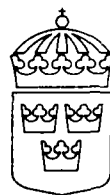

Regeringens proposition

1994/95:58

Uthyrning och utlåning av upphovsrättsligt skyddade verk, m.m.

Prop.
1994/95:58

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 13 oktober 1994

Ingvar Carlsson

Laila Freivalds
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lägger regeringen fram förslag till lagändringar i syfte att uppfylla två direktiv som omfattas av EES-avtalet.

Det ena direktivet handlar om uthyrnings- och utlåningsrättigheter till upphovsrättsligt skyddade verk och upphovsrätten närstående rättigheter. Regeringen föreslår följande lagändringar.

Det skall krävas tillstånd av upphovsmannen vid uthyrning av exemplar av konstverk till allmänheten. Det skydd som en producent av en filmupptagning har mot kopiering skall även omfatta film som inte är ett verk. Det skall införas en ensamrätt för utövande konstnärer, fonogramframställare och producenter av filmupptagningar att göra exemplar av sina prestationer tillgängliga för allmänheten. En sådan utvidgning innebär att samma grundbefogenheter kommer att

gälla för nämnda kategorier rättighetshavare som för upphovsmännen. Regler om konsumtion av rättighetshavarnas spridningsrätt skall införas och konsumtionen skall vara EES-vid. Spridningsrättens konsumtionspunkt skall generellt vara första överlåtelsen. Utövande konstnärer, fonogramframställare och producenter av filmupptagningar skall ha ensamrätt att bestämma över uthyrning av exemplar av sina prestationer. Presumptionsregeln i 39 § upphovsrättslagen skall gälla också på utövande konstnärers prestationer.

Det andra direktivet handlar om samordning av vissa regler om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellit- och kabelsändningar. Regeringen föreslår följande lagändringar.

Det skall införas en regel i upphovsrättslagen som slår fast var den upphovsrättsligt relevanta handlingen vid satellitsändningar skall anses äga rum samt en regel om att en avtalslicens för radio- och televisionsföretag gäller vid utsändning genom satellit endast om sändarföretaget samtidigt verkställer utsändning genom en marksändare. Avtalslicensbestämmelsen i 26 f § upphovsrättslagen om vidare-sändning av ljudradio- eller televisionsutsändningar skall inte gälla verk till vilka rättigheterna till vidare-sändning innehas av det radio- eller televisionsföretag som sänder ut den ursprungliga sändningen. Lagen om medling i vissa upphovsrättstvister skall gälla också för tvister om vidare-sändning genom kabel. En särskild bestämmelse införs i upphovsrättslagen om rätt till förhandling för den som vill ha tillstånd till en sådan vidare-sändning men inte får detta på önskade villkor.

Det nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1995.

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister	17
3	Ärendet och dess beredning	19
4	Allmänna utgångspunkter	21
5	Direktivet om uthyrning och utlåning	22
5.1	Upphovsmannens uthyrningsrätt	22
5.2	Upphovsmannens utlåningsrätt	26
5.3	Mångfaldigande	29
5.4	Radio- och TV-utsändningar	30
5.5	Närstående rättighetshavares spridningsrätt	32
5.6	Konsumtion av spridningsrätt	34
5.7	Spridningsrättens konsumtionspunkt	38
5.8	Presumtionsregler vid filmmedverkan	41
5.9	Några andra frågor	42
6	Direktivet om satellit- och kabelsändning	44
6.1	Satellitsändningar	44
6.2	Kabelsändningar	49
6.3	Medlingsförfarandet	52
6.4	Några andra frågor	56
7	Kostnader och resursbehov	57
8	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	57
9	Författningskommentarer	59
9.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk	59
9.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister	68
Bilaga 1	Direktivet om uthyrning och utlåning	70
Bilaga 2	Direktivet om satellit- och kabelsändning	77
Bilaga 3	Sammanfattning av promemorian	84
Bilaga 4	Promemorians lagförslag	85
Bilaga 5	Förteckning över remissinstanser	97
Bilaga 6	Lagrådsremissens lagförslag	98
Bilaga 7	Lagrådets yttrande	110
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 13 oktober 1994	111
	Rättsdatablad	112

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,
2. lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

dels att 19, 26 d, 26 f, 45 - 48, 49 a, 57 och 61 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det närmast före 45, 46, 47, 48 och 49 a §§ skall införas nya rubriker av följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 52 a och 61 a §§, av följande lydelse,

dels att det närmast före 49 § skall införas en ny rubrik som skall lyda "Framställare av kataloger m.m.".

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §¹

När ett litterärt eller musikaliskt verk eller ett konstverk har utgivits, får de exemplar som omfattas av utgivningen spridas vidare. Motsvarande gäller när upphovsmannen har överlåtit exemplar av ett konstverk. För exemplar av datorprogram gäller i stället att spridningen är tillåten sedan exemplaret med upphovsmannens samtycke har överlåtit inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Exemplar av litterära och musikaliska verk får dock inte utan upphovsmannens samtycke tillhandahållas allmänheten genom uthyrning

När ett exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke har överlåtit, får exemplaret spridas vidare. För ljudupptagningar av litterära och musikaliska verk samt exemplar av datorprogram och filmverk gäller i stället att spridningen är tillåten sedan exemplaret med upphovsmannens samtycke har överlåtit inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Första stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av verk, utom byggnader och brukskonst, genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar,

¹ Senaste lydelse 1993:1007.

eller andra jämförliga rätts-
handlingar. Exemplar av
datorprogram i maskinläsbar
form får inte heller lånas ut
till allmänheten utan sådant
samtycke.

eller

2. exemplar av datorprogram
i maskinläsbar form och film-
verk genom utlåning.

Prop. 1994/95:58

26 d §²

De radio- och televisionsföretag som regeringen i enskilda fall
beslutar får sända ut utgivna litterära och musikaliska verk samt
offentliggjorda konstverk, om avtalslicens gäller enligt 26 i §.

Första stycket gäller inte sceniska verk och inte heller andra verk
om upphovsmannen har förbjudit företaget att sända ut verket eller
det av andra skäl finns särskild anledning att anta att han motsätter
sig utsändningen. Första stycket gäller inte sådan vidareändning som
avses i 26 f §.

*Vid utsändning över satellit
gäller avtalslicensen endast
om sändarföretaget samtidigt
verkställer utsändning genom
en marksändare.*

26 f §

Var och en har rätt att till allmänheten trådlöst eller genom kabel
samtidigt och oförändrat återutsända (vidaresända) verk som ingår i
en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning, om avtalslicens
gäller enligt 26 i §.

*Första stycket gäller inte
verk till vilka rättigheterna till
vidaresändning innehas av det
radio- eller televisionsföretag
som sänder ut den ursprungli-
ga sändningen.*

² Senaste lydelse 1994:190.

45 §³

En utövande konstnärs framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk får inte utan hans samtycke tas upp på en grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges, *och inte heller* sändas ut i ljudradio eller television eller genom direkt överföring göras tillgängligt för allmänheten.

Ett framförande som har tagits upp på en anordning som avses i första stycket får inte utan konstnärens samtycke *överföras* från en sådan anordning till en annan förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes.

Beträffande upptagningar, utsändningar och överföringar som avses i denna paragraf skall 3, 6-9, 11-13, 15, 16, 21, 22, 25-26 b, 26 e, 26 f, 27, 28, 41 och 42 §§ tillämpas.

En utövande konstnärs framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk får inte utan hans samtycke

1. tas upp på en grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges, *eller*

2. sändas ut i ljudradio eller television eller genom direkt överföring göras tillgängligt för allmänheten.

Ett framförande som har tagits upp på en anordning som avses i första stycket *l* får inte utan konstnärens samtycke *föras över* från en sådan anordning till en annan *eller göras tillgängligt för allmänheten* förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes.

Bestämmelserna i 3, 6-9, 11-13, 15 och 16 §§, 19 § första stycket andra meningen och andra stycket, 21, 22, 25-26 b, 26 e, 26 f, 27, 28 §§, 39 § första meningen samt 41 och 42 §§ skall tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

³ Senaste lydelse 1993:1007.

46 §⁴

En grammofonskiva, en film eller en annan anordning på vilken ljud eller *filmverk* har tagits upp får inte utan framställarens samtycke eftergöras förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Som eftergörande anses även att upptagningen *överförs* från en sådan anordning till en annan.

Beträffande förfarande som enligt denna paragraf är beroende av framställarens samtycke skall 6-9 §§, 11 § andra stycket, 12, 13, 15, 16, 22, 25-26 b och 26 e §§ tillämpas.

En grammofonskiva, en film eller en annan anordning på vilken ljud eller *rörliga bilder* har tagits upp får inte utan framställarens samtycke eftergöras *eller göras tillgänglig för allmänheten* förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Som eftergörande anses även att upptagningen *förs över* från en sådan anordning till en annan.

Bestämmelserna i 6-9 §§, 11 § andra stycket, 12, 13, 15 och 16 §§, 19 § första stycket andra meningen och andra stycket, 21, 22, 25-26 b och 26 e §§ skall tillämpas i fråga om upptagningar som avses i denna paragraf. Dessutom skall 26 f § tillämpas i fråga om andra upptagningar än sådana som avses i 47 §.

Användning av ljudupptagningar för offentligt framförande

47 §⁵

Om en grammofonskiva eller en annan anordning på vilken ljud har tagits upp används

Oavsett bestämmelserna i 45 § andra stycket och 46 § första stycket får ljudupptag-

⁴ Senaste lydelse 1993:1007.

⁵ Senaste lydelse 1993:1007.

vid en ljudradio- eller televisionsutsändning eller vid ett annat offentligt framförande i förvärvssyfte och utsändningen eller framförandet äger rum inom femtio år efter det år då ljudupptagningen gjordes, skall ersättning betalas till framställaren och till utövande konstnärer vilkas framförande har tagits upp på anordningen. Om två eller flera konstnärer har samverkat vid framförandet, kan den rätt som tillkommer dem göras gällande endast av dem gemensamt. Gentemot den som har använt anordningen skall konstnärer och framställare göra gällande sina krav samtidigt.

Vad som sägs i första stycket om ljudradio- och televisionsutsändning gäller också när en trådlös sådan utsändning samtidigt och oförändrat återutsänds (vidaresänds) till allmänheten trådlöst eller genom kabel. Gentemot den som vidaresänder får krav på ersättning göras gällande endast genom sådana organisationer som företräder ett flertal svenska utövande konstnärer eller framställare. Organisationerna skall framställa kraven samtidigt med de krav som avses i 26 i § femte stycket.

Bestämmelserna i 8 och 9 §§, 11 § andra stycket, 21, 22 och 25-26 a §§ skall tillämpas i de fall som avses i denna paragraf. Beträffande utövande konstnärers rätt skall också 27, 28, 41 och 42 §§ tillämpas.

Denna paragraf gäller inte ljudfilm.

ningar användas vid en ljudradio- eller televisionsutsändning eller vid ett annat offentligt framförande. När så sker har framställaren samt de utövande konstnärer vars framförande finns på upptagningen rätt till ersättning. Om två eller flera konstnärer har samverkat vid framförandet, kan den rätt som tillkommer dem göras gällande endast av dem gemensamt. Mot den som har använt anordningen skall konstnärer och framställare göra gällande sina krav samtidigt.

Radio- och televisionsföretag

48 §⁶

En ljudradio- eller televisionsutsändning får inte utan radio- eller televisionsföretag

En ljudradio- eller televisionsutsändning får inte utan radio- eller televisionsföretag

⁶ Senaste lydelse 1993:1007.

tagets samtycke återutsändas eller tas upp på en anordning, genom vilken den kan återges. *Utan sådant samtycke får en televisionsutsändning inte heller återges för allmänheten i biografier eller jämförliga lokaler.*

En utsändning som har tagits upp på en anordning som avses i första stycket får inte utan radio- eller televisionsföretagets samtycke överföras från en sådan anordning till en annan förrän femtio år har förflutit efter det år då utsändningen ägde rum.

Bestämmelserna i 6-9 §§, 11 § andra stycket, 12, 15, 16, 21, 22, 25-26 b och 26 e §§ skall tillämpas i *de fall som avses i denna paragraf.*

Om ett radio- eller televisionsföretag har krav på ersättning för en sådan vidaresändning som avses i 26 f § och som har skett med företagets samtycke, skall företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i 26 i § femte stycket.

gets samtycke

1. tas upp på en anordning, genom vilken den kan återges, eller

2. återutsändas eller återges för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift.

En utsändning som har tagits upp på en anordning som avses i första stycket 1 får inte utan radio- eller televisionsföretagets samtycke föras över från en sådan anordning till en annan förrän femtio år har förflutit efter det år då utsändningen ägde rum. *Anordningarna får inte heller utan företagets samtycke spridas till allmänheten förrän samma tid har förflutit.*

Bestämmelserna i 6-9 §§, 11 § andra stycket, 12, 15 och 16 §§, 19 § första stycket andra meningen, 21, 22, 25-26 b och 26 e §§ skall tillämpas i *fråga om ljudradio- och televisionsutsändningar som avses i denna paragraf.*

Fotografer

49 a §⁷

Den som har framställt en fotografisk bild har uteslutande rätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänhe-

⁷ Senaste lydelse 1994:190.

ten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller Prop. 1994/95:58
ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.

Med fotografisk bild avses även en bild som har framställts genom ett förfarande som är jämförligt med fotografi.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då bilden framställdes.

Bestämmelserna i 2 § andra och tredje styckena, 3, 7 - 9 och 11 §§, 12 § första stycket, 13, 15, 16, 18 - 20 och 23 §§, 24 § första stycket, 25 - 26 b, 26 d - 26 f, 26 i - 28, 31 - 38, 41, 42 och 50 - 52 §§ skall tillämpas *beträffande* bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Bestämmelserna i 2 § andra och tredje styckena, 3, 7 - 9 och 11 §§, 12 § första stycket, 13, 15, 16 och 18 §§, 19 § första stycket första meningen och andra stycket 1, 20 och 23 §§, 24 § första stycket, 25 - 26 b, 26 d - 26 f, 26 i - 28, 31 - 38, 41, 42 och 50 - 52 §§ skall tillämpas *på* bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

52 a §

Om någon vill företa en vidareändring genom kabel av verk som ingår i en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning och begär men inte på önskade villkor får avtal om detta hos en organisation som företräder svenska rättighetshavare eller hos ett radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, har han på begäran rätt till förhandling med organisationen respektive företaget.

En förhandlingsskyldig part skall själv eller genom ombud inställa sig vid förhandlings-sammanträde och, om det be-

hövs, lägga fram ett motiverat förslag till lösning av den fråga som förhandlingen avser. Parterna kan gemensamt välja en annan form för förhandling än sammanträde.

Den som bryter mot bestämmelsen i andra stycket skall ersätta uppkommen skada. Vid bedömning av om och i vilken utsträckning skada har uppkommit för någon skall hänsyn tas även till dennes intresse av att bestämmelsen iakttas och till övriga omständigheter av annat än rent ekonomisk betydelse.

57 §⁸

Vad som sägs i 53 - 56 §§ skall också tillämpas på rättighet som skyddas genom föreskrift i 5 kap.

Till ansvar som föreskrivs i 53 § första stycket skall också den dömas som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet till försäljning bjuder ut eller i övrigt till allmänheten sprider grammofonskivor, filmer eller andra anordningar som avses i 45, 46 eller 48 § och som har framställts i strid mot någon av dessa bestämmelser eller framställts utomlands under sådana omständigheter att en motsvarande framställning här skulle ha varit straffbar enligt denna lag. Den som har överträtt ett vitesförbud enligt 53 a § får inte dömas till ansvar för intrång som omfattas av förbudet.

⁸ Senaste lydelse 1994:233.

För försök eller förberedelse till brott som avses i andra stycket döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Bestämmelserna i 53 a - 56 §§ tillämpas också när någon till allmänheten sprider anordningar som avses i andra stycket. Ersättning enligt 54 § första stycket skall dock betalas endast om spridningen har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.

61 §⁹

Föreskrifterna i 45, 47 och 48 §§ är tillämpliga på framförande, ljudupptagning samt ljudradio- och televisionutsändning, som äger rum i Sverige. Dessutom tillämpas föreskrifterna i 45 § på framföranden av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige. föreskrifterna i 47 § på ljudupptagningar vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige och föreskrifterna i 48 § på utsändningar av radio- eller televisionsföretag som har sitt säte här i landet. Föreskrifterna i 46 § tillämpas på alla ljudupptagningar och på sådana upptagningar av *filmverk* vars framställare är svensk medborgare eller

Föreskrifterna i 45, 47 och 48 §§ är tillämpliga på framförande, ljudupptagning samt ljudradio- och televisionutsändning som äger rum i Sverige. Dessutom tillämpas föreskrifterna i 45 § på framföranden av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige, föreskrifterna i 47 § på ljudupptagningar vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige och föreskrifterna i 48 § på utsändningar av radio- eller televisionsföretag som har sitt säte här i landet. Föreskrifterna i 46 § tillämpas på alla ljudupptagningar och på sådana upptagningar av *rörliga bilder* vars framställare är svensk medborgare eller

⁹ Senaste lydelse 1994:190.

svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige liksom på sådana upptagningar av *filmverk* som äger rum i Sverige.

svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige liksom på sådana upptagningar av *rörliga bilder* som äger rum i Sverige.

Föreskrifterna i 49 § tillämpas på arbeten vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige liksom på arbeten som först utgivits i Sverige.

Av föreskrifterna i 49 a § tillämpas hänvisningen till 50 och 51 §§ på alla fotografiska bilder och övriga föreskrifter på fotografiska bilder

1. vars framställare är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige eller

2. som först har utgivits i Sverige eller samtidigt i Sverige och utomlands eller

3. som har infogats i en byggnad eller annan anordning som är fast förenad med marken, om byggnaden eller anordningen är belägen i Sverige.

Vid tillämpning av tredje stycket 2 anses utgivningen ha skett samtidigt, om bilden har utgivits i Sverige inom trettio dagar efter utgivningen utomlands.

61 a §¹⁰

När verk eller andra prestationer som skyddas enligt denna lag sänds ut till allmänheten över satellit, skall den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det land där sändarföretaget under sin kontroll och på sitt ansvar för in prestationerna i en oavbruten överföring till satelliten och därifrån till marken.

¹⁰ Europeiska gemenskapernas råds direktiv 93/83/EEG av den 27 september 1993 finns publicerat i EES-supplement till Europeiska gemenskapernas officiella tidning, volym 5.

Detta gäller inte, om införandet äger rum i ett land som inte ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och som inte heller tillhandahåller den skyddsnivå som föreskrivs i kapitel 2 i Europeiska gemenskapernas råds direktiv 93/83/EEG av den 27 september 1993.

Om i fall som avses i andra stycket uppsändningen till satelliten äger rum i ett EES-land, skall den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det land där uppsändningen äger rum. Om uppsändningen till satelliten inte äger rum i ett EES-land men det radio- eller televisionsföretag som har beslutat om ut-sändningen har sitt säte i ett EES-land, skall den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det landet.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.
 2. Bestämmelserna i 26 d § tredje stycket och 61 a § skall i fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet inte tillämpas förrän den 1 januari 2000.
 3. Bestämmelsen i 45 § tredje stycket såvitt gäller hänvisningen till 39 § första meningen skall inte tillämpas i fråga om avtal om filminspelning som har ingåtts före ikraftträdandet. I fråga om sådana avtal gäller dock att en utövande konstnär genom avtalet skall anses ha överlätit rätt att genom filmen göra framförandet tillgängligt för allmänheten.
 4. Med de undantag som anges 5 och 6 skall de nya föreskrifterna tillämpas även på verk och prestationer som har kommit till före ikraftträdandet.
 5. De nya föreskrifterna skall inte tillämpas när det gäller åtgärder

som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet. Bestämmelserna i 19 § andra stycket samt 45 och 46 §§ såvitt gäller hänvisningen till 19 § andra stycket skall dock alltid tillämpas från tiden för ikraftträdandet.

Prop. 1994/95:58

6. I fråga om framföranden, ljudupptagningar och utsändningar för vilka skyddstiden enligt äldre bestämmelser löpte ut före den 1 juli 1986 gäller 4 och 5 ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1986:367) om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister Prop. 1994/95:58

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister

dels att 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas två nya paragrafer, 5 a och 10 §§, av följande lydelse.

1 §¹

Denna lag tillämpas när det uppstår en tvist om *ingående* av ett avtal *vilket* utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 13 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Lagen tillämpas även vid motsvarande tvister *vilka* kan *föreligga* dels till följd av hänvisningarna till 13 § i 45, 46, 49 och 49 a §§ lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dels när avtal om *den aktuella exemplarframställningen* skall ingås med svenska radio- eller televisionsföretag *till följd av företagets rätt enligt 48 § nämnda lag.*

Denna lag tillämpas när det uppkommer en tvist om *ingåendet* av ett avtal *som* utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 13 § *eller, såvitt gäller vidareändning genom kabel, 26 f §* lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Lagen tillämpas även vid motsvarande tvister *som* kan *uppkomma* dels till följd av hänvisningarna till 13 § i 45, 46, 49 och 49 a §§ *och till 26 f § i 45, 46 och 49 a §§* lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dels när avtal om *exemplarframställning* skall ingås med svenska radio- eller televisionsföretag *eller avtal om vidareändning genom kabel skall ingås med radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.*

¹ Senaste lydelse 1994:191.

Vid tvist om vidareändning genom kabel skall ett av förlikningsmannen framlagt förslag till lösning anses antaget, om ingen av parterna gör någon invändning mot det inom tre månader från den dag då parten fick del av förslaget.

10 §

Förlikningsmannen har rätt till skälig ersättning för arbete och kostnader. Om inte annat har avtalats, skall ersättningen betalas av den part som har begärt medlingen eller, om flera parter har begärt den, av dessa parter med lika delar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

Avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) trädde i kraft den 1 januari 1994. När det gäller immaterialrätten förbinder sig Sverige genom EES-avtalet att på vissa områden anpassa de inhemska reglerna till vad som gäller enligt rätten i Europeiska gemenskapen (EG). Avtalet innehåller EES-relevanta rättsakter som var antagna i EG fram till den 31 juli 1991. Avsikten är att EES-relevanta regler som därefter tillkommer skall tillföras avtalet genom beslut i Gemensamma EES-kommittén.

Genom ett sådant beslut den 21 mars 1994 har till EES-avtalet tillförts dels ett av EG:s ministerråd den 19 november 1992 antaget direktiv om uthyrnings- och utlåningsrättigheter avseende upphovsrättsligt skyddade verk och om upphovsrätten närstående rättigheter (direktivet om uthyrning och utlåning), dels ett av EG:s ministerråd den 27 september 1993 antaget direktiv om samordning av vissa regler om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellit- och kabelsändning (direktivet om satellit- och kabelsändning).

Direktivet om uthyrning och utlåning finns i *bilaga 1*. Direktivet om satellit- och kabelsändning finns i *bilaga 2*.

I direktivet om uthyrning och utlåning anförs att det föreligger skillnader i medlemsländernas bestämmelser på det aktuella området och att sådana olikheter skapar hinder för handeln, snedvrider konkurrensen och därmed hindrar att inre marknaden genomförs och fungerar väl. Direktivet innehåller regler som syftar till att undanröja dessa olikheter och säkerställa att konkurrensen på den gemensamma marknaden inte blir snedvriden.

I direktivet om satellit- och kabelsändning anförs att gränsöverskridande radio- och TV-sändningar inom den gemensamma marknaden, särskilt med hjälp av satellit och kabel, är ett av de viktigaste medlen att uppfylla gemenskapens mål. Direktivet innehåller regler som syftar till att säkerställa en fri rörlighet inom gemenskapen av radio- och TV-tjänster samt att säkerställa att konkurrensen på detta område inte snedvrids.

Samtidigt som Gemensamma EES-kommittén i enlighet med det tidigare sagda beslutade om ändring av EES-avtalet så att avtalet även kom att omfatta direktivet om utlåning och uthyrning och direktivet om satellit- och kabelsändning, bestämde kommittén att Sverige och andra EFTA-länder skulle ha uppfyllt det först nämnda direktivet senast den 1 januari 1995. I övrigt finns det - vad gäller Sverige - inte några särskilda anpassningar av EG-direktiven till EES-systemet, frånsett de övergripande anpassningar av EG:s rättsakter som anges i protokoll 1 till EES-avtalet (se bilaga 1 till lagen [1992:1317] om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde). Kommitténs beslut, som

är att se som en internationell överenskommelse, har godkänts av riksdagen och ratificerats av regeringen (prop. 1993/94:203, bet. 1993/94:UU23).

Enligt artikel 7 i EES-avtalet är rättsakter, som ingår i avtalet genom beslut av Gemensamma EES-kommittén, bindande för de avtalsslutande parterna och skall utgöra en del av eller införlivas med deras rättsordning. I samma artikel sägs också att - om rättsakten motsvarar ett EG-direktiv - de avtalsslutande parterna har rätt att välja form och metod för genomförandet. Hur detta närmare skall gå till överlämnas åt avtalsparterna att själva avgöra.

I propositionen om riksdagens godkännande av ändringarna av EES-avtalet framhöll regeringen att frågan om lagstiftning till följd av direktivet om uthyrning och utlåning och direktivet om satellit- och kabelsändning bereddes i Justitiedepartementet i samverkan med regeringskanslierna i de andra nordiska länderna. Regeringen uttalade vidare att de nödvändiga förslagen till anpassning av den svenska lagstiftningen skulle läggas fram i en särskild ordning (prop. 1993/94:203 s. 128 f.).

Under våren 1994 skrevs i Justitiedepartementet en promemoria om de två direktiven (Ds 1994:49). I promemorian jämfördes direktivens krav med svensk rätt och man kom då fram till att det behövdes vissa lagändringar. Promemorian har remissbehandlats, och remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr 93-1253).

En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 3*. De lagförslag som lades fram i promemorian finns i *bilaga 4*. En förteckning av remissinstanserna finns i *bilaga 5*.

På grundval av Justitiedepartementets promemoria tar regeringen i denna proposition upp frågan om anpassning av den svenska upphovsrättsliga lagstiftningen till direktivet om uthyrning och utlåning och direktivet om satellit- och kabelsändning. I propositionen lägger regeringen fram förslag till de ändringar som behövs för att Sverige skall uppfylla de två direktivens krav. Det rör sig om ändringar i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen) och i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister.

Rent allmänt skall i sammanhanget också nämnas att det under senare tid har skett ett stort antal ändringar i upphovsrättslagen, delvis till följd av EES-avtalet men delvis också av andra skäl. Det har gjort att lagen kommit att innehålla ett antal inskjutna paragrafer. I 2 kap. finns exempelvis de inskjutna 26 a - 26 i §§, och det finns liknande exempel på andra håll. Detta förhållande har medfört att lagen blivit tämligen svåröverskådlig. Inom en nära framtid kommer dessutom ett förslag att läggas fram om införlivandet med svensk rätt av EES-regler om upphovsrättsliga skyddstider. Och även andra EES-

regler kan väntas inom en inte alltför avlägsen framtid och alltså behöva införlivas med upphovsrättslagen, nämligen ett direktiv som gäller det upphovsrättsliga skyddet för databaser. Vid sidan av EES-systemet kan det också finnas skäl att se över bl.a. reglerna i 3 kap. (jfr prop. 1992/93:214 s. 45). Sedan dessa projekt har genomförts torde tiden vara mogen för en teknisk och redaktionell översyn av upphovsrättslagen.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 15 september 1994 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 6*.

Lagrådet lämnade förslagen utan någon erinran. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 7*.

4 Allmänna utgångspunkter

Enligt upphovsrättslagen har författare, kompositörer, konstnärer och andra som skapar litterära och konstnärliga verk vissa tidsbegränsade rättigheter till sina verk. Rättigheterna uppkommer när verket skapas och varar normalt i 50 år efter uphovsmannens död.

Rättigheterna består av den ekonomiska rätten och den ideella rätten. Den ekonomiska rätten har två delar, nämligen en rätt att framställa exemplar av verket och en rätt att göra verket tillgängligt för allmänheten. Verket görs tillgängligt för allmänheten dels när det framförs offentligt, dels när det visas offentligt och dels när exemplar av verket sprids till allmänheten på annat sätt.

Också den ideella rätten består av två delar. För det första har uphovsmannen rätt att i den omfattning och på det sätt god sed kräver bli angiven när exemplar av hans verk framställs eller verket görs tillgängligt för allmänheten. För det andra har han rätt att motsätta sig såväl att verket ändras så att hans litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränks som att verket görs tillgängligt för allmänheten i en sådan form eller i ett sådant sammanhang som är kränkande för honom.

Beträffande den ekonomiska rätten gäller en rad inskränkningar. Dessa finns i andra kapitlet i uphovsrättslagen.

Upphovsrättslagen innehåller också regler om s.k. närstående rättigheter, dvs. rättigheter som står uphovsrätten nära. Sådana rättigheter tillkommer utövande konstnärer (artister, musiker, sångare m.fl.), producenter av fonogram (grammofonskivor och andra ljudinspelningar) och filmer (biograffilm och andra inspelningar av filmverk) samt radio- och TV-företag. De här kategorierna av rättighetshavare har sålunda vissa tidsbegränsade rättigheter att

bestämma över utnyttjandet av sina prestationer.

Också rätten till fotografier regleras numera i upphovsrättslagen. Fotografiska verk har samma skyddstid som konstverk, vilket innebär att skyddet upphör 50 år efter det år då upphovsmannen avled. För sådana fotografier som inte uppfyller kravet på självständighet och originalitet, det s.k. verkshöjdskravet, upphör skyddet 50 år efter det år då bilden togs. Innehållet i skyddet för alla fotografier är utformat i enlighet med vad som gäller för konstverk.

I de närstående rättigheterna och i fotografirätten finns inskränkningar som svarar mot vad som gäller för den egentliga upphovsrätten.

Lagstiftningen tillämpas på svenska verk och på svenska prestationer. Till följd av Sveriges anslutning till olika internationella konventioner tillämpas lagstiftningen i betydande utsträckning också på verk och prestationer med utländskt ursprung.

På den egentliga upphovsrättens område finns Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk och Världskonventionen om upphovsrätt, och Sverige ger skydd enligt upphovsrättslagen åt verk från stater som är anslutna till någon av dessa konventioner.

Vad gäller de närstående rättigheterna finns Internationella konventionen om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram samt radioföretag (den s.k. Romkonventionen), Konventionen rörande skydd för framställare av fonogram mot olovlig kopiering av deras fonogram (den s.k. Fonogramkonventionen) och Europeiska överenskommelsen om skydd för televisionsutsändningar. Sverige ger skydd enligt upphovsrättslagen åt sådana prestationer som omfattas av dessa internationella avtal ifall prestationerna äger rum i stater som är anslutna till avtalen.

5 Direktivet om uthyrning och utlåning

5.1 Upphovsmannens uthyrningsrätt

Regeringens förslag: Det skall krävas tillstånd av upphovsmannen vid uthyrning av exemplar av konstverk till allmänheten. Detta betyder att det kommer att krävas tillstånd av upphovsmannen vid uthyrning (eller andra jämförliga rättshandlingar) till allmänheten av exemplar av alla typer av verk utom byggnader och brukskonst.

Promemorians förslag: Stämmer överens med regeringens (se promemorian s. 25).

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har tillstyrkt promemorians förslag eller lämnat förslaget utan någon invändning.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet om uthyrning och utlåning innehåller en definition av vad som avses med uthyrning (artikel 1.2). Direktivet innehåller också en rad artiklar med grundläggande regler om uthyrning av exemplar av en upphovsmans verk. Främst rör det sig om föreskrifter om ensamrätt till uthyrning (artiklarna 1 och 2), om överlåtelse och upplåtelse av rätt till uthyrning (artikel 2.4), om oeftergivlig rätt till skälig ersättning (artikel 4) och om avtalspresumtion i filmsammanhang (artikel 2.6). I huvudsak gäller dessa föreskrifter även för närstående rättighetshavares prestationer (se vidare avsnitt 5.5 och 5.6).

Med uthyrning avses enligt artikel 1.2 att för en begränsad tid och för direkt eller indirekt ekonomisk eller kommersiell vinning ställa ett objekt till förfogande för användning.

I svensk rätt finns bestämmelser om uthyrning och därmed jämförbara rättshandlingar i 19 § upphovsrättslagen. Vid förarbetena till den bestämmelsen uttalades: "Det är i sammanhanget likgiltigt om uthyrningen sker i syfte att erhålla vinst eller endast för att minska kostnaderna för en verksamhet vilken ingår som ett led i en skattefinansierad service till medborgarna. I alla de fall där användaren direkt eller indirekt lämnar någon form av vederlag för att han eller hon under viss tid skall få disponera exemplar av litterära verk, bön upphovsmannens tillstånd krävas" (prop. 1992/93:214 s. 93).

Det anförda innebär att uthyrningsbegreppet i svensk rätt är vidare än vad motsvarande term i direktivet är. Av artikel 2 följer dock att upphovsmännen som huvudregel skall ha ensamrätt både till uthyrning och till utlåning till allmänheten (se vidare avsnitt 5.2). Det saknar därför i det här sammanhanget betydelse att svensk rätt har ett uthyrningsbegrepp som är vidare än direktivets.

Artiklarna 1 och 2 föreskriver att upphovsmannen skall ha ensamrätt till uthyrning till allmänheten av original och andra exemplar av alla typer av upphovsrättsligt skyddade verk utom byggnader och brukskonst.

I svensk rätt finns aktuella regler i 2 och 19 §§ upphovsrättslagen.

Enligt 2 § omfattar upphovsrätten till ett verk en ensamrätt för upphovsmannen att förfoga över verket genom att göra det tillgängligt för allmänheten genom försäljning, uthyrning, utlåning eller annan spridning av exemplar av verket.

Denna s.k. spridningsrätt sträcker sig emellertid inte hur långt som helst. Så gäller som utgångspunkt enligt 19 § att när ett litterärt eller ett musikaliskt verk eller ett konstverk har utgivits får de exemplar som omfattas av utgivningen spridas vidare. Motsvarande gäller när upphovsmannen har överlåtit ett exemplar av ett konstverk. Be-

träffande datorprogram gäller i stället att sådana exemplar som lovligt har överlåtits inom EES kan spridas vidare. Bestämmelsen i 19 § innebär att de avsedda exemplaren i princip fritt kan säljas vidare, hyras ut eller lånas ut. Denna inskränkning i upphovsmannens ensamrätt till vidare spridning bygger på en generell regel inom upphovsrätten, den s.k. konsumtionsprincipen. Principen går ut på att när exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke har förts ut i handeln eller på annat sätt blivit spridda till allmänheten så är upphovsrätten därmed "konsumerad" såvitt gäller den vidare spridningen av exemplaren.

Från denna inskränkning i spridningsrätten finns i sin tur flera viktiga undantag. Av 19 § följer att exemplar av musikaliska och litterära verk inte får tillhandahållas allmänheten genom uthyrning eller andra jämförbara rättshandlingar utan upphovsmannens godkännande. Exemplar av datorprogram i maskinläsbar form får inte heller lånas ut till allmänheten utan sådant samtycke. När det gäller filmverk finns det inga konsumtionsregler alls utan rättighetshavaren har helt kvar kontrollen över vidare spridningen till allmänheten av exemplar av filmverk. Sådana exemplar får således inte utan rättighetshavarens samtycke överlåtas vidare, hyras ut eller lånas ut även om filmverket är utgivet och exemplaren omfattas av utgivningen. Detta följer motsatsvis av 19 §.

Sammanfattningsvis är läget i svensk rätt att upphovsmannen måste ge sitt tillstånd till uthyrning till allmänheten och därmed jämförbara rättshandlingar avseende exemplar av litterära verk (sedvanliga litterära verk och datorprogram), musikaliska verk och filmverk. Däremot får exemplar av konstverk hyras ut till allmänheten utan upphovsmannens tillstånd, om antingen konstverket är utgivet och exemplaren omfattas av utgivningen eller upphovsmannen har överlåtit exemplaren.

I allt väsentligt uppfyller svensk rätt alltså direktivets krav. Till skillnad från de svenska reglerna kräver direktivet dock att upphovsmannen har ensamrätt till uthyrning vad gäller alla typer av upphovsrättsligt skyddade verk utom byggnader och brukskonst. Konsumtionsbestämmelsen i 19 § upphovsrättslagen för konstverk är därmed i strid med direktivets regler. Upphovsrättslagen måste således i detta avseende ändras i enlighet med direktivets krav.

Regeringen föreslår därför att det skall krävas tillstånd av upphovsmannen vid uthyrning (och andra jämförbara handlingar) av exemplar av konstverk till allmänheten. Det betyder att det kommer att krävas tillstånd av upphovsmannen vid uthyrning till allmänheten av alla typer av verk utom byggnader och brukskonst.

Artikel 2.4 föreskriver att upphovsmannens uthyrningsrätt får överlåtas eller upplåtas.

I svensk rätt finns bestämmelser om upphovsrättens övergång i 3 kap. upphovsrättslagen. Lagen innehåller dels några allmänna regler (27 och 28 §§ samt 41 och 42 §§), dels en del speciella regler för vissa typer av överlåtelseavtal (30 - 39 §§). Alla dessa bestämmelser är dispositiva och gäller alltså endast när något annat inte har avtalats. Enligt 27 § kan upphovsrätt - med undantag för den ideella rätten i 3 § - helt eller delvis överlåtas. Ett undantag görs dock enligt 27 § andra stycket för beställd porträttbild. Här gäller att upphovsmannen inte får överlåta rätten till bilden utan tillstånd av beställaren eller hans efterlevande make och arvingar. Den som upphovsrätten överlåtits till får enligt 28 § inte överlåta den vidare utom i det fall då rätten ingår i en rörelse och den överlåts i samband med denna.

Svensk rätt får alltså anses uppfylla kraven i artikel 2.4 och någon lagändring torde således inte behövas.

Artikel 4 föreskriver att en upphovsman (eller en utövande konstnär) som överlåter eller överför sin uthyrningsrätt till ett fonogram eller ett exemplar av film till en fonogramframställare eller en producent skall ha kvar sin rätt till skälig ersättning när sådana objekt hyrs ut till allmänheten. Upphovsmannen kan enligt direktivet inte avtala bort denna rätt till skälig ersättning; den kan inte efterges. Den torde däremot kunna överlåtas till en organisation eftersom den enligt direktivet får utövas genom en sådan. Utformningen av denna oeftergivliga ersättningsrätt - bl.a om vederlaget skall administreras kollektivt och hos vem vederlaget skall krävas - överlämnar direktivet till nationell lagstiftning. Artikel 13.8 ger dessutom länderna möjlighet att senarelägga tidpunkten för genomförandet av den oeftergivliga ersättningsrätten. Regleringen skall dock börja tillämpas senast den 1 juli 1997.

I svensk rätt finns inte några regler som svarar mot kraven i artikel 4.

Frågan hur artikel 4 skall uppfyllas i nordisk lagstiftning har diskuterats vid överläggningar mellan företrädare för vederbörande departement i de nordiska länderna. Man har där gett uttryck för att det är av stor praktisk betydelse att det så vitt möjligt införs likartade lösningar i de nordiska upphovsrättslagarna och att frågan därför kräver ytterligare samråd på det nordiska planet. Detta är också den bedömning som har gjorts i promemorian, och det är en uppfattning som remissinstanserna har delat. Och som nyss har nämnts har man vid beslutandet av direktivet också varit införstådd med att länderna kan behöva avvakta en tid med att uppfylla föreskrifterna om ersättningsrätt, bl.a. just för att gemensamma system skall hinna etableras.

Av dessa skäl lägger regeringen inte nu i propositionen fram något

Artikel 2.6 ger en möjlighet att föreskriva att upphovsmannens uthyrningsrätt skall presumeras ha övergått till filmproducenten när upphovsmannen har träffat avtal om en filmproduktion med denne.

I svensk rätt gäller att rätten att nyttja ett filmverk i första hand är beroende av de avtal som ligger till grund för en filminspelning. Om något avtal inte har träffats som reglerar hur filmverket får nyttjas, kan presumptionsregeln i 39 § upphovsrättslagen om filmavtal bli tillämplig; regeln bygger på Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk. Enligt 39 § gäller att överlåtelse av rätt till inspelning av ett litterärt eller konstnärligt verk på film omfattar rätt att genom filmen på biograf, i TV eller annorledes göra verket tillgängligt för allmänheten. Bestämmelsen omfattar inte musikaliska verk.

Som framgår av det sagda ger artikel 2.6 stöd för att behålla presumptionsregeln i 39 § upphovsrättslagen oförändrad. Det finns inte något som motiverar - så som har föreslagits från några remissinstanser - att bestämmelsen nu upphävs eller inskränks. Någon lagändring behövs således inte.

5.2 Upphovsmannens utlåningsrätt

<p>Regeringens bedömning: Ingen lagändring bör för närvarande göras.</p>

Promemorians bedömning: Stämmer överens med regeringens (se promemorian s. 31).

Remissinstanserna: Praktiskt taget samtliga remissinstanser har delat promemorians bedömning. Ett par remissinstanser har ansett att det bör föreskrivas att en sorts upphovsrättslig avgift skall erläggas vid utlåning från bibliotek.

Skälen för regeringens bedömning: Direktivet om uthyrning och utlåning innehåller en definition av vad som avses med utlåning (artikel 1.3). Direktivet innehåller också en rad artiklar med grundläggande regler om utlåning av exemplar av en upphovsmans verk. Främst rör det sig om föreskrifter om ensamrätt till utlåning (artiklarna 1, 2 och 5) och om överlåtelse och upplåtelse av rätt till utlåning (artikel 2.4). I huvudsak gäller dess föreskrifter även för närstående rättighetshavares prestationer (se vidare avsnitt 5.5 och 5.6).

Med utlåning avses enligt artikel 1.3 att för en begränsad tid och utan omedelbar eller medelbar ekonomisk eller kommersiell vinning

ställa ett objekt till förfogande genom en institution som är tillgänglig för allmänheten. Direktivets regler om utlåning är alltså inte tillämpliga om objektet ställs till förfogande av någon annan än en sådan institution som nyss har sagts; direktivet reglerar inte den saken.

Artiklarna 1 och 2 föreskriver att upphovsmannen skall ha ensamrätt till utlåning av exemplar av verk. Regleringen omfattar alla typer av upphovsrättsligt skyddade verk utom när de tar formen av byggnader och brukskonst. Men artikel 5 ger möjligheter att i ganska betydande utsträckning göra undantag från denna ensamrätt.

För det första får länderna göra undantag från ensamrätten när det gäller offentlig utlåning under förutsättning att åtminstone upphovsmän får ersättning för utlåningen. I fråga om utlåning av andra objekt än fonogram och filmer samt exemplar av datorprogram får länderna fritt bestämma ersättningen, varvid hänsyn får tas till kulturpolitiska ändamål; ersättningsordningen får dock inte vara diskriminerande mot medborgare i andra EES-länder. När det gäller fonogram och filmer samt exemplar av datorprogram skall åtminstone upphovsmännen ha rätt till ersättning när dessa objekt lånas ut till allmänheten.

För det andra får vissa kategorier av inrättningar undantas från skyldigheten att betala ersättning. Enligt ett officiellt uttalande av EG-kommissionen anser denna att de kategorier av institutioner som kan undantas från skyldigheten att betala ersättning inkluderar t.ex. offentliga bibliotek, universitet och undervisningsinstitutioner.

I svensk rätt finns aktuella regler i 2 och 19 §§ upphovsrättslagen, se vad som har anförts om dessa bestämmelser i avsnitt 5.1.

Av 19 § upphovsrättslagen följer att upphovsmannen har ensamrätt till utlåning till allmänheten av exemplar av filmverk och datorprogram i maskinläsbar form. I fråga om sådana typer av verk uppfyller svensk rätt alltså direktivets krav och någon lagändring behövs alltså inte.

Vad gäller andra verk får exemplar som omfattas av utgivning av verket däremot i svensk rätt fritt lånas ut till allmänheten. Det innebär att exemplar av litterära verk - utom datorprogram i maskinläsbar form - och musikaliska verk kan lånas ut till allmänheten utan upphovsmannens tillstånd, om exemplaren omfattas av utgivning av verket. Detsamma gäller exemplar av konstverk; det gäller också beträffande exemplar av konstverk som upphovsmannen har överlåtit. Beträffande datorprogram i skriftlig form gäller dock att exemplaren kan lånas ut sedan de lovligen har överlåtit inom EES.

Det här systemet är den rättsliga grunden för vår fria biblioteksutlåning. Frågan blir då om de tidigare nämnda möjligheterna i

direktivet till undantag från kravet på ensamrätt till utlåning rymmer ett sådant system.

När man tar ställning till den frågan skall det först konstateras att upphovsmännen i svensk rätt inte har någon rätt till ersättning enligt upphovsrättsliga regler för den utlåning av exemplar av litterära verk som sker genom bibliotek. I stället betalas ersättning enligt bestämmelser i förordningen (1962: 252) om Sveriges författarfond, den s.k biblioteksförordningen. Ersättningen, som betalas till upphovsmän som har skrivit på svenska eller har sin vanliga vistelseort i Sverige för hemlån av exemplar av litterära verk från folk- och skolbibliotek, är inte upphovsrättslig utan offentligrättslig och finansieras genom ett årligt anslag till fonden. Vidare utgår biblioteksersättning till upphovsmännen vid utlåning av noter, musikalier, teckningar och målningar som ingår i ett litterärt verk. Eftersom ersättningsordningen enligt direktivet inte behöver vara upphovsrättsligt grundad kan Sverige - i likhet med de övriga nordiska länderna - behålla en offentligrättsligt reglerad ersättning för den utlåning av exemplar av litterära verk som sker genom offentliga bibliotek. Vidare skall det beaktas att den svenska biblioteksersättningen visserligen inte omfattar lån från andra bibliotek än folk- och skolbibliotek; utlåning från forskningsbibliotek (Kungliga biblioteket och universitetsbiblioteken) ersätts inte. Men som nyss har sagts ger artikel 5 en möjlighet att undanta vissa kategorier av inrättningar från skyldigheten att betala ersättning. Och i enlighet med ett officiellt uttalande från EG-kommissionen kan bl.a. offentliga bibliotek, universitet och undervisningsinstitutioner undantas från ersättningsskyldigheten.

Så långt står det alltså klart att svensk rätt uppfyller direktivets krav och att någon lagändring således inte behövs.

Men saken är mer tveksam när det gäller utlåning av ljudupptagningar av litterära och musikaliska verk (fonogram). Enligt svensk rätt kan fonogram - precis som exemplar av litterära verk - lånas ut fritt till allmänheten. Som har redovisats ovan lägger direktivet inte heller hinder i vägen för en sådan ordning men föreskriver också här att upphovsmannen i så fall skall ha rätt till ersättning. För utlåning av ljudupptagningar av litterära verk utgår ersättning enligt biblioteksförordningen på samma sätt som vid utlåning av litterära verk i bokform. Och i linje med det tidigare sagda uppfyller en sådan reglering kraven i artikel 5. Däremot utgår inte någon biblioteksersättning till upphovsmännen vid utlåning av en viss sorts fonogram, nämligen ljudupptagningar av musikaliska verk (exempelvis CD-skivor). Enligt förordningen (1989:500) om vissa särskilda insatser på kulturområdet utgår i och för sig statsbidrag till tonsättare och andra upphovsmän på musikområdet, men denna ersättning är inte direkt kopplad till det utnyttjande som sker på biblioteken. Som flera

remissinstanser - bl.a. Svea hovrätt - har varit inne på kan det sättas i fråga om den svenska ordningen i detta avseende uppfyller direktivets krav. Inom Kulturdepartementet pågår emellertid en allmän översyn av de gällande offentlighetsrättsliga ersättningsordningarna och denna översyn omfattar även frågan om ersättning till upphovsmän för utlåning av fonogram. Det finns uppenbarligen skäl att avvakta resultatet av den översynen. När översynen är klar kommer regeringen att slutligt ta ställning till behovet av eventuella författningsändringar.

Artikel 2.4 föreskriver att upphovsmannens utlåningsrätt får överlätas eller upplätas. I den här delen finns det inte anledning att göra något annat ställningstagande än det som har redovisats under avsnitt 3.1 angående upphovsmannens uthyrningsrätt.

5.3 Mångfaldigande

Regeringens förslag: Det skydd som en producent av en filmupptagning har mot kopiering enligt 46 § upphovsrättslagen skall även omfatta film som inte är ett verk.

Promemorianas förslag: Stämmer överens med regeringens (se promemorian s. 35).

Remissinstanserna: Praktiskt taget samtliga remissinstanser har tillstyrkt promemorianas förslag.

Skälen för förslaget: I avsnitt 5.1 och 5.2 har gått igenom föreskrifter i direktivet om uthyrning och utlåning som rör upphovsmannens rätt. Direktivet innehåller även en rad artiklar med grundläggande regler om närstående rättighetshavares prestationer, dvs. prestationer av utövande konstnärer, av producenter av fonogram och filmer samt av radio- och TV-företag. Dessa föreskrifter kommer att gås igenom i de följande avsnitten; i detta avsnitt behandlas direktivets föreskrifter om närstående rättighetshavares ensamrätt till mångfaldigande (artikel 7.1) och om överlåtelse och upplåtelse av sådan rätt (artikel 7.2).

Artikel 7.1 föreskriver att det skall krävas tillstånd av utövande konstnärer, fonogramframställare, producenter av filmupptagningar och radio- och TV-företag vid direkt eller indirekt mångfaldigande av deras prestationer.

I svensk rätt skyddas alla fyra slagen av prestationer - framförande, fonogram, film och utsändning - mot att någon inom skyddstiden gör kopior av upptagningar av dem. Detta följer av 45 § andra stycket, 46 § första stycket och 48 § andra stycket upphovsrättslagen. Direktivets definition av "film" (artikel 2.1) innebär dock att en pro-

ducents skydd mot kopiering inte bara skall - så som är fallet enligt upphovsrättslagen - omfatta filmverk utan även gälla film som inte är ett verk. Upphovsrättslagen måste alltså ändras i enlighet med direktivets krav.

Regeringen föreslår därför att kravet på s.k. verkshöjd i 46 § upphovsrättslagen slopas. Det betyder att det skydd som en producent av en filmupptagning har mot kopiering enligt 46 § även kommer att omfatta film som inte är verk.

Artikel 7.2 föreskriver att rätten till mångfaldigande får överlåtas eller upplåtas. De allmänna överlåtelsebestämmelserna i 27 och 28 §§ samt reglerna om rättens övergång vid dödsfall samt utmätning i 41 och 42 §§ är tillämpliga på utövande konstnärers rätt enligt 45 § liksom på deras rätt enligt 47 § upphovsrättslagen. I fråga om överlåtelse av övriga närstående rättighetshavares rätt gäller vanliga avtalsrättsliga bestämmelser. Direktivet föranleder alltså inte någon ändring i svensk rätt i detta avseende.

5.4 Radio- och TV-utsändningar

Regeringens förslag: Utövande konstnärers och fonogramframställares ersättningsrätt skall gälla även när ljudupptagning av deras prestationer utnyttjas vid sådana offentliga framföranden som inte hålls i förvärvssyfte. Ett radioföretags utsändningar skall inte utan radioföretagets samtycke få återges för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift.

Promemorians förslag: Stämmer överens med regeringens (se promemorian s. 36).

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har tillstyrkt promemorians förslag eller lämnat förslaget utan någon invändning.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet om uthyrning och utlåning innehåller föreskrifter om utövande konstnärers ensamrätt till utsändning och återgivning till allmänheten (artikel 8.1) och om rätt till ersättning vid offentligt framförande (artikel 8.2) liksom föreskrifter om radio- och TV-företags ensamrätt till återutsändning och återgivning till allmänheten (artikel 8.3).

Artikel 8.1 föreskriver att utövande konstnärer skall ha ensamrätt att bestämma över trådlös utsändning i radio och TV och återgivning till allmänheten av deras framföranden utom vad gäller återutsändning samt utsändning eller återgivning av fonogram och videogram.

I svensk rätt är det enligt 45 § upphovsrättslagen förbjudet att utan utövarens samtycke utsända hans framförande i radio eller TV eller genom direkt överföring göra det tillgängligt för allmänheten.

Förbudet mot utsändning avser både direktutsändning och återutsändning, t.ex. i form av vidare spridning genom kabel.

Av inledningen till direktivet framgår att närstående rättighetshavare får ges en högre skyddsnivå än den som krävs enligt artikel 8.1. Svensk rätt är alltså förenlig med direktivets krav och någon lagändring behövs således inte.

Artikel 8.2 föreskriver att utövande konstnärer och fonogramframställare skall ha rätt till skälig ersättning när fonogram utnyttjas vid trådlös radio- eller TV-utsändning eller vid annat offentligt framförande. Av direktivets krav följer att begäran om ersättning skall framställas samtidigt av utövarna och fonogramframställaren gentemot nyttjaren. Enligt direktivet skall vidare säkerställas att ersättningen fördelas mellan de berörda utövarna och fonogramframställarna; länderna får fastställa villkoren för hur ersättningen skall fördelas mellan utövare och fonogramframställare när det saknas avtal dem emellan.

I svensk rätt finns i 47 § upphovsrättslagen regler om utövande konstnärers och fonogramframställares rätt till ersättning för sekundärt bruk av deras ljudinspelningar. Regleringen innebär att dessa har rätt till ersättning när fonogram används vid radio- eller TV-utsändningar. Ersättningsrätten gäller också när inspelningar utnyttjas vid andra offentliga framföranden i förvärvssyfte. Rätten till ersättning gäller både vid ursprunglig radio- eller TV-utsändning och när en trådlös sådan utsändning sänds vidare trådlöst eller via kabel. Rätten skall göras gällande samtidigt av utövarna och fonogramframställaren.

Som nyss har nämnts gäller rätten till ersättning när fonogram utnyttjas vid radio- eller TV-utsändning eller vid andra offentliga framföranden "i förvärvssyfte". Enligt direktivet gäller rätten till ersättning däremot också när fonogram utnyttjas vid offentliga framföranden som inte sker i förvärvssyfte. Upphovsrättslagen måste alltså ändras i enlighet med direktivets krav.

Regeringen föreslår därför att kravet på förvärvssyfte i 47 § upphovsrättslagen slopas. Det betyder att utövande konstnärers och fonogramframställares ersättningsrätt kommer att gälla även när en ljudupptagning av deras prestationer utnyttjas vid offentliga framföranden som inte sker i förvärvssyfte.

Artikel 8.3 föreskriver att radio- och TV-företag skall ha ensamrätt att bestämma över trådlös återutsändning av sina trådlösa utsändningar. På samma sätt skall en utsändning skyddas mot att återges för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot erläggande av inträdesavgift.

I svensk rätt finns motsvarande bestämmelser i 48 § upphovsrättslagen. Av stadgandet följer att TV-företagen har de i direktivet

föreskrivna rättigheterna. Däremot saknar radioföretagen - så som direktivet kräver - skydd mot att deras utsändningar framförs offentligt. Upphovsrättslagen måste alltså ändras i enlighet med direktivets krav.

Regeringen föreslår därför att även ett radioföretags utsändningar skall skyddas i detta hänseende. Det betyder att ett radioföretags utsändningar inte utan radioföretagets samtycke kommer att få återges för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot erläggande av inträdesavgift.

Artikel 6.2 och 6.3 föreskriver att det skall krävas tillstånd av radio- eller TV-företagen vid upptagning av deras utsändningar. En kabeldistributör som endast vidareänder ett annat radio- eller TV-företags utsändningar omfattas således inte av skyddet. Radio- och TV-företagen har enligt 48 § upphovsrättslagen redan ett sådant skydd som direktivet kräver. Det behövs således inte någon lagändring.

5.5 Närstående rättighetshavares spridningsrätt

Regeringens förslag: Det skall införas en ny grundbefogenhet (s.k. spridningsrätt) för närstående rättighetshavare (utövande konstnärer, fonogramframställare, producenter av filmupptagningar och radio- och TV-företag). Detta skall göras på ett sådant sätt att utövande konstnärer, fonogramframställare och producenter av filmupptagningar i princip ges samma grundbefogenheter som upphovsmännen redan har.

Promemorians förslag: Stämmer överens med regeringens (se promemorian s. 38).

Remissinstanserna: Det övervägande antalet remissinstanser har tillstyrkt promemorians förslag eller lämnat förslaget utan någon invändning. Svenska Musikförläggareföreningen, Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM) och Sveriges författareförbund har avstyrkt förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet om uthyrning och utlåning innehåller föreskrifter om närstående rättighetshavares spridningsrätt (artikel 9) och om sådana rättighetshavares ensamrätt till uthyrning och utlåning (artiklarna 1 och 2).

Artikel 9 föreskriver att närstående rättighetshavare skall ha ensamrätt att göra exemplar av upptagningar av sina prestationer tillgängliga för allmänheten genom försäljning eller på annat sätt; i direktivet kallas rättigheten "spridningsrätt". Artiklarna 1 och 2 föreskriver att utövande konstnärer, fonogramframställare och

producenter av filmupptagningar skall ha rätt att bestämma över uthyrning och utlåning av exemplar av sina prestationer till allmänheten. I likhet med vad som gäller för upphovsmännen får - enligt artikel 5 - undantag göras i fråga om rättighetshavarnas utlåningsrätt (jfr avsnitt 5.2).

I svensk rätt har närstående rättighetshavare i princip inte någon rätt vad gäller spridning av exemplar av deras prestationer till allmänheten; här bortses från den uttunnade rätt som följer av 57 § andra stycket upphovsrättslagen. Upphovsrättslagen måste alltså ändras i enlighet med direktivets krav.

En modell för att uppfylla direktivets krav är att utövande konstnärer, fonogramframställare och producenter av filmupptagningar ges en ensamrätt att göra exemplar av sina prestationer tillgängliga för allmänheten. En sådan utvidgning skulle innebära att samma grundbefogenheter kommer att gälla för dessa kategorier av rättighetshavare som för upphovsmännen, fränsett skyddet för efterlikning, bearbetning och dylikt. Modellen innebär alltså en avsevärd förenkling av det upphovsrättsliga regelverket och erbjuder därigenom stora fördelar. Införlivande på detta sätt stämmer också överens med vad som redan har föreslagits i den nyligen framlagda danska propositionen om ny upphovsrättslag (Lovforslag nr L 197).

Av dessa skäl har i promemorian föreslagits att utövande konstnärer, fonogramframställare och producenter av filmupptagningar i princip skulle ges samma grundbefogenheter som upphovsmännen redan har. Vid remissbehandlingen av promemorians förslag har också det helt övervägande antalet remissinstanser välkomnat förslaget. Från flera håll har framhållits att en förstärkning av de utövande konstnärernas rättigheter sedan länge är nödvändig, särskilt med hänsyn till att ny teknologi gör det allt lättare att utnyttja prestationerna. Även andra skäl har åberopats som stöd för promemorians förslag. Så har exempelvis Stockholms universitet (juridiska fakultetsnämnden) framhållit att praktiska skäl talar för att de utövande konstnärernas rättigheter utformas i nära anslutning till upphovsmännens. Promemorians förslag har således fått ett starkt stöd vid remissförfarandet. Det är endast ett fåtal remissinstanser som har avstyrkt förslaget. De tyngsta invändningarna har kommit från Svenska Tonsättarens Internationella Musikbyrå (STIM). STIM har dock inte framfört några principiella anmärkningar utan har grundat sin kritik främst på att konsekvenserna av förslaget inte analyserats tillräckligt i promemorian och att man bör avvakta med att ta det föreslagna steget tills det gjorts.

Enligt regeringens uppfattning finns det goda skäl för att - så som har föreslagits i promemorian och välkomnats av nästan alla remissinstanser - uppfylla direktivets krav genom att ge utövande konstnärer,

fonogramframställare och producenter av filmupptagningar i princip samma grundbefogenheter som upphovsmännen redan har. En sådan ordning ligger väl i linje med hur vi i Sverige traditionellt har sett på närstående rättighetshavares ställning: den principiella utgångspunkten är att de olika grupperna på det upphovsrättsliga området så långt som möjligt skall behandlas lika och att de närstående rättighetshavarnas intressen inte är mindre skyddsvärda. Som speciellt betonas i direktivet motiverar också allmänna och sociala hänsyn ett bättre skydd för dessa rättighetshavare. Tiden är således nu mogen att ge de aktuella kategorierna av rättighetshavare i princip samma grundbefogenheter som redan gäller för upphovsmännen; det är den lämpligaste vägen att gå för att uppfylla direktivets krav om spridningsrätt.

Regeringen föreslår därför, precis som har gjorts i promemorian, att utövande konstnärer, fonogramframställare och producenter av filmupptagningar ges en ensamrätt att göra exemplar av sina prestationer tillgängliga för allmänheten. Det betyder att samma grundbefogenheter kommer att gälla för nämnda kategorier av rättighetshavare som för upphovsmännen, bortsett från skyddet mot efterlikning, bearbetning och dylikt.

Regeringen föreslår vidare, i enlighet med direktivets krav, att radio- och TV-företag ges ensamrätt till spridning till allmänheten av exemplar av sina utsändningar. Den i föregående avsnitt berörda möjligheten att använda vissa ljudupptagningar vid radio- och TV-utsändningar m.m. kommer dock även i fortsättningen att finnas kvar (se vidare specialmotiveringen till 47 §).

Närstående rättighetshavares ensamrätt till uthyrning och utlåning behandlas vidare i nästa avsnitt.

5.6 Konsumtion av spridningsrätt

Regeringens förslag: Regler om konsumtion av närstående rättighetshavares spridningsrätt skall införas. Konsumtionen av spridningsrätten till ljudupptagningar av litterära och musikaliska verk samt filmverk skall vara regional (EES-vid). Utövande konstnärer, fonogramframställare och producenter av filmupptagningar skall ha ensamrätt att bestämma över uthyrning till allmänheten av upptagningar av deras prestationer. En filmupptagning av en utövande konstnärns framförande skall inte utan samtycke få lånas ut till allmänheten. Producenter av filmupptagningar skall ha ensamrätt att bestämma över utlåning till allmänheten av sina filmupptagningar.

Promemorians förslag: Stämmer överens med regeringens (se

promemorian s. 39).

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har tillstyrkt promemorians förslag eller lämnat förslaget utan någon invändning. Konkurrensverket har dock varit tveksamt till om direktivet verkligen kräver EES-konsumtion eller om global konsumtion är möjlig.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet om uthyrning och utlåning innehåller föreskrifter om konsumtion av närstående rättighetshavares spridningsrätt (artikel 9.2).

Som har berörts i avsnitt 5.1 gäller inom upphovsrätten en generell princip om konsumtion av spridningsrätten under vissa förhållanden (jfr 19 § upphovsrättslagen). Förslaget i föregående avsnitt om att närstående rättighetshavare skall ges en spridningsrätt medför att inskränkningar i närstående rättighetshavares spridningsrätt i princip bör föreskrivas motsvarande dem som gäller för upphovsmännen. Då blir frågan närmast om direktivet ger anledning till några särbestämmelser.

En aspekt på konsumtion av ensamrätt är vilken verkan som spridningsrätten skall ha i territoriellt avseende. Allmänt sett kan man tänka sig flera synsätt. En möjlighet är att anse att ensamrätten bara konsumeras för det land där den konsumtionsgrundande spridningen har ägt rum; detta brukar betecknas som nationell konsumtion. Ett alternativ är att anse att ensamrätten konsumeras för en hel region av länder om den konsumtionsgrundande spridningen har ägt rum i ett land inom regionen; då brukar man tala om regional konsumtion. En ytterligare utväg är den globala konsumtionen; detta betyder att ensamrätten konsumeras när exemplaret har förts ut på marknaden oavsett i vilket land det har skett.

I svensk rätt tillämpas - med ett undantag - principen om global konsumtion. Undantaget gäller datorprogram och innebär att konsumtion för exemplar av datorprogram som har överlåtits med upphovsmannens samtycke är EES-vid, dvs. regional (19 § upphovsrättslagen). Undantaget är en följd av artikel 4 c i EG:s råds direktiv om rättsligt skydd för datorprogram (91/250/EEG). Enligt den artikeln gäller att den "första försäljningen av en kopia av programmet, som görs inom gemenskapen av rättsinnehavaren själv eller med dennes samtycke, medför förlust av spridningsrätten till den berörda kopian inom gemenskapen". När datorprogramdirektivet skulle införlivas med svensk rätt gjordes i det till Lagrådet remitterade förslaget den bedömningen att någon regel om konsumtion inte borde tas in i upphovsrättslagen, eftersom EES-avtalet inte kunde anses innebära något hinder mot att Sverige behöll principen om global konsumtion (prop. 1992/93: 48 s. 167, jfr också Ds 1992:13 s. 150). Lagrådet ifrågasatte emellertid om inte en bestämmelse om konsumtion av rättigheterna till datorprogram utformad i nära anslutning till

texten i artikel 4 c i datorprogramdirektivet borde tas in i lagen (anf. prop. s. 174). I regeringens proposition om EES-avtalet och immaterialrätten föreslogs därför att regional (EES-vid) konsumtion skulle tillämpas i fråga om spridningsrätt till datorprogram (prop. 1992/93: 48 s. 124). Under riksdagsbehandlingen av propositionen uttalade lagutskottet att någon oklarhet inte kunde anses råda om att nyss nämnda direktiv endast medger regional konsumtion (bet. 1992/93: LU17 s. 14).

Det nu aktuella direktivet innehåller i artikel 9.2 regler om konsumtion av spridningsrätt i territoriellt avseende. Enligt artikeln skall närstående rättighetshavares spridningsrätt inte konsumeras inom EES utom när första försäljningen av ett exemplar inom EES görs av rättighetshavaren själv eller med dennes samtycke. Utformningen av artikeln ger vid handen att närstående rättighetshavares spridningsrätt som utgångspunkt inte skall konsumeras vid försäljning, vilket innebär att ensamrätten gäller. Sedan görs undantaget att den första lovliga försäljningen i ett EES-land utlöser konsumtion inom hela EES. Detta kan knappast tolkas på annat sätt än att om förutsättningar enligt undantagsregeln inte föreligger så skall huvudregeln gälla. Det innebär att om den första lovliga försäljningen sker i ett land utanför EES, t.ex. i Förenta staterna, så sker enligt huvudregeln ingen konsumtion av spridningsrätten inom EES. Vid nordiska departementsöverläggningar har man från dansk, finsk och norsk sida förklarat att man delar den nu redovisade uppfattningen om hur direktivet bör tolkas.

En princip om global konsumtion ligger i linje med Sveriges strävanden mot att åstadkomma en friare handel och är också i konsumenternas intresse. En övergång till regional konsumtion bör därför ske endast om Sveriges åtaganden enligt EES-avtalet med nödvändighet innebär att principen om global konsumtion måste överges (jfr. bet. 1992/93:LU17 s. 6 f.). Slutsatsen av den nyss gjorda tolkningen av artikel 9.2 i direktivet om uthyrning och utlåning är emellertid att just detta direktiv endast medger regional konsumtion. Det finns därför inte någon möjlighet för Sverige att - så som Konkurrensverket har varit inne på i sitt remissyttrande - tillämpa global konsumtion för närstående rättighetshavares prestationer.

Regeringen föreslår därför, precis som har gjorts i promemorian, att det skall införas regler om konsumtion för exemplar av närstående rättighetshavares prestationer och att denna konsumtion skall vara regional (EES-vid).

En sådan här anpassning till konsumtionsbestämmelsen i artikel 9.2 utan några andra ändringar i svensk rätt skulle medföra att olika konsumtionsbestämmelser vore tillämpliga på ett objekt, t.ex. ett

fonogram, som skyddas av både upphovsrätt och närstående rätt. För upphovsmannen skulle gälla global konsumtion, medan för den närstående rättighetshavaren regional konsumtion skulle gälla. Innebörden av en sådan reglering är att närstående rättighetshavare i dessa fall skulle få en bättre ställning än upphovsmännen. Det förefaller svårt att sakligt motivera en sådan ordning. Övervägande skäl talar alltså för att samma konsumtionsregler också gäller i dessa fall. Detta är också promemorians förslag, och remissinstanserna har inte heller varit av någon annan uppfattning. Upphovsrättslagen bör således ändras så att samma konsumtionsregel gäller för upphovsmännen som för närstående rättighetshavare.

Regeringen föreslår därför, precis som har gjorts i promemorian, att konsumtionen av spridningsrätten till exemplar av ljudupptagningar av litterära och musikaliska verk samt exemplar av filmverk skall vara regional (EES-vid).

Som har berörts i avsnitt 5.5 föreskriver artiklarna 1 och 2 att utövande konstnärer, fonogramframställare och producenter av filmupptagningar i princip skall ha rätt att bestämma över uthyrning och utlåning av exemplar av sina prestationer till allmänheten även sedan spridningsrätten har konsumerats. Vissa undantag från ensamrätten till utlåning finns dock i artikel 5. Föreskrifterna har behandlats närmare i avsnitt 5.1 och 5.2. Av redogörelsen i dessa avsnitt har framgått att upphovsmännens ensamrätt till uthyrning och utlåning i svensk rätt är utformad som undantag från konsumtionen av spridningsrätten (19 § upphovsrättslagen).

I linje med vad som gäller för upphovsmännen måste således sådana undantag från konsumtionen av närstående rättighetshavares spridningsrätt ges.

Regeringen föreslår därför att utövande konstnärer, fonogramframställare och producenter av filmupptagningar skall ha ensamrätt att bestämma över uthyrning till allmänheten av upptagningar av sina prestationer. Regeringen föreslår vidare att det skall krävas tillstånd av utövande konstnärer vid utlåning till allmänheten av filmupptagningar av deras framföranden. Regeringen föreslår slutligen att producenter av filmupptagningar skall ha ensamrätt att bestämma över utlåning till allmänheten av sina prestationer.

Regeringens förslag: Konsumtionspunkten för spridningsrätten till exemplar av upphovsrättsligt skyddade verk och exemplar av närstående rättighetshavares prestationer skall vara första överlåtelsen av exemplaret.

Promemorians förslag: Stämmer överens med regeringens (se promemorian s. 43).

Remissinstanserna: Många remissinstanser har tillstyrkt regeringens förslag eller lämnat förslaget utan någon invändning. Det övervägande antalet remissinstanser har dock avstyrkt förslaget om konsumtionspunkten för spridningsrätten till exemplar av upphovsrättsligt skyddade verk.

Skälen för regeringens förslag: Som har redovisats i avsnitt 5.5 innehåller direktivet om uthyrning och utlåning föreskrifter om att närstående rättighetshavare skall ha spridningsrätt till exemplar av upptagningar av sina prestationer. Direktivet innehåller även föreskrifter om när spridningsrätten skall upphöra, dvs. om spridningsrättens konsumtionspunkt (artikel 9.2).

Artikel 9.2 föreskriver att den första försäljningen av ett exemplar av närstående rättighetshavares prestationer skall medföra att rättighetshavarens spridningsrätt konsumeras såvitt gäller det sålda exemplaret. Det innebär exempelvis att när en CD-skiva väl har sålts så kan en närstående rättighetshavare inte hindra fortsatta överlåtelser av skivan med stöd av spridningsrätten.

I svensk rätt har närstående rättighetshavare i dag inte någon spridningsrätt vad gäller sina prestationer. Regeringens förslag i avsnitt 5.5 om införande av en sådan rätt innebär att det också måste ges en regel om när rätten konsumeras.

Direktivets föreskrift betyder att spridningsrätten skall konsumeras i varje fall vid sådana överlåtelser av äganderätten som sker genom köp. Bestämmelsen har naturligtvis sin grund i att köp är den allra vanligaste formen av överlåtelse, och därför har det inom EG ansetts angeläget att man harmoniserar vad som gäller vid försäljningar. Men man skulle - även om det inte är lika vanligt - naturligtvis också kunna tänka sig en del fall där överlåtelsen av äganderätten sker genom gåva eller genom byte. Det finns ingen anledning att särbehandla dessa två typer av avhändelser av äganderätten, utan det är tvärtom önskvärt med en enhetlig reglering av alla former av slutliga överlåtelser, vare sig dessa sker genom köp, byte eller gåva. I samtliga fall har ju den ursprungliga innehavaren slutgiltigt avhändertagit äganderätten till exemplaret och kan i princip inte återta eller

disponera över det efter överlåtelsen. Ett system med samma regel för alla tre överlåtelseformer är dessutom klart och tydligt och inbjuder inte till några skentransaktioner. Att samma regler bör gälla för alla sorters överlåtelse är också den slutsats som riksdagen kom till när motsvarande föreskrift i det tidigare nämnda datorprogramdirektivet skulle uppfyllas i svensk rätt (se 19 § upphovsrättslagen; prop. 1992/93:48, bet. 1992/93:LU17, rskr. 1992/93:125). Det finns inget som motiverar att man nu väljer en annan lösning när det gäller uppfyllandet av direktivet om uthyrning och utlåning.

Regeringen föreslår därför, precis som har gjorts i promemorian, att konsumtionspunkten för spridningsrätten till exemplar av samtliga närstående rättighetshavares prestationer skall vara första överlåtelsen av exemplaret.

I svensk rätt regleras konsumtionspunkten för upphovsmännen i 19 § upphovsrättslagen. Konsumtionsprincipen bygger - precis som i de andra nordiska ländernas lagstiftning - som huvudregel på ett utgivningskriterium. Exemplar av verk får fritt spridas vidare till allmänheten, om verket är utgivet och exemplaren omfattas av utgivningen. Att ett verk har utgetts innebär enligt 8 § andra stycket att exemplar av verket med upphovsmannens samtycke har förts ut i handeln eller på något annat sätt har blivit spridda till allmänheten. Detta innebär att ett visst antal exemplar måste ha framställts av verket, t.ex. i tryckt form, som inspelningar på grammfonskiva, band eller kassett eller som kopior i olika former. Exemplaren måste vidare ha förts ut i handeln eller annars blivit spridda bland allmänheten. Med detta menas att exemplaren har börjat överlätas, t.ex. säljas eller delas ut gratis. Det finns några undantag från huvudregeln att utgivningen är konsumtionspunkt för spridningsrätten. I fråga om exemplar av datorprogram gäller, som tidigare har berörts, att konsumtion inträder vid överlåtelse. Även i fråga om konstverk gäller för närvarande - vid sidan om utgivningskriteriet - ett överlåtelsekriterium.

Vid de nordiska departementsöverläggningar som under våren 1994 ägde rum i anledning av direktivet diskuterades ingående frågan om man i de nordiska upphovsrättslagarna borde låta regeln om konsumtion vid överlåtelse i stället för vid utgivning få en generell räckvidd inom upphovsrätten. Den analys som då gjordes gav inte vid handen att en sådan ordning skulle få några negativa konsekvenser. Däremot ansågs den leda till enhetlighet i systemet, och enighet uppnåddes om att överlåtelsekriteriet borde gälla generellt.

I promemorian har därför föreslagits att man i 19 § upphovsrättslagen generellt går över till att låta överlåtelse vara konsumtionspunkt. Vid remissbehandlingen har det här förslaget mött en hel del kritik även om i och för sig många remissinstanser har välkomnat

förslaget. Men remissinstansernas kritik har överlag varit mycket allmänt hållen; invändningarna har främst gått ut på att saken inte har utretts tillräckligt noga, att det är svårt att bedöma konsekvenserna av förslaget och att ett överlåtelsekriterium är "artfrämmande" när det gäller litterära verk. Däremot har inte någon av remissinstanserna pekat på något exempel som tyder på att det skulle kunna innebära rättsliga eller praktiska svårigheter att låta spridningsrätten generellt konsumeras vid överlåtelse. Trots det sagda har man från svensk sida funnit skäl att återigen ta upp frågan vid nya nordiska departementsöverläggningar och där redogöra för remissinstansernas kritik av promemorians förslag. Även vid dessa överläggningar har diskussionerna mynnat ut i att den lämpligaste lösningen är att överlåtelse innebär konsumtion av spridningsrätten. Sådan lagstiftning har också redan föreslagits i Danmark, Finland och Norge.

Som tidigare har redovisats kräver direktivet att konsumtionspunkten för spridningsrätten till exemplar av närstående rättighetshavares prestationer knyts till överlåtelse av exemplaret. I många fall gör sig både närstående rättigheter och upphovsrätt gällande till ett objekt, t.ex. ett fonogram. Det ter sig mindre lämpligt i sådana fall att de närstående rättigheterna konsumeras enligt ett överlåtelsekriterium medan upphovsrätten konsumeras enligt ett utgivningskriterium. En naturlig följd av direktivets krav vad gäller närstående rättigheter är alltså att även upphovsrättslagens bestämmelser om konsumtionspunkten för upphovsrätten bör ändras på så sätt att konsumtionen inträder vid överlåtelse. En sådan ordning svarar inte bara mot vad som är avsett att gälla i övriga nordiska länder utan också mot vad som redan gäller i flertalet europeiska rättsordningar.

Regeringen föreslår därför, precis som har gjorts i promemorian, att konsumtionspunkten för spridningsrätten till exemplar av upphovsrättsligt skyddade verk skall vara första överlåtelsen av exemplaret. Det betyder att möjligheten till vidare spridning inte förutsätter att verket är utgivet, dvs. med upphovsmannens samtycke har satts på marknaden, utan att äganderätten till exemplaret har överlåtit antingen genom köp, byte eller gåva. Det betyder också att möjligheten till vidare spridning inte inträder när verksexemplaret lånas ut eller hyrs ut; uthyrning och utlåning innefattas inte i termen "överlåtelse". Det betyder däremot inte någon ändring av andra rättsverkningar som är knutna till att ett verk är offentliggjort eller utgivet; exempelvis kräver möjligheten till framställning av exemplar för enskilt bruk fortfarande att verket är offentliggjort (12 § upphovsrättslagen) och möjligheten till visning av exemplar fortfarande att verket är utgivet (20 §).

Regeringens förslag: Presumtionsregeln i 39 § första meningen upphovsrättslagen skall gälla också med avseende på utövande konstnärers prestationer.

Promemorians förslag: Stämmer överens med regeringens (se promemorian s. 44).

Remissinstanserna: Det övervägande antalet remissinstanser har tillstyrkt promemorians förslag eller lämnat förslaget utan någon invändning.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet om uthyrning och utlåning innehåller föreskrifter om avtalspresumtion i filmsammanhang vad gäller utövande konstnärer (artikel 2.5).

Artikel 2.5 föreskriver att en utövande konstnärers uthyrningsrätt skall presumeras ha övergått till filmproducenten när utövaren har träffat avtal med denne om medverkan i en filmproduktion. Det innebär att den utövande konstnär som avtalat med en filmproducent om medverkan i en filmproduktion och inte avtalat ytterligare om villkoren skall anses ha samtyckt till att exemplar av hans framförande hyrs ut. Av direktivets ingress framgår att presumtionsregeln i artikel 2.5 får utsträckas till att omfatta alla de rättigheter som enligt kapitel 2 kan ges till utövande konstnärer, t.ex. mångfaldiganderätt och spridningsrätt. Det är således ett minimikrav att utövarens uthyrningsrätt skall presumeras ha övergått till filmproducenten.

I svensk rätt finns i 39 § upphovsrättslagen en regel om avtalspresumtion när en upphovsman överlåter rätt till filminspelning av ett litterärt eller konstnärligt verk till en filmproducent, se vad som har anförts om bestämmelsen i avsnitt 5.1. Däremot finns det inte någon motsvarande regel vad gäller utövande konstnärer. Upphovsrättslagen måste alltså ändras i enlighet med direktivets krav.

I det föregående (avsnitt 5.6) har det föreslagits att utövande konstnärer skall ha rätt att bestämma när och på vilka villkor upptagningar av deras framförande skall göras tillgängliga för allmänheten. Det är inte sakligt motiverat att närstående rättighetshavare får en bättre ställning än uphovsmännen. Direktivets krav bör således uppfyllas så att presumtionsregeln i 39 § upphovsrättslagen gäller även för utövande konstnärer. Detta är också den bedömning som har gjorts i promemorian och som delats av det övervägande antalet remissinstanser. Bestämmelsen i 39 § gäller inte musikaliska verk. Eftersom artikel 2.5 även omfattar uthyrningsrätten i fråga om musikaliska verk, bör presumtionsregeln gälla också i fråga om utnyttjande av upptagningar av utövande konstnärers framföranden av musikaliska

Regeringen föreslår därför, precis som har gjorts i promemorian, att presumtionsregeln i 39 § upphovsrättslagen skall gälla även för utövande konstnärers prestationer och att regeln i fråga om dem skall gälla även för musikaliska verk.

5.9 Några andra frågor

Regeringens bedömning: Övriga föreskrifter i direktivet kräver inte någon lagändring.

Promemorians bedömning: Stämmer överens med regeringens (se promemorian s. 45).

Remissinstanserna: Praktiskt taget samtliga remissinstanser har delat promemorians bedömning

Skälen för regeringens bedömning: I artikel 2.2 i direktivet finns en bestämmelse om att huvudregissören till ett filmverk eller annat audiovisuellt verk skall anses som verkets upphovsman eller som en av dess uphovsmän. Enligt bestämmelsen finns möjlighet att föreskriva att även andra än en huvudregissör kan anses som upphovsman. Artikeln har sin udd riktad mot engelsk rätt, enligt vilken filmproducenten normalt anses som ensam upphovsman. I svensk rätt finns inte någon entydig regel om vem eller vilka som har uphovsrätt till en film. Detta får man avgöra i varje enskilt fall. Enligt allmänna regler på uphovsrättens område gäller att uphovsrätt till den slutliga filmen eller delar därav principiellt tillkommer var och en som under inspelningsarbetet eller förberedelserna medverkat genom insatser av litterärt eller skapande slag (jfr SOU 1956:25 s. 146). Eftersom verkets huvudregissör i praktiken undantagslöst anses som en av dess uphovsmän, kräver direktivet ingen ändring i svensk rätt på denna punkt.

Enligt artikel 2.4 får närstående rättighetshavares uthyrnings- och utlåningsrättigheter överlätas eller upplätas, i likhet med vad som föreskrivs avseende uphovsmännen. Överlåtelse av en utövande konstnärers rättigheter följer enligt gällande svensk rätt samma regler som överlåtelse av uphovsrätt (jfr prop. 1960:17 s. 242). I fråga om överlåtelse av övriga kategorier närstående rättighetshavares rätt skall sedvanliga avtalsrättsliga regler tillämpas (jfr SOU 1956:25 s. 390). Svensk rätt uppfyller alltså direktivets krav och någon lagändring behövs således inte. Vad gäller den särskilda frågan om uppfyllandet i svensk rätt av den oeftergivliga ersättningsrätten i artikel 4 kan hänvisas till vad som tidigare anförts i samband med överlåtelse av uphovsmannens uthyrningsrätt (avsnitt 5.1); något förslag om

lagändring på denna punkt läggs således för närvarande inte heller fram i fråga om utövande konstnärers rätt.

Artikel 6.1 föreskriver att det skall krävas tillstånd av utövande konstnärer vid upptagning av deras framföranden. Enligt 45 § första stycket upphovsrättslagen har utövarna redan denna rättighet. Svensk rätt uppfyller alltså direktivets krav och någon lagändring behövs således inte.

Enligt upphovsrättslagen gäller i tillämpliga delar samma allmänna inskränkningar i närstående rättighetshavares befogenheter som enligt 2 kap. gäller för upphovsmännen. En sådan ordning har man också förutsatt i direktivet. Artikel 10.1 föreskriver sålunda att vissa inskränkningar får ges i de rättigheter som enligt direktivets andra kapitel tillkommer närstående rättighetshavare. Inskränkningar får göras avseende användning för enskilt bruk, nyttjande av korta avsnitt vid redogörelse för dagshändelse, användning av ett radioföretags efemära upptagning med egen utrustning och för bruk vid dess egna utsändningar samt nyttjande uteslutande i undervisnings- eller vetenskapligt forskningssyfte. Enligt artikel 10.2 får - oavsett bestämmelserna i artikel 10.1 - i närstående rätt föreskrivas samma inskränkningar som gäller avseende skyddet för upphovsmännen. Tvångslicenser får emellertid införas endast i den mån de är förenliga med Romkonventionens bestämmelser. Direktivets reglering i fråga om inskränkningar överensstämmer med artikel 15 i Romkonventionen och med gällande bestämmelser i 45 - 48 §§ upphovsrättslagen.

Artikel 11 och 12 handlar om upphovsrättens och närstående rättighets varaktighet. Artiklarna hänvisar till regler i Bernkonventionen och Romkonventionen; föreskrifterna stämmer överens med motsvarande bestämmelser i svensk rätt. EG:s ministerråd har den 29 oktober 1993 antagit ett direktiv om en harmonisering av den upphovsrättsliga skyddstiden (93/98/EEG). Frågan om hur skyddstidsdirektivets regler skall införlivas i svensk rätt kommer att tas upp i ett särskilt lagstiftningsärende.

6.1 Satellitsändningar

Regeringens förslag: I upphovsrättslagen införs en regel som slår fast var den upphovsrättsligt relevanta handlingen vid satellitsändningar äger rum. Det införs också en regel om att en avtalslicens för radio- och televisionsföretag gäller vid utsändning genom satellit endast om sändarföretaget samtidigt verkställer utsändning genom en marksändare.

Promemorians förslag: Stämmer överens med regeringens (se promemorian s. 47).

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har tillstyrkt promemorians förslag eller lämnat förslaget utan någon invändning.

Skälen för förslaget: Direktivet om satellit- och kabelsändning innehåller ett par definitioner för satellitsändningar. Främst rör det sig om en definition av var den upphovsrättsligt relevanta handlingen vid satellitsändningar skall anses äga rum (artikel 1.2). Direktivet innehåller även en del grundläggande materiella regler. Främst rör det sig om föreskrifter om upphovsmannens ensamrätt till överföring till allmänheten genom satellit (artikel 2), om skydd för utövande konstnärers, fonogramproducenters och sändarföretags prestationer vid sådan överföring (artikel 4) och om förvärv av sändningsrättigheter (artikel 3).

Med satellit avses enligt artikel 1.1 en sådan satellit som opererar på de frekvensband som enligt internationella telekommunikationsregler är reserverade för sändning av signaler för mottagning av allmänheten eller, under vissa förutsättningar, för slutna system med s.k. point-to-point-satelliter. Den senare typen utgörs av sådana satelliter vars signaler vanligen är tämligen svaga och som normalt är avsedda för sändning från en punkt på marken till en annan varifrån signalerna sedan sprids vidare. Förutsättningen för att de senare satelliterna skall omfattas av direktivet är att omständigheterna i samband med den individuella mottagningen är jämförbara med dem som gäller vid direktsändande satelliter. När det gäller satellitsändningar använder direktivet uttrycket "överföring till allmänheten". Med detta uttryck avses en sådan handling som innebär att ett radio- eller TV-företag under sin kontroll och på sitt ansvar för in de programbärande signaler som är avsedda för mottagning av allmänheten i en oavbruten kommunikationskedja till satelliten och sedan ned till jorden. Att överföringen skall vara oavbruten betyder bl.a. att varje avbrott i sändningen innebär att en ny sändning skall anses ha

börjat. Uttrycket täcker både en ursprunglig sändning och en vidare-sändning. Exempelvis faller vidare-sändning via satellit av ett program i ett EES-land till ett annat EES-land under direktivets bestämmelser.

Artikel 2 föreskriver att upphovsmannen skall ha ensamrätt att ge tillstånd till överföring till allmänheten genom satellit av sina verk i enlighet med vad som sägs i 2 kap. Artikel 4 föreskriver att utövande konstnärers, fonogramproducenters och sändarföretags rättigheter skall skyddas vid överföring till allmänheten genom satellit i enlighet med vad som sägs i direktivet om uthyrning och utlåning.

I svensk rätt finns aktuella bestämmelser i 2 § första stycket upphovsrättslagen. Enligt vad som där föreskrivs omfattar upphovsmannens rättigheter en uteslutande rätt att förfoga över verket genom att göra det tillgängligt för allmänheten. I paragrafens tredje stycke sägs att ett verk görs tillgängligt för allmänheten bl.a. genom att framföras offentligt; en form för sådant offentligt framförande är sändning av verket i radio och TV. När det gäller närstående rättigheter har i det föregående föreslagits att närstående rättighetshavare skall ha en ensamrätt att göra framförandet eller upptagningen tillgänglig för allmänheten. I fråga om fotografisk bild som inte utgör ett verk omfattar fotografens ensamrätt enligt 49 a § att göra bilden tillgänglig för allmänheten.

När den upphovsrättsliga lagstiftningen trädde i kraft år 1960 var satellittekniken okänd. Men i olika sammanhang under senare år, exempelvis i samband med utredningsarbetet rörande ett nordiskt satellitsamarbete, har man utgått från att sändningar via direktsändande satellit är att jämställa med rundradiosändningar (se exempelvis prop. 1985/86:146 s. 30). Samma utgångspunkt har man haft i olika internationella diskussioner på senare tid, exempelvis inom det arbete som nu pågår inom Världsoorganisationen för den intellektuella äganderätten (WIPO) om ett protokoll till den i avsnitt 4 nämnda Bernkonventionen. Sändningar via s.k. point-to-point-satelliter eller kommunikationssatelliter (ofta kallade satelliter i fast trafik) var ursprungligen avsedda för signaltransporter mellan olika radioföretag eller från ett sändarföretag till ett eller flera kabelnät eller andra vidare-sändare. Längre har sådana sändningar skett från telekommunikationssynpunkt på band som är reserverade för slutna sändningar mellan olika markstationer och inte avsedda för allmänheten. I den nyss nämnda propositionen uttalas att signaler från satelliter i fast trafik för svensk rätts del inte är att anse som rundradiosändningar (anf. prop. s. 30). Numera förekommer det emellertid att en sändning sker genom kommunikationssatellit på sådan frekvens att signalerna utan några mellankommande åtgärder från annan kan tas emot av allmänheten med hjälp av mottagare som finns på marknaden. Det

finns knappast anledning att inte i detta avseende jämställa sådana sändningar med sändningar från direktsändande satelliter (jfr SOU 1990:30 s. 383). Om det är fråga om sändningar som inte kan tas emot av allmänheten med hjälp av mottagare som tillhandahålls av sändarföretaget eller med dess samtycke, torde det däremot inte vara fråga om ett offentligt framförande.

Sammanfattningsvis leder det nu sagda fram till den slutsatsen att enligt svensk rätt en sändning av ett verk eller en fotografisk bild genom en satellit som kan tas emot av allmänheten innebär att verket eller bilden görs tillgänglig för allmänheten. Därmed uppfyller upphovsrättslagen direktivets krav. Någon lagändring behövs således inte. Detta är också den bedömning som har gjorts i promemorian och som remissinstanserna har delat.

En särskild och i den upphovsrättsliga debatten ofta diskuterad fråga är vilket sändarföretag som skall anses ansvarigt för sändningen gentemot rättighetshavarna, dvs. var sändningarna skall klareras. Direktivet löser den här tvistefrågan för EES:s del. Artikel 1.2 (b) föreskriver att överföringen till allmänheten skall anses ske uteslutande i det EES-land där sändarföretaget under sin kontroll och på sitt ansvar för in de programbärande signalerna i en oavbruten kommunikationskedja till satelliten och sedan ner till jorden. Nu kan det hända att införandet sker i ett land utanför EES. Om detta land saknar det minimiskydd som direktivet föreskriver och uppsändningen till satelliten sker från en uppsändningsstation inom ett EES-land, föreskriver artikel 1.2 (d) att tillhandahållandet skall anses ske från denna stat och rättigheterna kunna göras gällande mot den som driver stationen. Om det inte finns någon sådan station men ett radio- eller TV-företag har uppdragit överföringen till allmänheten via satellit i något annat EES-land, skall denna överföring anses äga rum i det EES-land där det sistnämnda företaget har sitt säte och rättigheterna kunna göras gällande mot detta företag.

I svensk rätt torde gälla att det upphovsrättsliga ansvaret hänger samman med var den upphovsrättsligt relevanta åtgärden sker. Om denna sker i Sverige är svensk rätt tillämplig. Sker den inte i Sverige är svensk rätt inte tillämplig.

Direktivets system är således annorlunda än vad som gäller i svensk rätt. Upphovsrättslagen måste alltså ändras i enlighet med direktivets krav.

Regeringen föreslår därför att det införs en regel som slår fast var den upphovsrättsligt relevanta handlingen vid satellitsändningar anses äga rum. I de fall som inte berörs i direktivet får det - liksom hittills - komma an på rättstillämpningen att avgöra var den upphovsrättsligt relevanta åtgärden skall anses ha ägt rum.

Artikel 3.1 föreskriver att tillstånd till en sändning genom satellit

till allmänheten av upphovsrättsligt skyddade verk bara skall kunna förvärvas genom avtal.

I svensk rätt har upphovsrättslagen som utgångspunkt att utsändning av upphovsrättsligt skyddade verk i radio och TV skall ske på grundval av ett avtal. Detta framgår bl.a. av bestämmelserna om den ursprungliga ensamrätten i 2 § och motsvarande rätt beträffande fotografisk bild i 49 a § samt av reglerna om överlåtelse av dessa rättigheter.

Svensk rätt uppfyller alltså kravet i artikel 3.1 och någon lagändring behövs således inte.

Artikel 3.2 föreskriver att EES-länderna under vissa förutsättningar får bestämma att ett kollektivt avtal mellan en organisation för kollektiv förvaltning av upphovsrättigheter och ett radio- eller TV-företag rörande en viss given kategori av verk får utsträckas att gälla också för rättsinnehavare inom samma område vilka inte representeras av organisationen. En förutsättning är att satellitsändningen sker samtidigt med en marksändning av samma företag. En annan förutsättning är att den inte företrädde rättighetshavaren när som helst kan utesluta sina verk från tillämpningen av avtalet och göra sina rättigheter gällande antingen individuellt eller kollektivt. Enligt artikel 3.3 skall en utsträckning av ett kollektivt avtal inte gälla i fråga om kinematografiska verk eller verk som har kommit till genom en metod som är likartad med kinematografi, dvs. i praktiken audiovisuella verk. Ett land vars lagstiftning innehåller bestämmelser om sådan verkan av ett kollektivt avtal skall informera EFTA:s övervakningsmyndighet om detta.

I svensk rätt finns i 26 d och 26 i §§ upphovsrättslagen en avtalslicensbestämmelse för primär radio- och TV-utsändning. Den förra regeln innehåller den speciella avtalslicensen för dessa sändningar, medan den senare innehåller generella regler om sådana licenser. I 26 d § föreskrivs att de radio- och TV-företag som regeringen i enskilda fall beslutar får sända ut utgivna litterära och musikaliska verk, om avtalslicens gäller enligt 26 i §. Det finns dock två undantag. Det första undantaget rör sceniska verk och om upphovsmannen har förbjudit företaget att sända ut verket eller det av andra skäl finns särskild anledning att anta att han motsätter sig utsändningen. Det andra undantaget rör trådbunden eller trådlös vidaresändning. Sådan sändning regleras genom en särskild bestämmelse i 26 f §. Den generella bestämmelsen om avtalslicenser i 26 i § föreskriver att en sådan licens gäller för utnyttjande av ett verk på visst sätt när ett avtal har ingåtts om ett sådant utnyttjande med en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området. Licensen ger användaren rätt att utnyttja verk av det slag som avses med avtalet trots att verkets upphovsmän inte företräds av organisationen. Vidare

sågs att upphovsmannen har rätt till skäligen ersättning när ett verk utnyttjas med stöd av 26 d §. Avtalslicensen gäller enligt 49 a § fjärde stycket också för fotografiska bilder men däremot inte för de närstående rättigheterna i 5 kap. Film är utesluten från bestämmelsens tillämpningsområde (se prop. 1993/94:109 s. 33).

De svenska avtalslicensbestämmelserna svarar mot direktivets krav. Sålunda gäller bestämmelserna, som direktivet föreskriver, "en viss given kategori av verk", nämligen litterära och musikaliska verk samt fotografiska bilder. Genom att film är utesluten uppfylls också bestämmelsen i direktivet om att avtalslicensen inte skall gälla för kinematografiska verk och verk som har tillkommit genom ett med kinematografi liknande förfarande. Vidare innehåller de svenska bestämmelserna - så som direktivet förutsätter - en möjlighet för den enskilde upphovsmannen att förbjuda tillämpningen av avtalslicensen på hans verk. De åtgärder som radio- och TV-företaget får vidta är att "sända ut" verken. I SOU 1990:30 Översyn av upphovsrättslagstiftningen har utförligt och ingående diskuterats huruvida de svenska avtalslicensreglerna är tillämpliga på sådan radio- och TV-sändning via satellit som är avsedd att tas emot av allmänheten. Utredningen för fram skäl för och emot att så skulle vara fallet och stannar för sin del vid uppfattningen att avtalslicensreglerna inte bör anses tillämpliga på radio- och TV-sändningar genom satellit som är avsedd att tas emot av allmänheten (betänkandet s. 383). Vid de nordiska departementsöverläggningarna har det framkommit att motsvarande avtalslicensbestämmelser i de andra nordiska ländernas upphovsrättslagar skall ha tillämplighet också i fråga om satellitsändningar, under förutsättning att överföringen till allmänheten genom satellit äger rum samtidigt som en marksändning av samma sändande. Det finns knappast någon anledning att för svenskt vidkommande ha en annan lösning. Detta är också den bedömning som har gjorts i promemorian och som samtliga remissinstanser har delat.

Regeringen föreslår därför, precis som har gjorts i promemorian, att bestämmelsen i 26 d § upphovsrättslagen ändras så att avtalslicensen gäller vid utsändning genom satellit, om sändareföretaget samtidigt verkställer samma utsändning genom en marksändare.

Regeringens förslag: Avtalslicensbestämmelsen i 26 f § upphovsrättslagen om vidareändning av ljudradio- eller televisionssändningar skall inte gälla verk till vilka rättigheterna till vidareändning innehas av det radio- eller TV-företag som sänder ut den ursprungliga sändningen.

Promemorians förslag: Stämmer överens med regeringens (se promemorian s. 55).

Remissinstanserna: Praktiskt taget samtliga remissinstanser har tillstyrkt promemorians förslag eller lämnat förslaget utan någon invändning. Föreningen Copyswede har ansett att den föreslagna bestämmelsen inte är nödvändig för att uppfylla direktivets krav.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet om satellit- och kabelsändning innehåller ett par definitioner för kabelsändningar. Främst rör det sig om en definition av vad som är att anse som en vidareändning via kabel (artikel 1.3). Direktivet innehåller även en del grundläggande materiella regler. Främst rör det sig om föreskrifter om rätt till vidareändning genom kabel (artikel 8) och om utövandet av den rätten (artikel 9). I avsnitt 6.3 behandlas direktivets föreskrifter om medling (artikel 11) och om rätt till förhandling om tillstånd till kabelsändning (artikel 12).

Med vidareändning via kabel avses enligt artikel 1.3 en samtidig, oförändrad och oavkortad vidareändning via kabel eller mikro våg-system till allmänheten av en ursprunglig sändning från en annan medlemsstat via tråd eller trådlöst, inbegripet satellitsändning, av radio- och TV-program som är avsedda för mottagning av allmänheten.

I svensk rätt talar 26 f § upphovsrättslagen om vidareändning genom kabel. I det lagstiftningsärende som låg till grund för införandet av bestämmelsen gjordes vissa uttalanden om vad begreppet "kabel" avser (se prop. 1985/86:146 s. 30). Där nämndes först och främst att begreppet "kabel" omfattar alla former av fysiska ledare, exempelvis koaxialkabel, tråd eller optisk fiber. Vidare sade man att bestämmelsen bör vara tillämplig också i sådana situationer där en mer eller mindre långdistansbetonad överföring via kabel eller radiolänk sker till vidareändaren.

Den vedertagna användningen av uttrycket "kabel" i upphovsrättslagen stämmer alltså väl överens med begreppets betydelse enligt direktivet. Exempelvis behövs det inte någon särskild regel i upphovsrättslagen om att mikro vågsöverföringar skall jämföras med överföring genom vanlig kabel för de avsedda ändamålen. Inte heller

i övrigt kräver direktivets definition av vidareändning via kabel någon lagändring.

Artikel 8 föreskriver att länderna skall säkerställa att tillämpliga upphovsrättigheter och närstående rättigheter skall respekteras när program från andra EES-länder vidareändras genom kabel på deras områden och att vidareändringen äger rum på grundval av individuella eller kollektiva avtal mellan innehavare av sådana rättigheter och kabeloperatörer. Möjlighet finns dock för länder med tvångslicensbestämmelser i detta avseende att behålla dessa bestämmelser till den 31 december 1997.

I svensk rätt finns inte några tvångslicensbestämmelser för trådlös eller trådbunden vidareändring av radio- och TV-sändningar. Utgångspunkten är alltså att rättigheterna förvärvas genom avtal.

Svensk rätt uppfyller alltså kravet i artikel 8.1 och någon lagändring behövs således inte.

Artikel 9 föreskriver hur rättigheterna med avseende på kabelsändningar skall utövas. Länderna skall säkerställa att innehavare av upphovsrättigheter och närstående rättigheter kan utöva sin rätt att vägra kabelsändning endast genom en kollektiv organisation. Om en rättighetshavare inte har överlåtit förvaltningen av sina rättigheter till någon sådan organisation, skall en organisation som förvaltar rättigheter av samma slag anses ha fått i uppdrag att förvalta även hans rättigheter. Om flera sådana organisationer finns, får rättighetshavaren välja vilken han vill av dessa. En sådan rättsinnehavare skall ha samma rättigheter och skyldigheter som de rättighetshavare som är medlemmar av organisationen. Han skall ha möjlighet att göra dessa rättigheter gällande inom en viss tid som bestäms i den nationella lagstiftningen och som inte får vara kortare än tre år från dagen för vidareändringen av hans verk eller prestation. Vidare har länderna möjlighet att föreskriva att en rättighetshavare som samtycker till den första utsändningen inom vederbörande stats område skall anses ha samtyckt till att inte utöva sina kabelsändningsrättigheter på en individuell basis utan i överensstämmelse med bestämmelserna i direktivet.

I svensk rätt finns i 26 f § upphovsrättslagen en avtalslicensbestämmelse för kabelsändning. Enligt denna bestämmelse har var och en rätt att till allmänheten trådlöst eller genom kabel återutsända (vidaresända) verk som ingår i en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning, om avtalslicens gäller enligt 26 i §. Den generella bestämmelsen om avtalslicenser i 26 i § föreskriver, som redan har berörts, att en sådan licens gäller för utnyttjande av ett verk på visst sätt när ett avtal har ingåtts om ett sådant utnyttjande med en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området. Licensen ger användaren en rätt att utnyttja verk av det slag

som avses med avtalet trots att verkens upphovsmän inte företräds av organisationen. De villkor i fråga om rätten att utnyttja verket som följer av avtalet skall gälla. Upphovsmannen skall i fråga om ersättning som lämnas enligt avtalet och förmåner från organisationen vilka väsentligen bekostas genom ersättningen vara likställd med de upphovsmän som organisationen företräder. Upphovsmannen har dock oavsett detta alltid rätt till ersättning som hänför sig till utnyttjandet om han begär det inom tre år efter det år då verket utnyttjades. Krav på ersättning får riktas endast mot organisationen. Gentemot den som använder ett verk med stöd av avtalslicensen får krav på ersättning göras gällande endast av de avtalslutande organisationerna. Kraven skall framställas samtidigt.

Av vad som nu har sagts framgår att svensk rätt i allt väsentligt stämmer överens med direktivets krav och att någon lagändring inte behövs. Vad särskilt gäller treårsfristen använder direktivet som utgångspunkt den dag då utnyttjandet skedde och inte som i den svenska lagen det år då detta skedde. Direktivets regel föreskriver emellertid en minimitid som den svenska bestämmelsen uppfyller. Denna kommer i praktiskt taget alla fall att ge en något längre preskriptionstid.

Artikel 9.3 föreskriver att länderna får bestämma att en rättighetshavare vid avtalslutandet rörande den ursprungliga sändningen skall anses ha gått med på att inte utöva sina vidare-sändningsrättigheter individuellt utan endast i överensstämmelse med direktivet. Särskilt mot bakgrund av innebörden av den svenska avtalslicensbestämmelsen anser regeringen att det inte finns någon anledning att i svensk rätt föra in någon sådan regel. Detta är också den bedömning som har gjorts i promemorian och som har delats av samtliga remissinstanser utom Svenska Kabel-TV-föreningen.

Artikel 10 föreskriver i fråga om radio- och TV-företags rättigheter att EES-länderna skall säkerställa att artikel 9 inte gäller i fråga om de rättigheter som sådana företag har i fråga om vidare-sändning genom kabel, oavsett om dessa rättigheter från början tillhör dem själva eller har blivit överlåtna till företaget av andra rättighetshavare eller innehavare av närstående rättigheter.

Denna regel kräver att man från tillämpningsområdet för 26 f § upphovsrättslagen undantar verk och andra prestationer till vilka rättigheterna till vidare-sändning innehas av det radio- eller TV-företag som sänder ut den ursprungliga sändningen. Upphovsrättslagen måste alltså ändras i enlighet med direktivets krav. Direktivets regel gäller visserligen endast vidare-sändning via kabel, men det torde inte vara lämpligt att göra skillnad mellan sådan sändning och trådlös sändning.

Regeringen föreslår därför att avtalslicensbestämmelsen i 26 f § upphovsrättslagen inte skall gälla verk till vilka rättigheterna till

vidaresändning innehas av det radio- eller TV-företag som sänder ut den ursprungliga sändningen. Undantaget avser de rättigheter som radio- eller TV-företaget har förvärvat från andra. Beträffande företagens egna rättigheter (48 §) gäller redan i dag att de inte omfattas av avtalslicensbestämmelsen.

6.3 Medlingsförfarandet

Regeringens förslag: Lagen om medling i vissa upphovsrättstvister görs tillämplig också på tvister om avtal om vidaresändning genom kabel. En särskild bestämmelse införs i upphovsrättslagen om rätt till förhandling för den som vill ha tillstånd till vidare-sändning genom kabel men inte får detta på önskade villkor och om skadeståndsansvar vid brott mot förhandlingsskyldigheten. Kostnaderna för medling skall, om inget annat har avtalats, bäras av den som har påkallat medlingen.

Promemorians förslag: Stämmer överens med regeringens (se promemorian s. 58).

Remissinstanserna: Praktiskt taget samtliga remissinstanser har tillstyrkt promemorians förslag eller lämnat det utan någon invändning. Några remissinstanser har dock ansett att sanktionen vid brott mot förhandlingsskyldigheten bör vara vite i stället för skadestånd. Ett par remissinstanser har haft invändningar mot förslaget om vem som skall bära kostnaderna för en medling.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet om satellit- och kabelsändning innehåller föreskrifter om medling (artikel 11) och om rätt till förhandling om tillstånd till kabelsändning (artikel 12).

I avsnitt 6.2 har redovisats att rätt till vidaresändning genom kabel fås genom avtal. För det fall att någon överenskommelse inte kan träffas om sådant tillstånd föreskriver artikel 11.1 att parterna skall ha tillgång till en eller flera medlare. Deras uppgift är enligt artikel 11.2 att bistå med förhandlingar, och de kan också för parterna lägga fram förslag till lösning av tvisten. Av artikel 11.3 följer att samtliga parter skall anses ha antagit ett förslag till lösning, om ingen av dem gör en invändning inom tre månader. Delgivning av både förslaget till tvistlösning och eventuella invändningar däremot skall ske enligt de regler som gäller för delgivning av rättsliga dokument. Slutligen föreskriver artikel 11.4 att medlarna skall utses på ett sådant sätt att deras oberoende och opartiskhet står utom rimligt tvivel.

I svensk rätt finns medlingsbestämmelser i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister. Enligt 1 § gäller lagen bara tvister om avtalslicensgrundande avtal rörande viss exemplarframställ-

ning i undervisningsverksamhet. Medlingslagen bör alltså ändras så att direktivets krav uppfylls.

Regeringen föreslår därför, i likhet med vad som har gjorts i promemorian, att medlingslagen ändras så att lagen blir tillämplig också i fråga om tvister rörande vidareändning genom kabel och att i sådana tvister ett av förlikningsman framlagt förslag till lösning skall anses godtaget av parterna om de inte invänt mot förslaget inom den tid som anges i direktivet.

Artikel 12.1 föreskriver att länderna i fråga om vidareändning genom kabel i civil eller administrativ ordning skall säkerställa att parterna påbörjar och genomför allvarligt menade förhandlingar rörande rätt till sådan sändning och att sådana förhandlingar inte hindras eller uppehålls utan giltiga skäl. Denna regel är tvingande. För det fall att ett land den 1 januari 1995 har ett särskilt organ med jurisdiktion över fall när vidareändning genom kabel har vägrats eller erbjudits på oskäliga villkor av ett radio- eller TV-företag finns en möjlighet att under åtta år räknat från nämnda dag behålla detta organ.

I svensk rätt finns inte några regler som uppfyller direktivets krav. Sådana bestämmelser måste alltså införas.

När upphovsrättslagens regler om vidareändning gavs diskuterades frågan om åtgärder i fall då något avtal inte kan träffas som kan bilda grundvalen för en avtalslicens. I Finland finns för denna situation ett skiljemannaförfarande som tillämpas bl.a. om parterna inte kan enas om ett avtal. Ett tillstånd till vidareändning som har meddelats av skiljemännen har samma avtalslicensverkan som ett avtal. I Norge finns en ordning enligt vilken var och en av parterna i ett tilltänkt avtal kan begära att tillstånd till och villkor för vidareändningen fastställs av en särskild nämnd. En förutsättning är att den andra parten har vägrat att förhandla eller att ett avtal inte har träffats inom sex månader efter det att förhandlingar har inletts. Nämndens avgörande binder parterna. I den svenska propositionen med förslag till de nyss nämnda lagändringarna rörande vidareändning genom kabel uttalades att avtalsfriheten skulle behållas så långt som möjligt och att några åtgärder - exempelvis införandet av bestämmelser om medling eller tvångsskiljedom för det fall att parterna inte kunde enas - inte behövdes (jfr prop. 1985/86:146 s. 22). Skulle denna situation ändå uppstå fick frågan övervägas på nytt. En liknande slutsats kom man till i frågan om några särskilda regler behövdes för att säkerställa att en vidareändning kunde ske även om ett radio- eller TV-företag vägrar att ge tillstånd till en sådan sändning (anf. prop. s. 22).

Det har inte kommit fram något som ger anledning att i dag se saken på något annat sätt än vad som gjordes i den nyss nämnda pro-

positionen. Vid sådant förhållande anser regeringen - precis som promemorians och remissinstansernas bedömning - att det knappast finns någon grund att nu för svensk del, för den begränsade tid som det enligt direktivet får finnas till, inrätta ett sådant särskilt organ som avses i direktivet. Direktivets krav bör alltså i stället uppfyllas på något annat sätt.

En förhandlingsskyldighet, som liknar den som föreskrivs i direktivet, finns redan för svensk del inom arbetsrätten. Förhandlingsskyldigheten tar sikte bl.a. på det fallet att en part vill få till stånd ett avtal av ett visst innehåll med sin motpart. Det finns då en skyldighet att infinna sig - själv eller genom ombud - till förhandlingssammanträde och, om det behövs, lägga fram ett motiverat förslag till lösning av den fråga som förhandlingen avser (15 § medbestämmandelagen, 1976:580). Den som bryter mot förhandlingsskyldigheten blir skadeståndsskyldig (54 §). Vid bedömande om och i vad mån skada har uppkommit för någon skall hänsyn tas även till dennes intresse av att lagens bestämmelser iakttas och till övriga omständigheter av annat än rent ekonomisk betydelse, s.k. allmänt skadestånd (55 §).

Om motsvarande regler införs i fråga om vidaresändning genom kabel, blir direktivets föreskrifter väl uppfyllda. Enligt regeringens uppfattning framstår en sådan ordning också i övrigt som lämplig. Systemet har föreslagits i promemorian och de grundläggande dragen har godtagits av samtliga remissinstanser. Regeringen anser alltså att direktivets krav bör uppfyllas genom sådana ändringar i upphovsrättslagen.

Vad gäller den särskilda frågan om sanktion för brott mot förhandlingsskyldigheten har några remissinstanser - bl.a. Stockholms universitet och föreningen Copyswede - ansett att vite är effektivare och därmed lämpligare än skadestånd. Det är visserligen riktigt, så som dessa remissinstanser har påpekat, att den organisering som finns på det upphovsrättsliga området inte helt liknar den arbetsrättsliga organisationsstrukturen, men detta förhållande motiverar inte att man väljer en annan sanktion vid brott mot förhandlingsskyldigheten. I grund och botten rör det sig om samma problem, nämligen hur man skall se till att en förhandlingsskyldig part inte underlåter att möta motparten och om det behövs lägga fram ett förslag till lösning av frågan. Och den metod som man har valt inom arbetsrätten med skadeståndsansvar vid brott mot förhandlingsskyldigheten har i hög grad varit effektiv för att nå detta resultat. Det finns inte anledning tro att skadestånd inte skulle vara effektivt också för att säkerställa att den upphovsrättsliga förhandlingsskyldigheten följs. Tvärtom talar goda skäl för att man för denna förhandlingsskyldighet inte inför några särregler utan följer den modell som redan är etablerad i svensk rätt.

Detta är också den lösning som har föreslagits i promemorian och som har godtagits av det övervägande antalet remissinstanser. Men skulle det visa sig att skadestånd inte är en tillräckligt effektiv sanktion, får man naturligtvis ta ställning till om man i stället bör välja en annan väg.

Sammanfattningsvis anser regeringen att direktivets krav på förhandlingsskyldighet vid vidaresändning genom kabel bör uppfyllas genom regler som svarar mot dem som i dag finns inom arbetsrätten.

Regeringen föreslår därför, precis som har gjorts i promemorian, att det i upphovsrättslagen införs bestämmelser om rätt till förhandling för den som vill ha tillstånd till vidaresändning genom kabel och ett skadeståndsansvar för brott mot förhandlingsskyldigheten. I anledning av uttalanden från några remissinstanser finns det skäl att betona att förhandlingsskyldigheten naturligtvis inte kommer att vara en skyldighet att sluta ett avtal utan bara, just så som ligger i linje med direktivets krav, en skyldighet att möta motparten och om det behövs föreslå en lösning av frågan. Reglerna kommer alltså inte på något sätt att betyda att en part tvingas sluta ett visst avtal, vilket bl.a. föreningen Bildkonst Upphovsrätt i Sverige har varit rädd för i sitt remissyttrande.

I sammanhanget bör man ta ställning till frågan om kostnaderna för medlingen. Medlingslagen innehåller inte någon bestämmelse om den saken. I det enda fall som hittills har behandlats enligt lagen har staten stått för ersättningen till förlikningsmannen; Svenska Kabel-TV-föreningen har i sitt remissyttrande föreslagit att den ordningen skall gälla generellt. Speciellt med hänsyn till den utvidgning av tillämpningsområdet för medlingslagen som nu föreslås delar regeringen den bedömning som har gjorts i promemorian att det inte bör komma an på staten utan på parterna själva att svara för skälig ersättning till förlikningsmannen för arbete och kostnader.

När det gäller den närmare utformningen av ersättningsordningen gör sig följande överväganden gällande. Om förlikningsmannen och de inblandade parterna kommer överens om hur förlikningsmannen skall ersättas, bör detta givetvis gälla. Om någon sådan överenskommelse inte föreligger, ligger det närmast till hands att den part som har påkallat medling också får stå för kostnaderna för förfarandet. Som Svea hovrätt har påpekat i sitt remissyttrande kan man i och för sig inte utesluta att en sådan regel i vissa fall kan avhålla parter från att påkalla medling; en del parter kan ju dra sig för att påkalla medling för att slippa stå kostnaderna för förfarandet. Samtidigt är den påkallande parten den som är mest angelägen om att tvisten löses. Om ersättningsskyldigheten läggs på den parten, kan det även bidra till att en motpart som är förhållandevis ointresserad deltar i medlingen eftersom denne inte riskerar att behöva betala för för-

farandet. Utgångspunkten är också att vederbörande inte har någon ovillkorlig rätt att få det avtal han begär. Det som erbjuds genom medlingslagen är en möjlighet att nå fram till det önskade avtalet. Och i ett rättsförhållande av huvudsakligen ekonomisk karaktär ter det sig - så som har föreslagits i promemorian och godtagits av nästan samtliga remissinstanser - rimligt att den som önskar ta i anspråk denna möjlighet får vara beredd att betala för den. Det förefaller alltså allmänt sett lämpligast att den påkallande parten bär kostnaderna för medlingen.

Regeringen föreslår därför att, om inget annat har avtalats, ersättningen till förlikningsmannen skall betalas av den part som har påkallat medlingen och att, om flera parter har påkallat medling, parterna skall svara med lika delar.

6.4 Några andra frågor

Regeringens bedömning: Övriga föreskrifter i direktivet kräver inte någon lagändring.

Promemorians bedömning: Stämmer överens med regeringens (se promemorian s. 54).

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har delat promemorians bedömning

Skälen för regeringens bedömning: Enligt artikel 4 i direktivet om satellit- och kabelsändning gäller i fråga om de närstående rättigheterna, dvs. utövande konstnärers, fonogramframställares, bildframställares och radio- och TV-företags rätt, att dessa skall skyddas i enlighet med direktivet om uthyrning och utlåning och att det där använda uttrycket "trådlös sändning" skall anses omfatta också överföring till allmänheten genom satellit. Vidare föreskrivs att det nämnda direktivet skall tillämpas också i fråga om utövandet av rättigheterna. Dessa föreskrifter föranleder inte i detta sammanhang några ändringar i den svenska lagstiftningen.

Artikel 5 föreskriver att skyddet för närstående rättigheter enligt direktivet inte får inskränkas eller på något sätt påverka skyddet för upphovsrätten. Detta är ett uttryckssätt som återfinns också i direktivet om uthyrning och utlåning (artikel 14) men även i artikel 1 i den internationella konventionen om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram samt radioföretag (Romkonventionen). Detta är att se som en anvisning till den nationella lagstiftaren att respektera de olika rättighetstyperna. Någon lagändring föranleder inte artikeln.

Artikel 6 innehåller en regel om att medlemsstaterna får föreskriva

ett mera långtgående skydd för innehavare av närstående rättigheter än det som föreskrivs i artikel 8 i direktivet om uthyrning och utlåning. Den artikeln innehåller regler om utövande konstnärers ensamrätt i fråga om radioutsändning och återgivning för allmänheten och om en ersättningsrätt vid användning av fonogram i sådana utsändningar och återgivningar samt om radio- och TV-företags ensamrätt med avseende på återutsändning m.m. av deras utsändningar. Det föreskrivs att vid tillämpningen av de nämnda bestämmelserna medlemsstaterna skall tillämpa de definitioner som finns i artiklarna 1.1 och 1.2 i direktivet om satellit- och kabelsändning. Inte heller denna regel föranleder i detta sammanhang någon ändring i upphovsrättslagen.

7 Kostnader och resursbehov

Det finns inte anledning att räkna med att de föreslagna ändringarna skall medföra några ökade kostnader för det allmänna. Inte heller i övrigt finns anledning att räkna med att förslaget skall medföra några ökade kostnader.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt Gemensamma EES-kommitténs beslut skall de båda direktiven vara uppfyllda i svensk rätt senast den 1 januari 1995. De föreslagna lagändringarna bör alltså träda i kraft den dagen.

Direktivet om uthyrning och utlåning innehåller en del föreskrifter om tidpunkten för tillämpningen; i huvudsak rör det sig om fakultativa regler (artikel 13). Det finns inte anledning att införa andra ikraftträdande- och övergångsbestämmelser än sådana som är brukliga i svensk upphovsrätt.

På upphovsrättens område gäller allmänt att nya regler tillämpas även på verk och prestationer som har kommit till före ikraftträdandet av de nya reglerna. Dock bör - så som brukligt - gälla att de nya reglerna i princip inte skall tillämpas såvitt gäller åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet. En sådan inskränkning togs in även vid senaste ändringen av upphovsrättslagen (prop. 1992/93:214). Direktiven ger inte anledning till någon annan ordning i detta fall. Följande modifieringar bör dock göras.

De nya reglerna om uthyrning och utlåning av verk och prestationer bör alltid tillämpas såvitt avser tiden efter ikraftträdandet. Att spridningsrätten till vissa sådana exemplar har konsumerats, varigenom innehavaren av ett exemplar av ett konstverk har erhållit rätt att hyra ut det eller innehavaren av en ljudupptagning av ett verk har

erhållit rätt att låna ut det utan upphovsmannens samtycke, bör alltså sakna betydelse såvitt avser tiden efter ikraftträdandet; då bör alltid krävas rättighetshavarens tillstånd förutsatt att skyddstiden då inte har löpt ut.

Det föreslagna nya tillämpningsområdet för presumtionsregeln i 39 § upphovsrättslagen bör inte gälla i fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

Direktivet om satellit- och kabelsändning innehåller en del föreskrifter om tidpunkten för tillämpningen (artikel 7).

I artikel 7.2 finns vissa regler om tillämpningen av direktivets regler på sådana avtal om utnyttjande av verk och andra skyddade prestationer som är i kraft när direktivet skall vara uppfyllt, dvs. den 1 januari 1995. Det gäller artiklarna 1.2 (definition av "överföring till allmänheten genom satellit"), 2 (om upphovsmannens ensamrätt till radio- och TV-sändning av hans verk) och 3 (om förvärv av sådan utsändningsrätt genom avtal och om avtalslicensers tillämplighet). För att ge avtalsparterna tid att anpassa sina avtal föreskriver direktivet en övergångsperiod om fem år innan de här reglerna slår till. Detta blir vid införlivandet av direktivet på nationell nivå av betydelse endast i den utsträckning som direktivets nyssnämnda bestämmelser innebär nyheter och föranleder nya eller ändrade regler i lag eller annan författning. I avsnitt 6.1 och 6.2 har regeringen föreslagit två lagändringar i anledning av de aktuella direktivbestämmelserna, nämligen i 26 d § och 61 a § upphovsrättslagen. Dessa lagregler bör således i fråga om avtal som har ingåtts före lagens ikraftträdande tillämpas först år 2000.

I artikel 7.3 finns bestämmelser om internationella samproduktionsavtal som har slutits före lagens ikraftträdande och som uttryckligen föreskriver en geografisk fördelning av olika nyttjandeformer mellan producenterna. Enligt artikeln skall, om en överföring genom satellit av en samproducent skulle hindra en ensamrätt för en annan samproducent, den förre producenten behöva samtycke av den senare. En sådan ordning torde följa av allmänna regler om avtalstolkning. Någon särskild lagregel i frågan ter sig därför inte nödvändig och synes inte heller vara aktuell i något av de övriga nordiska länderna.

9.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

19 §

När ett exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke har överlåtits, får exemplaret spridas vidare. För ljudupptagningar av litterära och musikaliska verk samt exemplar av datorprogram och filmverk gäller i stället att spridningen är tillåten sedan exemplaret med upphovsmannens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Första stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av verk, utom byggnader och brukskonst, genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller

2. exemplar av datorprogram i maskinläsbar form och filmverk genom utlåning.

Paragrafen reglerar inskränkningarna i upphovsmannens spridningsrätt och har behandlats i avsnitt 5.1 och 5.2. I jämförelse med den nuvarande lydelsen av 19 § har flera principiella ändringar gjorts.

Första stycket

När ett exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke har överlåtits, får exemplaret spridas vidare.

En nyhet är att konsumtion av spridningsrätten gäller för alla sorters verk och inte som tidigare bara för litterära verk, musikaliska verk och konstverk. Det innebär att det införs en regel om konsumtion av spridningsrätten till exemplar av filmverk (jfr 1 § första stycket).

En nyhet är också att den konsumtionsgrundande handlingen är överlåtelse och inte som tidigare utgivning. Det innebär att möjligheten till vidare spridning inte förutsätter att verket är utgivet, dvs. att ett exemplar av verket med upphovsmannens samtycke har förts ut i handeln eller på annat sätt spritts till allmänheten (8 § andra stycket). I stället inträder möjligheten till vidare spridning vid slutliga överlåtelser av äganderätten till verksexemplaret, dvs. vid köp, byte eller gåva. Uthyrning och utlåning innefattas inte i begreppet "överlåtelse" och ger således inte någon möjlighet till vidare spridning. Om verket har hyrts ut eller lånats ut, har upphovsmannen alltså kvar sin spridningsrätt.

I likhet med vad som sedan tidigare gäller för exemplar av datorprogram råder regional konsumtion för ljudupptagningar av litterära och musikaliska verk samt för exemplar av filmverk. Spridning är tillåten sedan exemplaret med upphovsmannens samtycke har överlåtits inom EES.

Andra stycket

I andra stycket punkterna 1 och 2 görs i sin tur vissa undantag från de i första stycket angivna inskränkningarna i upphovsmannens spridningsrätt.

En nyhet är att det krävs tillstånd av upphovsmannen vid uthyrning (eller andra jämförliga rättshandlingar) av exemplar av konstverk till allmänheten. Detta följer av att upphovsmannens tillstånd krävs vid uthyrning (eller andra jämförliga rättshandlingar) till allmänheten av exemplar av alla typer av verk med undantag av byggnader och brukskonst. Det betyder att upphovsmannen behåller rätten att kontrollera uthyrningen av ett verksexemplar även sedan spridningsrätten till exemplaret har konsumerats.

Exemplar av filmverk får inte lånas ut utan upphovsmannens tillstånd. Det betyder att upphovsmannen behåller rätten att kontrollera utlåningen av dessa objekt även sedan spridningsrätten till exemplaren har konsumerats.

26 d §

De radio- och televisionsföretag som regeringen i enskilda fall beslutar får sända ut utgivna litterära och musikaliska verk samt offentliggjorda konstverk, om avtalslicens gäller enligt 26 i §.

Första stycket gäller inte sceniska verk och inte heller andra verk om upphovsmannen har förbjudit företaget att sända ut verket eller det av andra skäl finns särskild anledning att anta att han motsätter sig utsändningen. Första stycket gäller inte sådan vidaresändning som avses i 26 f §.

Vid utsändning över satellit gäller avtalslicensen endast om sändarföretaget samtidigt verkställer utsändning genom en marksändare.

Bestämmelsen i tredje stycket, som har behandlats i avsnitt 6.1, innebär att en avtalslicens som avses i första stycket gäller vid utsändning genom satellit endast om sändarföretaget samtidigt verkställer utsändning genom en marksändare. Om sändarföretaget inte gör detta, gäller avtalslicensen alltså inte.

26 f §

Var och en har rätt att till allmänheten trådlöst eller genom kabel samtidigt och oförändrat återutsända (vidaresända) verk som ingår i en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning, om avtalslicens gäller enligt 26 i §.

Första stycket gäller inte verk till vilka rättigheterna till vidaresändning innehas av det radio- eller televisionsföretag som sänder ut den ursprungliga sändningen.

I paragrafen finns bestämmelser om avtalslicens avseende trådlös eller trådbunden vidaresändning av trådlösa radio- eller televisionsutsändningar. Andra stycket i paragrafen är nytt.

Enligt bestämmelsen, som har behandlats i avsnitt 6.2, undantas från avtalslicensbestämmelsens tillämpningsområde sådana sändningar där rättigheterna till vidareändning innehas av det sändarföretag som verkställer den ursprungliga sändningen.

45 §

En utövande konstnärs framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk får inte utan hans samtycke

1. tas upp på en grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges, *eller*

2. sändas ut i ljudradio eller television eller genom direkt överföring göras tillgängligt för allmänheten.

Ett framförande som har tagits upp på en anordning som avses i första stycket 1 får inte utan konstnärens samtycke *föras över* från en sådan anordning till en annan *eller göras tillgängligt för allmänheten* förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes.

Bestämmelserna i 3, 6-9, 11-13, 15 och 16 §§, 19 § första stycket andra meningen och andra stycket, 21, 22, 25-26 b, 26 e, 26 f, 27, 28 §§, 39 § första meningen samt 41 och 42 §§ skall tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

Paragrafen reglerar utövande konstnärers rättigheter och har behandlats i avsnitt 5.5 - 5.7. I jämförelse med den nuvarande lydelsen av 45 § har - utöver redaktionella justeringar - gjorts följande ändringar.

Andra stycket

Bestämmelsen innehåller den nyheten att utövande konstnärer har en ensamrätt att göra upptagningar av sina framträdanden tillgängliga för allmänheten. Konstnären har således rätt att bestämma när och på vilka villkor upptagningar av hans framföranden skall göras tillgängliga för allmänheten.

Tredje stycket

Genom hänvisningar görs vissa regler om upphovsrätt i 1 - 3 kap. tillämpliga också på konstnärens rättigheter. I jämförelse med hänvisningarna i den nuvarande lydelsen av 45 § har tillkommit hänvisningar till 19 § första stycket andra meningen och andra stycket samt 39 § första meningen.

Hänvisningen till 19 § första stycket andra meningen innebär att när en upptagning av en utövande konstnärs framförande med konstnärens samtycke har överlåtits inom EES-området får exemplaret som utgångspunkt spridas vidare till allmänheten.

Hänvisningen till 19 § andra stycket första punkten innebär att en upptagning av en utövande konstnärs framförande, oavsett bestämmelsen i 19 § första stycket, inte får spridas vidare till allmän-

heten genom uthyrning. Härigenom införs en egentlig uthyrningsrätt för utövande konstnärer. Prop. 1994/95:58

Hänvisningen till 19 § andra stycket andra punkten innebär att en filmupptagning av en utövande konstnärs framförande, oavsett bestämmelsen i 19 § första stycket, inte får spridas till allmänheten genom utlåning.

Hänvisningen till 39 § första meningen innebär att den utövande konstnär som har avtalat med en filmproducent om medverkan i en filmproduktion och inte avtalat ytterligare om villkoren härom anses ha samtyckt till att exemplar av hans framförande genom filmen på biograf, i television eller annorledes görs tillgängligt för allmänheten samt att talade inslag återges i text eller översätts till annat språk. Han anses också ha godkänt nödvändig exemplarframställning. Presumptionsregeln gäller även i fråga om utnyttjandet av upptagningar av utövande konstnärers framförande av musikaliska verk.

46 §

En grammofonskiva, en film eller en annan anordning på vilken ljud eller rörliga bilder har tagits upp får inte utan framställarens samtycke eftergöras eller göras tillgänglig för allmänheten förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Som eftergörande anses även att upptagningen förs över från en sådan anordning till en annan.

Bestämmelserna i 6-9 §§, 11 § andra stycket, 12, 13, 15 och 16 §§, 19 § första stycket andra meningen och andra stycket, 21, 22, 25-26 b och 26 e §§ skall tillämpas i fråga om upptagningar som avses i denna paragraf. Dessutom skall 26 f § tillämpas i fråga om andra upptagningar än sådana som avses i 47 §.

Paragrafen reglerar de rättigheter som tillkommer framställare av ljud- eller bildupptagningar och har behandlats i avsnitt 5.5 - 5.7. I jämförelse med den nuvarande lydelsen av 46 § har - utöver redaktionella justeringar - gjorts följande ändringar.

Första stycket

Bestämmelsen innehåller den nyheten att framställare av ljud- eller bildupptagningar har en ensamrätt att göra sina upptagningar tillgängliga för allmänheten. Även film som inte utgör ett verk infattas i de rättigheter som en producent av filmupptagningar har.

Andra stycket

Genom hänvisningar görs vissa regler om upphovsrätt i 1 - 2 kap. tillämpliga också på ljud- och bildframställares rättigheter. I jämförelse med den nuvarande lydelsen av 46 § har det införts hänvisningar till 19 § första stycket andra meningen och andra stycket samt 21 §. Dessutom görs 26 f § tillämplig i fråga om andra upptagningar än sådana som avses i 47 §.

Hänvisningen till 19 § första stycket andra meningen innebär att när en ljud- eller bildupptagning med framställarens samtycke har överlåtits inom EES-området får exemplaret som utgångspunkt spridas vidare till allmänheten.

Hänvisningen till 19 § andra stycket första punkten innebär att ett exemplar av en ljud- eller bildupptagning, oavsett bestämmelsen i 19 § första stycket, inte får spridas till allmänheten genom uthyrning. Härigenom införs en uthyrningsrätt för framställare av ljud- eller bildupptagningar.

Hänvisningen till 19 § andra stycket andra punkten innebär att ett filmexemplar av en ljud- eller bildupptagning, oavsett bestämmelsen i 19 § första stycket, inte får spridas till allmänheten genom utlåning. Härigenom införs en ensamrätt till offentlig utlåning för framställare av ljud- eller bildupptagningar.

Det förhållandet att avtalslicensbestämmelsen i 26 f § blir tillämplig på bildframställares rättigheter torde vara utan betydelse i praktiken, eftersom filmproducenternas organisationer redan nu förekommer som avtalspart i de avtal om kabel-TV vilka är en förutsättning för att avtalslicensen skall gälla; filmproducenterna är ju regelmässigt innehavare av nästan alla rättigheter knutna till en film.

47 §

Oavsett bestämmelserna i 45 § andra stycket och 46 § första stycket får ljudupptagningar användas vid en ljudradio- eller televisionsutsändning eller vid ett annat offentligt framförande. När så sker har framställaren samt de utövande konstnärer vars framförande finns på upptagningen rätt till ersättning. Om två eller flera konstnärer har samverkat vid framförandet, kan den rätt som tillkommer dem göras gällande endast av dem gemensamt. Mot den som har använt anordningen skall konstnärer och framställare göra gällande sina krav samtidigt.

Vad som sägs i första stycket om ljudradio- och televisionsutsändning gäller också när en trådlös sådan utsändning samtidigt och oförändrat återutsänds (vidaresänds) till allmänheten trådlöst eller genom kabel. Gentemot den som vidaresänder får krav på ersättning göras gällande endast genom sådana organisationer som företräder ett flertal svenska utövande konstnärer eller framställare. Organisationerna skall framställa kraven samtidigt med de krav som avses i 26 i § femte stycket.

Bestämmelserna i 8 och 9 §§, 11 § andra stycket, 21, 22 och 25-26 a §§ skall tillämpas i de fall som avses i denna paragraf. Beträffande utövande konstnärers rätt skall också 27, 28, 41 och 42 §§ tillämpas. Denna paragraf gäller inte ljudfilm.

Paragrafen reglerar användningen av ljudupptagningar vid ljudradio- eller TV- utsändning eller vid annat offentligt framförande samt fonogramframställares och utövande konstnärers rätt till ersättning för sådant utnyttjande. Paragrafen har behandlats i avsnitt 5.4. I förhållande till den nuvarande lydelsen av 47 § har - utöver redaktio-

Första stycket

Genom bestämmelsen görs en inskränkning i den ensamrätt att göra upptagningar av sina prestationer tillgängliga för allmänheten som enligt 45 och 46 §§ skall gälla för fonogramframställare och utövande konstnärer under 50 år. Detta innebär att bestämmelsen har ändrat karaktär från en självständig ersättningsrätt till en inskränkning i ensamrätten.

En nyhet är också att bestämmelsen gäller alla former av offentliga framföranden, dvs. även sådana som inte sker i förvärvssyfte.

48 §

En ljudradio- eller televisionsutsändning får inte utan radio- eller televisionsföretagets samtycke

1. tas upp på en anordning, genom vilken den kan återges, *eller*
2. återutsändas *eller* återges för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift.

En utsändning som har tagits upp på en anordning som avses i första stycket 1 får inte utan radio- eller televisionsföretagets samtycke föras över från en sådan anordning till en annan förrän femtio år har förflutit efter det år då utsändningen ägde rum. *Anordningarna får inte heller utan företagets samtycke spridas till allmänheten förrän samma tid har förflutit.*

Bestämmelserna i 6-9 §§, 11 § andra stycket, 12, 15 och 16 §§, 19 § första stycket andra meningen, 21, 22, 25-26 b och 26 e §§ skall tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsutsändningar som avses i denna paragraf.

Om ett radio- eller televisionsföretag har krav på ersättning för en sådan vidareutsändning som avses i 26 f § och som har skett med företagets samtycke, skall företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i 26 i § femte stycket.

Paragrafen reglerar radio- och TV-företagens rättigheter och har behandlats i avsnitt 5.4 - 5.7. I förhållande till den nuvarande lydelsen av 48 § har - utöver redaktionella justeringar - gjorts följande ändringar.

Första stycket

I bestämmelsen har det tidigare valda uttrycket "i biografier eller jämförliga lokaler" ersatts av frasen "på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift". Det innebär att såväl radio- som televisionsföretag skyddas mot att deras sändningar återges för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot erläggande av inträdesavgift.

Andra stycket

Bestämmelsen innehåller den nyheten att anordningar som avses i

första stycket inte utan radio- eller televisionsföretagets samtycke får spridas till allmänheten inom den skyddstid som anges i andra stycket första meningen. Prop. 1994/95:58

Tredje stycket

Genom hänvisningar görs vissa regler om upphovsrätt i 1 - 2 kap. tillämpliga också på radio- och televisionsföretags rättigheter. Den tillagda hänvisningen till 19 § första stycket andra meningen innebär att när en utsändning med radio- eller televisionsföretagets samtycke har överlåtits inom EES-området får exemplaret spridas vidare.

49 a §

Den som har framställt en fotografisk bild har uteslutande rätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänheten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.

Med fotografisk bild avses även en bild som har framställts genom ett förfarande som är jämförligt med fotografi.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då bilden framställdes.

Bestämmelserna i 2 § andra och tredje styckena, 3, 7 - 9 och 11 §§, 12 § första stycket, 13, 15, 16 och 18 §§, 19 § första stycket första meningen och andra stycket 1, 20 och 23 §§, 24 § första stycket, 25 - 26 b, 26 d - 26 f, 26 i - 28, 31 - 38, 41, 42 och 50 - 52 §§ skall tillämpas på bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Som en följd av de ändringar som har gjorts i 19 § har en ändring gjorts i fjärde stycket i denna paragraf.

52 a §

Om någon vill företa en vidareutövning genom kabel av verk som ingår i en trådlös ljudradio- eller televisionsutövning och begär men inte på önskad villkor får avtal om detta hos en organisation som företräder svenska rättighetshavare eller hos ett radio- eller televisionsföretag som verkställer utövningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, har han på begäran rätt till förhandling med organisationen respektive företaget.

En förhandlingsskyldig part skall själv eller genom ombud inställa sig vid förhandlingssammanträde och, om det behövs, lägga fram ett motiverat förslag till lösning av den fråga som förhandlingen avser. Parterna kan gemensamt välja en annan form för förhandling än sammanträde.

Den som bryter mot bestämmelsen i andra stycket skall ersätta uppkommen skada. Vid bedömning av om och i vilken utsträckning skada har uppkommit för någon skall hänsyn tas även till dennes intresse av att bestämmelsen iakttas och till övriga omständigheter av annat än rent ekonomisk betydelse

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.3 i den allmänna motiveringen. Den syftar till att säkerställa att parterna påbörjar och genomför

allvarligt menade förhandlingar angående tillstånd till vidareändring genom kabel och att sådana förhandlingar inte hindras eller uppehålls utan giltiga skäl.

Paragrafen har utformats efter mönster av bestämmelserna i 10, 15, 54 och 55 §§ medbestämmandelagen (1976:580).

Första stycket

Bestämmelsen ger en förhandlingsrätt åt den som vill företa en vidareändring genom kabel men inte får tillstånd till detta på önskade villkor.

Andra stycket

Bestämmelsen handlar om innebörden av den förhandlingsrätt som ges i första stycket. En förhandlingsskyldig part måste inte bara inställa sig till och närvara vid ett sammanträde för förhandling. Han måste också ge sitt bidrag till att förhandlingarna förs framåt genom att tala om sin ståndpunkt i sak och skälen för denna samt gå in i en saklig diskussion med motparten. Att parten till äventyrs anser att hans ståndpunkt är den enda riktiga förändrar inte detta. Bestämmelsen lägger dock inte någon rättslig skyldighet på en part att komma fram till en uppgörelse.

Tredje stycket

En förhandlingsskyldig part som bryter mot andra stycket skall utge ersättning för uppkommen skada. Det främsta syftet med bestämmelsen är att inskräpa vikten av att en part som är förhandlingsskyldig också uppfyller de krav som kan ställas på honom. Det föreskrivs därför att, vid bedömningen av om och i vad mån skada har uppkommit för någon, hänsyn skall tas även till dennes intresse av att förhandlingsskyldigheten iakttas och till övriga omständigheter av annat än rent ekonomisk betydelse. Storleken av ett sådant ideellt eller allmänt skadestånd får bestämmas efter en skälighetsuppskattning av omständigheterna i det enskilda fallet.

57 §

Vad som sägs i 53 - 56 §§ skall också tillämpas på rättighet som skyddas genom föreskrift i 5 kap.

Ändringen, som innebär att andra - fjärde styckena har utgått, är en följd av att det i 45, 46 och 48 §§ har införts en självständig spridningsrätt för närstående rättighetshavare. Därmed kommer de sanktionsbestämmelser som gäller för verk att bli tillämpliga även på närstående rättighetshavares prestationer. Det behövs då inte några särskilda sanktionsbestämmelser för närstående rättighetshavare.

Föreskrifterna i 45, 47 och 48 §§ är tillämpliga på framförande, ljudupptagning samt ljudradio- och televisionutsändning som äger rum i Sverige. Dessutom tillämpas föreskrifterna i 45 § på framföranden av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige, föreskrifterna i 47 § på ljudupptagningar vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige och föreskrifterna i 48 § på utsändningar av radio- eller televisionsföretag som har sitt säte här i landet. Föreskrifterna i 46 § tillämpas på alla ljudupptagningar och på sådana upptagningar av *rörliga bilder* vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige liksom på sådana upptagningar av *rörliga bilder* som äger rum i Sverige.

Föreskrifterna i 49 § tillämpas på arbeten vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige liksom på arbeten som först utgivits i Sverige.

Av föreskrifterna i 49 a § tillämpas hänvisningen till 50 och 51 §§ på alla fotografiska bilder och övriga föreskrifter på fotografiska bilder

1. vars framställare är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige eller
2. som först har utgivits i Sverige eller samtidigt i Sverige och utomlands eller
3. som har infogats i en byggnad eller annan anordning som är fast förenad med marken, om byggnaden eller anordningen är belägen i Sverige.

Vid tillämpning av tredje stycket 2 anses utgivningen ha skett samtidigt, om bilden har utgivits i Sverige inom trettio dagar efter utgivningen utomlands.

I paragrafen har enbart gjorts redaktionella ändringar på grund av den justering som har gjorts i 46 § första stycket.

61 a §

När verk eller andra prestationer som skyddas enligt denna lag sänds ut till allmänheten över satellit, skall den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det land där sändarföretaget under sin kontroll och på sitt ansvar för in prestationerna i en oavbruten överföring till satelliten och därifrån till marken.

Detta gäller inte, om införandet äger rum i ett land som inte ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och som inte heller tillhandahåller den skyddsnivå som föreskrivs i kapitel 2 i Europeiska gemenskapernas råds direktiv 93/83/EEG av den 27 september 1993.

Om i fall som avses i andra stycket uppsändningen till satelliten äger rum i ett EES-land, skall den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det land där uppsändningen äger rum. Om uppsändningen till satelliten inte äger rum i ett EES-land men det radio- eller televisionsföretag som har beslutat om utsändningen har sitt säte i ett EES-land, skall den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det landet.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.1. Den handlar om satellit-

Första stycket

Inom upphovsrätten gäller allmänt att det avgörande för vilket lands lag som är tillämplig på exempelvis ett offentligt framförande och bestämmande för hur rättigheterna till framförandet skall förvärvas är var någonstans som den upphovsrättsligt relevanta åtgärden sker. Bestämmelsen i första stycket tar sikte på detta spörsmål och anger var den upphovsrättsligt relevanta åtgärden som huvudregel skall anses ske vid satellitsändningar.

Andra stycket

Från den i första stycket angivna huvudregeln görs i andra stycket ett undantag för de situationer där dels införandet av prestationerna äger rum i en stat som inte ingår i EES, dels den staten inte tillhandahåller den skyddsnivå som föreskrivs i direktivet om satellit- och kabelsändningar. Under dessa förutsättningar gäller inte huvudregeln i första stycket. För två situationer anges i tredje stycket vad som då i stället skall gälla.

Tredje stycket

Om huvudregeln i första stycket inte är tillämplig, anger tredje stycket två fall då den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i en stat inom EES. Det första fallet är då uppsändningen till satelliten äger rum i en stat inom EES. I så fall sker den upphovsrättsligt relevanta åtgärden i den staten. Det andra fallet är då någon sådan uppsändning som nyss sagts inte äger rum men det radio- eller TV-företag som har beslutat om utsändningen har sitt säte i en stat inom EES. Då anses den upphovsrättsligt relevanta åtgärden ske i den staten.

I andra fall än de två nu berörda ger paragrafen inte något svar på frågan var den upphovsrättsligt relevanta åtgärden sker. Det får i stället komma an på rättstillämpningen att avgöra det.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister

1 §

Denna lag tillämpas när det uppkommer en tvist om *ingåendet* av ett avtal som utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 13 § eller, såvitt gäller *vidaresändning genom kabel*, 26 f § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Lagen tillämpas även vid motsvarande tvister som kan *uppkomma* dels till följd av hänvisningarna till 13 § i 45, 46, 49 och 49 a §§ och till 26

f § i 45, 46 och 49 a §§ lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dels när avtal om exemplarframställning skall ingås med svenska radio- eller televisionsföretag eller avtal om vidareändning genom kabel skall ingås med radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Paragrafen reglerar lagens tillämpningsområde. Ändringen har behandlats i avsnitt 6.3. Den innebär att lagen skall tillämpas också i tvister om vidareändning genom kabel.

5 a §

Vid tvist om vidareändning genom kabel skall ett av förlikningsmannen framlagt förslag till lösning anses antaget, om ingen av parterna gör någon invändning mot det inom tre månader från den dag då parten fick del av förslaget.

Paragrafen, som är ny, handlar om tvister rörande vidareändning genom kabel och har behandlats i avsnitt 6.2. Den innebär att parterna skall anses ha godtagit ett förslag till lösning som har lagts fram av medlaren, om någon part inte har invänt mot förslaget inom en viss tid.

10 §

Förlikningsmannen har rätt till skälig ersättning för arbete och kostnader. Om inte annat har avtalats, skall ersättningen betalas av den part som har begärt medlingen eller, om flera parter har begärt den, av dessa parter med lika delar.

Paragrafen, som är ny, handlar om kostnaderna för medlingsförfarandet. Utgångspunkten är att parterna själva får bestämma om detta. Om de inte har avtalat om något, gäller att den påkallande parten skall stå för kostnaderna. Har flera parter påkallat medling skall de svara med lika delar.

RÅDETS DIREKTIV 92/100/EEG

av den 19 november 1992

om uthyrnings- och utlåningsrättigheter avseende upphovsrättsligt skyddade verk och om upphovsrätten närstående rättigheter

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT
DETTA DIREKTIV

EGT nr C 128, 20.5.1992, s. 8.

² EGT nr C 67, 16.3.1992, s. 92 och beslut av den 28 oktober 1992.
(Ännu inte offentliggjort i EGT).

³ EGT nr C 269, 14.10.1991, s. 54.

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artiklarna 57.2, 66 och 100a i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

i samarbete med Europaparlamentet²,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³, och

med beaktande av följande:

Det finns olikheter i det rättskydd som lagstiftning och rättspraxis i de olika medlemsstaterna erbjuder för upphovsrättsligt skyddade verk och alster som omfattas av närstående rättigheter vad beträffar uthyrning och utlåning. Sådana olikheter skapar hinder för handeln och snedvrider konkurrensen, och hindrar därmed att den inre marknaden genomförs och fungerar väl.

Dessa olikheter i rättskyddet kan mycket väl bli större genom att olika medlemsstater inför ny, skiljaktig lagstiftning eller genom att den rättspraxis som tolkar den befintliga lagstiftningen utvecklas olika.

Olikheterna bör därför undanröjas för att tillgodose syftet att införa en marknad utan inre gränser så som detta har

¹ EGT nr C 53, 28.2.1991, s. 35 och

angetts i artikel 8a i fördraget för att, i enlighet med artikel 3 f i fördraget, införa ett system som säkerställer att konkurrensen på den gemensamma marknaden inte blir snedvriden.

Uthyrning och utlåning av upphovsrättsligt skyddade verk och alster som omfattas av närstående rättigheter spelar en allt större roll, särskilt för upphovsmän, utövande konstnärer, fonogramframställare och filmproducenter. Piratkopiering blir ett allt större hot.

Tillfredsställande skydd av upphovsrättsligt skyddade verk och närstående rättighetshavares alster i form av uthyrnings- och utlåningsrättigheter samt skyddet för rätten till upptagning, mångfaldigande, spridning, ljudradio- eller TV-utsändning och återgivning för allmänheten kan därför anses ha grundläggande betydelse för gemenskapens ekonomiska och kulturella utveckling.

Skyddet för upphovsrätt och närstående rättigheter måste anpassas till den ekonomiska utvecklingen, t.ex. nya former för nyttjande.

Upphovsmännens och de utövande konstnärernas skapande och konstnärliga arbete förutsätter en tillräcklig inkomst som underlag för fortsatt skapande och konstnärligt arbete, och de investeringar som krävs, särskilt för framställning av fonogram och filmer, är särskilt stora och riskfyllda. Möjligheten att säkerställa en sådan inkomst och att återfå investeringarna kan effektivt garanteras endast genom tillfredsställande rättsligt skydd för rättighetshavarna.

Skapande, konstnärliga och affärsmässiga verksamheter utförs i stor utsträckning av egenföretagare. Sådana verksamheter måste underlättas genom att ett enhetligt rättsskydd föreskrivas inom gemenskapen.

I den mån dessa verksamheter huvudsakligen består i att tillhandahålla tjänster, måste de också underlättas genom att ett enhetligt rättssystem upprättas inom gemenskapen.

Medlemsstaternas lagstiftning bör tillnärmas på ett sätt som inte strider mot de internationella överenskommelser som många medlemsstaters lagstiftning om upphovsrätt och närstående rättigheter bygger på.

Gemenskapens juridiska regelverk om uthyrnings- och utlåningsrättigheter och vissa upphovsrätten närstående rättigheter kan begränsas till föreskrifter om att medlemsstaterna skall tillhandahålla vissa grupper av rättighetshavare skydd för uthyrnings- och utlåningsrättigheter och till att vissa grupper av rättighetshavare inom området närstående rättigheter tillförsäkras rättigheter till upptagning, mångfaldigande, spridning, radio- och TV-utsändning och återgivning för allmänheten.

Begreppen uthyrning och utlåning måste definieras för detta direktivs ändamål.

För klarhets skull bör från uthyrning och utlåning i detta direktivs mening undantas vissa former av tillhandahållande såsom exempelvis tillhandahållande av fonogram eller filmer (filmverk, andra audiovisuella verk eller eljest rörliga bilder med eller utan åtföljande ljud) för offentligt framförande eller utsändning i radio eller television, eller tillhandahållande för visning eller för tillgodogörande på platsen. Utlåning i detta direktivs mening skall inte heller omfatta lån mellan inrättningar som är tillgängliga för allmänheten.

När utlåning från en inrättning som är tillgänglig för allmänheten föranleder betalning och beloppet inte överstiger vad som behövs för att täcka inrättningens driftskostnader, föreligger inte någon direkt eller indirekt ekonomisk eller kommersiell nytta i detta direktivs mening.

Det är nödvändigt att tillförsäkra upphovsmän och utövande konstnärer en skälig ersättning som de inte kan avstå från. Rättighetshavarna måste ha möjlighet att uppdra förvaltningen av denna rättighet till kollektiva organisationer.

Den skäliga ersättningen kan erläggas i form av en eller flera betalningar när avtalet ingås eller när som helst därefter.

När den skäliga ersättningen fastställs måste hänsyn tas till i vilken grad upphovsmännen och de utövande konstnärerna bidragit till fonogrammet eller filmen i fråga.

Det är också nödvändigt att skydda åtminstone upphovsmännens rättigheter vad gäller utlåning till allmänheten genom särskilda regler. Alla åtgärder som bygger på artikel 5 i detta direktiv måste dock överensstämma med gemenskapslagstiftningen, särskilt artikel 7 i fördraget.

Föreskrifterna i kapitel 2 hindrar inte medlemsstaterna från att utsträcka presumptionsbestämmelsen i artikel 2.5 till att omfatta de ensamrätter som avses i kapitlet. Reglerna i kapitel 2 hindrar heller inte medlemsstaterna från att föreskriva att det, när annat inte visats, skall antas att de utövande konstnärerna har medgivit nyttjande av de ensamrätter som enligt de reglerna tillkommer dem, i den mån en sådan presumptionsregel är förenlig med Internationella konventionen om skydd för utövande konstnärer, fonogramframställare och radioföretag (nedan kallad Romkonventionen).

Medlemsstaterna får föreskriva mera långtgående skydd för innehavare av närstående rättigheter än det som föreskrivs i artikel 8 i detta direktiv.

De harmoniserade uthyrnings- och utlåningsrättigheterna samt det harmoniserade skyddet för närstående rättigheter bör inte utövas på ett sätt som innebär en dold inskränkning i handeln mellan medlemsstaterna eller på ett sätt som strider mot regeln om tidsföljden för nyttjande i olika medier så som denna regel har erkänts i domen i målet Société Cinéthèque mot FNCF¹.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL 1

Uthyrnings- och utlåningsrättigheter

Artikel 1

Föremålet för harmonisering

1. I enlighet med föreskrifterna i detta kapital skall medlemsstaterna med den inskränkning som föreskrivs i artikel 5 införa en rätt att medge eller förbjuda uthyrning och utlåning av original och andra exemplar av upphovsrättsligt skyddade verk och de andra alster som avses i artikel 2.1.

¹ Mål nr 60/84 och 61/84 [1985] ECR s. 2605.

2. I detta direktiv avses med *uthyrning* upplåtelse för bruk under en begränsad tid mot direkt eller indirekt ekonomisk eller kommersiell nytta.

3. I detta direktiv avses med *utlåning* upplåtelse för bruk under en begränsad tid utan direkt eller indirekt ekonomisk eller kommersiell nytta när upplåtelsen sker genom inrättningar som är tillgängliga för allmänheten.

4. De rättigheter som avses i punkt 1 konsumeras inte genom försäljning eller annan spridning av original eller andra exemplar av upphovsrättsligt skyddade verk eller upplåtelse av de rättigheter som avses i artikel 2.1.

Artikel 2

Innehavare och föremål för uthyrnings- och utlåningsrättigheter

1. Ensamrätten att medge eller förbjuda uthyrning och utlåning skall tillkomma

- upphovsmannen vad gäller original och andra exemplar av hans verk,
- den utövande konstnären vad gäller upptagningar av hans framförande,
- fonogramframställaren vad gäller hans fonogram, och
- den som producerat första upptagningen av en film vad gäller original och andra exemplar av filmen. I detta direktiv avses med *film* ett filmverk eller annat audiovisuellt verk eller eljest rörliga bilder med eller utan åtföljande ljud.

2. I detta direktiv betraktas ett filmverks eller annat audiovisuellt verks huvudregissör som dess upphovsman eller en av dess upphovsmän. Medlemsstaterna får föreskriva att även andra personer skall anses som upphovsmän.

3. Detta direktiv omfattar inte uthyrnings- och utlåningsrättigheter avseende byggnader och alster av brukskonst.

4. De rättigheter som avses i punkt 1 kan överlåtas, bli föremål för licensavtal eller eljest upplåtas.

5. Utan att det påverkar tillämpningen av punkt 7 skall en utövande konstnär som omfattas av ett avtal om framställningen av en film vilket träffats individuellt eller kollektivt mellan utövande konstnärer och en filmproducent, anses ha överlåtit uthyrningsrättigheten i den mån annat inte föreskrivs i avtalet eller följer av artikel 4.

6. Medlemsstaterna får föreskriva en liknande presumptionsregel beträffande upphovsmän som den som avses i föregående punkt.

7. Medlemsstaterna får föreskriva att ett avtal mellan en utövande konstnär och en filmproducent om framställningen

av en film innebär att uthyrning har medgivits, förutsatt att avtalet föreskriver en skälig ersättning i den mening som avses i artikel 4. Medlemsstaterna får också föreskriva att denna punkt får motsvarande tillämpning på de rättigheter som behandlas i kapitel 2.

Artikel 3

Uthyrning av datorprogram

Detta direktiv skall inte påverka tillämpningen av artikel 4 c i rådets direktiv 91/250/EEG av den 14 maj 1991 om rättsligt skydd för datorprogram¹.

Artikel 4

Oeftergivlig rätt till skälig ersättning

1. När en upphovsman eller utövande konstnär har överlåtit eller upplåtit sin uthyrningsrätt avseende ett fonogram eller ett original eller annat exemplar av en film till en fonogramframställare eller en filmproducent, behåller uphovsmannen eller den utövande konstnären rätten att erhålla skälig ersättning för uthyrningen.
2. Upphovsmannen eller den utövande konstnären kan inte avstå från sin rätt till skälig ersättning.
3. Förvaltningen av rätten till skälig ersättning får uppdras åt kollektiva organisationer som företräder uphovsmännen eller de utövande konstnärerna.
4. Medlemsstaterna får införa regler om och i vilken utsträckning det får föreskrivas att rätten att uppbära skälig ersättning skall förvaltas av kollektiva organisationer och om från vem ersättningen kan utkrävas eller inkasseras.

Artikel 5

Undantag från ensamrätten till offentlig utlåning

1. Medlemsstaterna får föreskriva undantag från den ensamrätt vad gäller offentlig utlåning som anges i artikel 1, förutsatt att åtminstone uphovsmän får ersättning för utlåningen. Medlemsstaterna skall ha frihet att bestämma ersättningens storlek med hänsyn till sina kulturfrämjande syften.
2. När medlemsstaterna inte tillämpar den ensamrätt till utlåning som avses i artikel 1 i fråga om fonogram, filmer och datorprogram, skall de införa en rätt till ersättning, åtminstone för uphovsmännen.

¹ EGT nr L 122, 17.5.1991, s. 42.

3. Medlemsstaterna får undanta vissa kategorier av inrättningar från skyldigheten att betala ersättning enligt punkterna 1 och 2.

4. Kommissionen skall, i samarbete med medlemsstaterna, före den 1 juli 1997 upprätta en rapport om offentlig utlåning i gemenskapen. Den skall sända rapporten till Europaparlamentet och till rådet.

KAPITEL 2

UPPHOVSRÄTTEN NÄRSTÅENDE RÄTTIGHETER

Artikel 6

Upptagningsrätt

1. Medlemsstaterna skall föreskriva att utövande konstnärer har ensamrätt att medge eller förbjuda upptagning av sina framföranden.
2. Medlemsstaterna skall föreskriva att radio- eller televisionsföretag har ensamrätt att medge eller förbjuda upptagning av sina utsändningar, när dessa sker över tråd eller trådlöst, inbegripet sändning genom kabel eller satellit.
3. En kabeldistributör skall inte ha de rättigheter som avses i punkt 2 när den enbart genom kabel vidareänder ett radio- eller TV-företags utsändningar.

Artikel 7

Rätt till mångfaldigande

1. Medlemsstaterna skall föreskriva att ensamrätt att medge eller förbjuda direkt eller indirekt mångfaldigande tillkommer
— utövande konstnärer vad gäller upptagningar av deras framföranden,
— fonogramframställare vad gäller deras fonogram,
— dem som har producerat första upptagningen av filmer vad gäller original och andra exemplar av deras filmer,
— radio- och TV-företag vad gäller upptagningar av deras utsändningar så som dessa anges i artikel 6.2.
2. Den rätt till mångfaldigande som avses i punkt 1 får överlåtas, göras till föremål för licensavtal eller eljest upplåtas.

Artikel 8

Radio- och TV-utsändning och återgivning för allmänheten

1. Medlemsstaterna skall föreskriva att utövande konstnärer har ensamrätt att medge eller förbjuda trådlös radio- och TV-utsändning och återgivning för allmänheten av sina

framföranden, utom när framförandet i sig självt sker vid en radio- eller TV-utsändning eller härrör från en upptagning.

Artikel 10

Inskränkningar i rättigheterna

2. Medlemsstaterna skall föreskriva rätt till en enda skälig ersättning från användaren när ett fonogram som har utgivits i kommersiellt syfte används i original eller kopia för trådlös utsändning eller eljest för återgivning för allmänheten. De skall säkerställa att denna ersättning fördelas mellan de berörda utövande konstnärerna och fonogramframställarna. Medlemsstaterna får fastställa villkoren för hur ersättningen skall fördelas mellan dem när det saknas avtal dem emellan.

3. Medlemsstaterna skall föreskriva att radio- och TV-företag har ensamrätt att medge eller förbjuda trådlös återutsändning av sina trådlösa utsändningar liksom återgivning för allmänheten av sina utsändningar om sådan återgivning sker på platser till vilka allmänheten har tillträde mot erläggande av inträdesavgift.

1. Medlemsstaterna får föreskriva inskränkningar i de rättigheter som avses i kapitel 2 vad gäller följande utnyttjanden:

- a) Enskilt bruk.
- b) Korta avsnitt vid redogörelse för dagshändelser.
- c) Radio- eller TV-företags efemära upptagning som görs med företagets egen utrustning och för bruk vid dess egna utsändningar.
- d) Uteslutande i undervisnings- eller vetenskapligt syfte.

2. Oavsett vad som föreskrivs i punkt 1 får varje medlemsstat föreskriva samma slags inskränkningar i skyddet för utövande konstnärer, fonogramframställare, radio- och TV-företag och den som producerat första upptagningen av filmer, som den föreskriver när det gäller skyddet för upphovsrätten till litterära och konstnärliga verk. Tvångslicenser får dock föreskrivas endast i den mån de är förenliga med Romkonventionen.

3. Punkt 1 a skall inte påverka tillämpningen av befintlig eller framtida lagstiftning om ersättning för kopiering för enskilt bruk.

Artikel 9

Spridningsrätt

1. Medlemsstaterna skall föreskriva en ensamrätt - nedan kallad "spridningsrätt" - för nedan nämnda rättighetshavare att genom försäljning eller på annat sätt göra exemplar av nedan nämnda alster tillgängliga för allmänheten:

- Utövande konstnärer vad gäller upptagningar av deras framföranden.
- Fonogramframställare vad gäller deras fonogram.
- Dem som har producerat första upptagningen av filmer vad gäller original och andra exemplar av deras filmer.
- Radio- och TV-företag vad gäller upptagningar av deras utsändningar så som dessa anges i artikel 6.2.

2. Spridningsrätten till de alster som avses i punkt 1 skall inte konsumeras inom gemenskapen utom då första försäljningen av ett exemplar inom gemenskapen görs av rättighetshavaren själv eller med dennes samtycke.

3. Spridningsrätten skall inte påverka tillämpningen av de särskilda reglerna i kapitel 1, särskilt artikel 1.4.

4. Spridningsrätten kan överlätas, bli föremål för licensavtal eller eljest upplätas.

KAPITEL 3

SKYDDSTID

Artikel 11

Skyddstiden för upphovsmäns rättigheter

Om inte annat följer av ytterligare harmonisering skall skyddet för de rättigheter för upphovsmän som avses i detta direktiv inte upphöra före utgången av den skyddstid som föreskrivs i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk.

Artikel 12

Skyddstiden för närstående rättigheter

Om inte annat följer av ytterligare harmonisering skall skyddet för de rättigheter för utövande konstnärer, fonogramframställare och radio- eller TV-företag som avses i detta direktiv inte upphöra före utgången av de skyddstider som för dessa fall föreskrivs i Romkonventionen. Skyddet för de rättigheter för dem som producerat första upptagningen av sådana filmer som avses i detta direktiv skall inte upphöra tidigare än tjugo år efter utgången av det år då upptagningen gjordes.

KAPITEL 4

GEMENSAMMA BESTÄMMELSER

Artikel 13

Tidpunkt för tillämpning

1. Detta direktiv skall tillämpas på alla i direktivet avsedda upphovsrättsligt skyddade verk, framföranden, fonogram, radio- och TV-utsändningar och första upptagningen av filmer som den 1 juli 1994 alljämt är skyddade genom medlemsstaternas lagstiftning om upphovsrätt och närstående rättigheter eller som vid den tidpunkten uppfyller kriterierna för skydd enligt detta direktiv.
2. Bestämmelserna i detta direktiv skall inte påverka bedömningen av handlingar avscende utnyttjanden av verk eller alster som har företagits före den 1 juli 1994.
3. Medlemsstaterna får föreskriva att rättighetshavare skall anses ha lämnat sitt samtycke till uthyrning eller utlåning av ett alster av det slag som avses i artikel 2.1 om det kan visas att detta före den 1 juli 1994 gjorts tillgängligt för tredje man för detta ändamål eller har förvärvats före nämnda dag. När alstret är en digital upptagning får dock medlemsstaterna föreskriva att rättighetshavarna skall ha rätt till skäligen ersättning för uthyrningen eller utlåningen av alstret.
4. Medlemsstaterna behöver inte tillämpa bestämmelserna i artikel 2.2 på filmverk eller andra audiovisuella verk som har producerats före den 1 juli 1994.
5. Medlemsstaterna får föreskriva den tidpunkt från vilken bestämmelserna i artikel 2.2 skall börja tillämpas, förutsatt att denna tidpunkt inte sätts senare än till den 1 juli 1997.
6. Detta direktiv skall, utan att det påverkar tillämpningen av punkt 3 och om inte annat följer av punkterna 8 och 9, inte påverka avtal som träffats innan direktivet antogs.
7. Medlemsstaterna får föreskriva, i den mån detta inte strider mot vad som sägs i punkt 8 och 9, att rättighetshavare som förvärvar nya rättigheter genom de nationella regler som införs vid genomförandet av detta direktiv och som före den 1 juli 1994 har lämnat sitt samtycke till utnyttjande av sitt alster skall anses ha överlåtit de nya ensamrätterna.
8. Medlemsstaterna får föreskriva den tidpunkt från vilken den oeftergivliga rätten till skäligen ersättning enligt artikel 4 skall gälla, förutsatt att denna tidpunkt inte sätts senare än till den 1 juli 1997.
9. Beträffande avtal som träffats före den 1 juli 1994 skall den oeftergivliga rätten till skäligen ersättning enligt artikel 4 gälla endast då upphovsmän eller utövande konstnärer eller de som företräder dem har framställt en begäran därom före den 1 januari 1997. Om en överenskommelse mellan rättighetshavarna inte uppnås i fråga om ersättningens storlek får medlemsstaterna bestämma en skäligen ersättningsnivå.

Artikel 14

Förhållandet mellan upphovsrätt och upphovsrätten
närstående rättigheter

Skyddet för upphovsrätten närstående rättigheter enligt detta direktiv får inte inskränka eller på något sätt påverka skyddet för upphovsrätten.

Artikel 15

Slutbestämmelser

1. Medlemsstaterna skall sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv senast den 1 juli 1994. De skall genast underrätta kommissionen om detta.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser skall dessa innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter

om hur hänvisningen skall göras skall varje medlemsstat själv utfärda.

2. Medlemsstaterna skall underrätta kommissionen om de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 16

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 19 november 1992.

På rådets vägnar

E. LEIGH

Ordförande

RÅDETS DIREKTIV 93/83/EEG

av den 27 september 1993

om samordning av vissa bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter
avseende satellitsändningar och vidareändning via kabel

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT
DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artiklarna 57.2 och 66 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

i samarbete med Europaparlamentet²,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³, och

med beaktande av följande:

1. De mål för gemenskapen som fastställts i fördraget innefattar upprättande av ett allt fastare förbund mellan Europas folk, vilket skall främja närmare förbindelser mellan de stater som den förenar och säkerställa ekonomiskt och socialt framåtskridande i medlemsländerna genom gemensamma åtgärder för att avskaffa de barriärer som delar Europa.
2. Fördraget föreskriver för detta syfte att en gemensam marknad och ett område utan inre gränser upprättas. Åtgärder för att uppnå detta innefattar att hinder för fri rörlighet av tjänster avskaffas och att ett system införs för att säkerställa att konkurrensen på den gemensamma marknaden inte snedvrids. För att uppnå detta får rådet anta direktiv för att samordna de bestämmelser som

föreskrivs i en medlemsstats lagar eller andra författningar angående påbörjande och utövande av egenföretagande.

3. Sändningar över gränserna inom gemenskapen särskilt via satellit och kabel är ett av de mest betydande sätten att uppfylla gemenskapens mål som är både politiska, ekonomiska, sociala, kulturella och juridiska.
4. Rådet har redan antagit direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television⁴. Direktivet föreskriver främjande av produktion av europeiska televisionsprogram, reklam och sponsring, skydd av minderåriga och rätt till genmäle.
5. Uppnåendet av dessa mål i fråga om gränsöverskridande satellitsändningar och vidareändning via kabel av program från andra medlemsstater försvåras för närvarande av ett antal olikheter mellan nationell upphovsrättslagstiftning och viss osäkerhet om innehållet i gällande rätt. Detta betyder att rättighetsinnehavaren utsätts för risken att få se sina verk utnyttjade utan ersättning eller att enskilda innehavare av ensamrätt i olika medlemsstater kan blockera utnyttjandet av sina rättigheter. I synnerhet osäkerheten om innehållet i gällande rätt utgör ett direkt hinder för fri rörlighet av program inom gemenskapen.

¹EGT nr C 225, 1.10.1991, s. 3 och

EGT nr C 25, 28.1.1993, s. 43.

²EGT nr C 305, 23.11.1992, s. 129 och

EGT nr C 255, 20.9.1993.

³EGT nr C 98, 21.4.1992, s. 44.

⁴EGT nr L 298, 17.10.1989, s. 23.

6. Från upphovsrättslig synpunkt görs för närvarande en skillnad mellan överföring till allmänheten via direktsändande satellit och överföring till allmänheten via kommunikationssatellit. Eftersom individuell mottagning nuförtiden är möjlig och kostnaden bärbar i fråga om båda satellit typerna finns det inte längre något skäl för denna skilda rättsliga behandling.
7. Fri sändning av program försvåras också genom den nuvarande rättsliga osäkerheten om huruvida sändning via en satellit vars signaler kan tas emot direkt påverkar rättigheterna bara i sändarlandet eller i alla mottagarländer tillsammans. Eftersom kommunikationssatelliter och direktsändande satelliter behandlas lika från upphovsrättslig synpunkt inverkar nu denna osäkerhet på nästan alla program som sänds inom gemenskapen via satellit.
8. Dessutom saknas den rättsliga säkerhet, som är en förutsättning för fri rörlighet för sändningar inom gemenskapen, när program som sänds över gränserna tas emot och vidare sänds via kabelnät.
9. Utvecklingen av förvärv av rättigheter genom avtal ger redan ett betydande bidrag till skapandet av det önskade audiovisuella området. Sådana avtal bör i fortsättningen säkerställas och en smidig tillämpning av dem bör främjas när så är möjligt.
10. Kabeloperatörerna kan för närvarande inte vara säkra på att de faktiskt har förvärvat alla de programrättigheter som omfattas av ett sådant avtal.
11. Slutligen är inte alla parter i olika medlemsstater bundna på samma sätt av skyldigheter som hindrar dem från att utan giltigt skäl vägra att förhandla om förvärvandet av de rättigheter som är nödvändiga för kabelsändning eller att låta sådana förhandlingar misslyckas.
12. De rättsliga ramarna för skapandet av ett enda audiovisuellt område som föreskrivs i direktiv 89/522/EEG skall därför kompletteras vad gäller upphovsrätt.
13. Man måste snarast få ett slut på de skillnader i behandlingen av utsändning av program via kommunikationssatellit som finns i medlemsstaterna, på så sätt att den väsentliga skillnaden inom hela gemenskapen blir om verk och andra skyddade prestationer göra tillgängliga för allmänheten. Detta kommer också att säkerställa lika behandling av producenter av gränsöverskridande sändningar oavsett om de använder direktsändande satellit eller en kommunikationssatellit.
14. Den osäkerhet beträffande vilka rättigheter som skall förvärvas vilken hindrar gränsöverskridandesatellit sändningar bör elimineras genom att man definierar överföring till allmänheten via satellit på gemenskapsnivå. Denna definition bör på samma gång specificera var sändningen äger rum. En sådan definition är nödvändig för att undvika en samtidig tillämpning av flera nationella lagar på en enda sändning. Överföring till allmänheten via satellit inträffar bara när och i en medlemsstat där programbärande signaler sänds under en sändarorganisations ansvar och kontroll i en oavbruten överföringskedja till satelliten och sedan ner till jorden. Normala tekniska förfaranden som rör programbärande signaler bör inte anses vara avbrott i sändningskedjan.
15. Förvärv genom avtal om ensamrätt till sändningar bör ske i enlighet med lagstiftningen om upphovsrätt och närstående rättigheter i den medlemsstat där överföring till allmänheten via satellit sker.
16. De princip om avtalsfrihet som detta direktiv grundar sig på kommer att göra det möjligt att fortsätta att begränsa utnyttjandet av dessa rättigheter särskilt vad avser vissa tekniska sändningssätt eller vissa språkversioner.
17. När ersättningen för de förvärvade rättigheterna skall fastställas bör parterna ta hänsyn till alla sändningsaspekter, såsom den faktiska publiken, den potentiella publiken och språkversionen.
18. Tillämpningen av ursprungslandsprincipen som detta direktiv innehåller skulle kunna leda till problem i fråga om gällande avtal. Detta direktiv bör därför föreskriva en period på fem år för att anpassa gällande avtal när det är nödvändigt med hänsyn till direktivet. Den nämnda ursprungslandsprincipen bör därför inte tillämpas på gällande avtal som går ut

före den 1 januari 2000. Om parterna denna dag fortfarande är intresserade av avtalen bör dessa parter vara berättigade att åter förhandla om avtalsvillkoren.

19. De gällande internationella samproduktionsavtalen skall tolkas med hänsyn till det ekonomiska ändamål och den omfattning som de undertecknande parterna kan förutse. Tidigare internationella samproduktionsavtal har ofta inte uttryckligen och speciellt angett överföring till allmänheten via satellit i detta direktivs mening som en särskild typ av utnyttjande. Den bakomliggande filosofin i många gällande internationella samproduktionsavtal är att rättigheterna till samproduktionen skall utnyttjas separat och oberoende av var och en av samproducenterna genom att man delar upp nyttjanderättigheterna sinsemellan enligt territoriella gränser. I den situation när en överföring till allmänheten via satellit tillåts av en samproducent och skulle inverka på värdet av en annan samproducents nyttjanderättigheter skulle som en allmän regel tolkningen av ett sådant gällande avtal normalt innebära att den senare samproducentens samtycke skulle förutsättas för den tidigare samproducentens tillstånd till överföring till allmänheten via satellit. Språkexklusiviteten för den senare samproducenten kommer att påverkas när språkversionen eller språkversionerna för överföring till allmänheten via satellit, inbegripet när versionen är dubbad eller textad, sammanfaller med det eller de språk som överlag förstås inom det territorium som tilldelats den senare samproducenten genom avtal. Ensamrätt bör förstås som ett vidare begrepp när överföring till allmänheten via satellit rör ett verk som består av endast bilder och som inte innehåller någon dialog eller är otexad. En tydlig regel är nödvändig i de fall när det internationella samproduktionsavtalet inte uttryckligen reglerar uppdelningen i det speciella fallet av överföring till allmänheten via satellit i detta direktivs mening.
20. Överföring till allmänheten via satellit från icke-medlemsländer kommer under vissa förhållanden att bedömas ske i en av gemenskapens medlemsstater.
21. Det är nödvändigt att säkerställa att skydd ges för upphovsmän, utövande konstnärer, fonogramproducenter och sändarföretag i alla medlemsstater och att detta skydd inte underkastas ett tvångslicenssystem. Endast på detta sätt är det möjligt att säkerställa att någon skillnad i skyddsnivå inom den gemensamma marknaden inte kommer att ge upphov till snedvriddning av konkurrensen.
22. Det är sannolikt att nya tekniker kan ha en inverkan både på kvaliteten och det kvantitativa utnyttjandet av verk och andra prestationer.
23. Mot bakgrund av denna utveckling bör den skyddsnivå som ges enligt detta direktiv till alla rättsinnehavare inom de områden som omfattas av detta direktiv löpande ses över.
24. Den harmonisering av lagstiftningen som förutses i detta direktiv berör harmonisering av de bestämmelser som säkerställer en hög skyddsnivå för upphovsmän, utövande konstnärer, fonogramproducenter och sändarföretag. Denna harmonisering bör inte tillåta ett sändarföretag att dra fördel av skillnaderna i skyddsnivå genom att det flyttar verksamheten till skada för audiovisuella produktioner.
25. Det skydd som föreskrivs för upphovsrätten närstående rättigheter bör anpassas i enlighet med vad som omfattas av rådets direktiv 92/100/EEG av den 19 november 1992 om uthyrings- och utlåningsrättigheter och om vissa upphovsrätten närstående rättigheter inom det immaterialrättsliga området¹ med avseende på överföring till allmänheten via satellit. Detta kommer särskilt att säkerställa att utövande konstnärer och fonogramproducenter garanteras en skälig ersättning för sina framföranden eller fonogram som överförs till allmänheten via satellit.
26. Bestämmelserna i artikel 4 hindrar inte medlemsstaterna från att utvidga den presumtion som anges i artikel 2.5 i direktiv 92/100/EEG till den ensamrätt som anges i artikel 4. Bestämmelserna i artikel 4 hindrar inte heller medlemsstaterna från att genom en presumtion som kan avtalas bort om tillstånd till utnyttjande av de utövande konstnärernas ensamrätt enligt denna artikel, om en sådan presumtion är förenlig med den internationella konventionen om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram och radioföretag.
27. Vidaresändning via kabel av program från en medlemsstat till en annan är en handling som är underkastad upphovsrätt och i förekommande fall närstående rättigheter. Kabeloperatörer skall därför förvärva tillstånd från varje rättsinnehavare av varje programavsnitt som vidaresänds. Enligt detta direktiv bör dessa tillstånd som ges genom avtal, om det inte föreskrivs ett temporärt undantag för gällande tvångslicenssystem.

¹EGT nr L 346, 27.11.1992, s. 61.

28. För att säkerställa att utomstående som inncnar rättigheter till enskilda programavsnitt inte genom att utöva sina rättigheter kan förhindra att gällande avtal fungerar friktionsfritt bör det föreskrivas en skyldighet för rättsinnehavaren att utslutande utöva sin rätt kollektivt genom att kräva att tillstånd skall ges genom en kollektiv organisation i den mån de särskilda egenskaperna i vidareändningen via kabel kräver detta. Rättigheterna att ge tillstånd som sådana förblir intakta och endast utnyttjandet av denna rätt regleras i någon utsträckning så att rätten att ge tillstånd till en vidareändning fortfarande kan överlåtas. Detta direktiv påverkar inte utnyttjandet av de ideella rättigheterna.
29. Det undantag som föreskrivs i artikel 10 bör inte begränsa rättsinnehavarens val att överföra sina rättigheter till en kollektiv organisation och därigenom ha en direkt andel i den ersättning som betalas av kabeldistributören för vidareändning via kabel.
30. Möjligheterna att sluta avtal om tillstånd för vidareändning via kabel bör främjas genom ytterligare bestämmelser. En part som vill sluta ett allmänt avtal bör för sin del vara skyldig att framlägga kollektiva förslag till ett avtal. Varje part skall dessutom vara berättigad att när som helst begära hjälp av opartiska medlare som har till uppgift att bistå vid förhandlingar och som kan lägga fram förslag. Sådana förslag och invändningar mot dessa bör delges de berörda parterna i enlighet med det tillämpliga reglerna för delgivning av rättsliga handlingar särskilt enligt vad som föreskrivs i gällande internationella konventioner. Slutligen är det nödvändigt att säkerställa att förhandlingar inte blockeras utan giltig anledning eller att individuella rättsinnehavare inte hindras utan giltig anledning från att delta i förhandlingar. Ingen av dessa bestämmelser för främjande av förvärv av rättigheter påverkar den avtalsrättsliga karaktären vid förvärv av vidareändningsrättigheter via kabel.
31. En övergångsperiod bör ges medlemsstaterna för att behålla befintliga organ med jurisdiktion inom sitt territorium i de fall när rätten att vidareända ett program via kabel till allmänheten har vägrats utan rimliga skäl eller har erbjudits på oskäliga villkor av ett sändarföretag. Det är underförstått att rätten för de berörda parterna att höras av detta organ bör garanteras och att förekomsten av detta organ inte bör hindra att de berörda parterna får normal tillgång till domstolsprövning.
32. Gemenskapsbestämmelser behövs emellertid inte för att behandla alla dessa frågor eftersom verkningarna, kanske med några från kommersiell synpunkt obetydliga undantag endast gör sig gällande inom en enskild medlemsstats gränser.
33. Minimiregler bör föreskrivas för att upprätta och garantera fri och oavbruten gränsöverskridandesändning via satellit och samtidigt oförändrad vidareändning via kabel av program som sänds från andra medlemsstater på en i princip avtalsrättslig grund.
34. Detta direktiv bör inte påverka ytterligare harmonisering inom området upphovsrätt och närstående rättigheter och den kollektiva förvaltningen av sådana rättigheter. Möjligheten för medlemsstaterna att reglera kollektiva organisationers verksamhet bör inte påverka friheten till avtalsförhandlingar om de rättigheter som föreskrivs i detta direktiv, med det förbehållet att sådana förhandlingar äger rum inom ramen för allmänna och särskilda nationella regler vad avser konkurrenslagstiftning eller hinder mot missbruk av monopolställning.
35. Medlemsstaterna bör därför komplettera de allmänna bestämmelser som behövs för att uppnå målen i detta direktiv genom att införa rättsliga och administrativa bestämmelser i den inhemska lagstiftningen, förutsatt att dessa inte strider mot målen i detta direktiv och är förenliga med gemenskapslagstiftningen.
- 36) Detta direktiv påverkar inte tillämpningen av konkurrensreglerna i artiklarna 85 och 86 i fördraget.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL 1

DEFINITIONER

Artikel 1

Definitioner

1. I detta direktiv avses med *satellit* en satellit som sänder på frekvensband som enligt internationella telekommunikationsregler är förbehållna sändning av signaler för mottagning av allmänheten eller som är förbehållen

sluten point-to-point-överföring. I det senare fallet skall emellertid de förhållanden under vilka individuell mottagning av signalerna äger rum vara jämförbara med de som gäller i det första fallet.

2. a) I detta direktiv avses med *överföring till allmänheten via satellit* den handling som innebär att ett sändarföretag under sin kontroll och på sitt ansvar för in programbärande signaler avsedda för mottagning av allmänheten i en oavbruten överföringskedja som leder till satelliten och sedan ner till jorden.
- b) Överföring till allmänheten via satellit sker uteslutande i den medlemsstat där de programbärande signalerna under sändarföretagets kontroll och på dess ansvar förs in i en oavbruten överföringskedja som leder till satelliten och sedan ner till jorden.
- c) Om de programbärande signalerna är kodade äger en överföring till allmänheten via satellit rum under förutsättning att utrustning för avkodning av sändningen endast tillhandahålls allmänheten genom sändarföretaget eller med dess samtycke.
- d) När en överföring till allmänheten via satellit sker i en icke-medlemsstat som inte föreskriver den skyddsnivå som anges i kapitel 2, skall
 - i) om de programbärande signalerna sänds till satelliten från en uppsändningsstation i en medlemsstat, skall överföringen till allmänheten via satellit anses ha skett i den medlemsstaten och de rättigheter som föreskrivs i kapitel 2 skall kunna göras gällande mot den person som driver uppsändningsstationen, eller
 - ii) om någon uppsändningsstation i en medlemsstat inte används men det finns ett sändarföretag som är etablerat i en medlemsstat och som har gett ett uppdrag att verkställa överföringen till allmänheten via satellit, skall överföringen anses ha skett i den medlemsstat där sändarföretaget har sitt huvudsäte inom gemenskapen och de rättigheter som föreskrivs i kapitel 2 skall kunna göras gällande mot sändarföretaget.
3. I detta direktiv avses med *vidaresändning via kabel* en samtidig, oförändrad och oavkortad vidaresändning via kabel eller mikrovågssystem till allmänheten av en ursprunglig sändning från en annan medlemsstat via tråd eller trådlöst, inbegripet sändning via satellit, av televisions- och radioprogram som är avsedda för mottagning av allmänheten.

4. I detta direktiv avses med *kollektiv organisation* en organisation som har som enda eller huvudsakliga uppgift att handha eller förvalta upphovsrättigheter eller närstående rättigheter.
5. I detta direktiv anses ett filmverks eller audiovisuellt verks huvudregissör som dess upphovsman eller en av dess upphovsmän. Medlemsstaterna kan föreskriva att andra kan anses som medupphovsmän.

KAPITEL 2

PROGRAMUTSÄNDNING VIA SATELLIT

Artikel 2

Sändningsrättigheter

Medlemsstaterna skall föreskriva ensamrätt för upphovsmanen att ge tillstånd till överföring till allmänheten via satellit av upphovsrättsliga verk enligt de bestämmelser som anges i detta kapitel.

Artikel 3

Förvärv av sändningsrättigheter

1. Medlemsstaterna skall säkerställa att det tillstånd som anges i artikel 2 kan förvärvas endast genom avtal.
2. En medlemsstat kan föreskriva att ett kollektivt avtal mellan en kollektiv organisation och ett sändarföretag angående en viss given kategori av verk kan utsträckas till rättsinnehavare inom samma område som inte företräds av den kollektiva organisationen förutsatt att:
 - överföring till allmänheten via satellit äger rum samtidigt med en marsändning av samma sändare och
 - den icke företrädda rättsinnehavaren när som helst har möjlighet att utesluta utsträckningen av ett kollektivt avtal till hans verk och att göra sina rättigheter gällande antingen individuellt eller kollektivt.
3. Punkt 2 skall inte gälla för kinematografiska verk innefattande verk som tillkommit genom en metod som är likartad med kinematografi.
4. När lagen i en medlemsstat föreskriver utsträckning av ett kollektivt avtal i enlighet med bestämmelserna i punkt 2 skall denna medlemsstat underrätta kommissionen om vilka sändarföretag som är berättigade till att använda sig av detta avtal. Kommissionen skall offentliggöra denna information i *Europeiska Gemenskapernas Officiella Tidning (C-serien)*.

Artikel 4

Utövande konstnärers, fonogramproducenters och sändarföretags rättigheter

1. Vid överföring till allmänheten via satellit skall utövande konstnärers, fonogramproducenters och sändarföretags rättigheter skyddas enligt bestämmelserna i artiklarna 6, 7, 8 och 10 i direktiv 92/100/EEG.
2. Vid tillämpningen av punkt 1 skall begreppet *trådlös sändning* i direktiv 92/100/EEG anses innefatta överföring till allmänheten via satellit.
3. I fråga om utövandet av de rättigheter som anges i punkt 1 skall artiklarna 2.7 och 12 i direktiv 92/100/EEG gälla.

Artikel 5

Förhållandet mellan upphovsrätt och närstående rättigheter

Skydd av upphovsrätten närstående rättigheter enligt detta direktiv skall lämna intakt och inte på något sätt påverka skyddet för upphovsrätten.

Artikel 6

Minimiskydd

1. Medlemsstaterna kan föreskriva mer långtgående skydd för innehavare av upphovsrätten närstående rättigheter än det som följer av artikel 8 i direktiv 92/100/EEG.
2. Vid tillämpningen av punkt 1 skall medlemsstaterna tillämpa definitionerna i artikel 1.1 och 1.2.

Artikel 7

Övergångsbestämmelser

1. I fråga om tillämpningen i tid av de rättigheter som anges i artikel 4.1 i detta direktiv, skall artikel 13.1, 2, 6 och 7 i direktiv 92/100/EEG gälla. Artikel 13.4 och 5 i direktiv 92/100/EEG skall gälla i tillämpliga delar.
2. Avtal angående utnyttjande av verk och andra skyddade prestationer som gäller den dag som anges i artikel 14.1 skall omfattas av bestämmelserna i artiklarna 1.2, 2 och 3 från den 1 januari 2000 om de går ut efter detta datum.
3. När ett internationellt samproduktionsavtal som slutits innan det datum som anges i artikel 14.1 mellan en samproducent från en medlemsstat och en eller flera samproducenter från andra medlemsstater eller tredje land uttryckligen föreskriver ett system med en geografisk fördelning av nyttjanderätten mellan samproducenterna för alla överföringsätt till allmänheten utan att skilja mellan vad som gäller för överföring till allmänheten via satellit och vad som

gäller för andra överföringsätt, och när överföring till allmänheten via satellit av samproducenten skulle skada ensamrätten, särskilt i språkligt hänseende, för en av samproducenterna eller hans rättsinnehavare inom ett bestämt territorium, skall tillstånd av en av samproducenterna eller dennes rättsinnehavare för överföring till allmänheten via satellit kräva samtycke i förväg av innehavaren av denna ensamrätt, antingen av samproducenten eller rättsinnehavaren.

KAPITEL 3

VIDARESÄNDNING VIA KABEL

Artikel 8

Rätt till vidareändring via kabel

1. Medlemsstaterna skall säkerställa att gällande upphovsrätt och närstående rättigheter tillämpas när program från andra medlemsstater vidareändras via kabel inom deras territorium och att sådan vidareändring äger rum på grundval av individuella eller kollektiva avtal mellan upphovsrättsinnehavare, innehavare av närstående rättigheter och kabeloperatörer.
2. Utan hinder av punkt 1 kan medlemsstaterna till och med den 31 december 1997 behålla sådana tvångslicenssystem som är i kraft eller som uttryckligen föreskrivs enligt nationell lagstiftning den 31 juli 1991.

Artikel 9

Utövande av rätten till vidareändring via kabel

1. Medlemsstaterna skall säkerställa att rätten för upphovsrättsinnehavare och innehavare av närstående rättigheter att meddela eller vägra tillstånd för en kabeloperatör att vidareändra via kabel bara kan utövas genom en kollektiv organisation.
2. När en rättsinnehavare inte har överfört handhavandet av sina rättigheter till en kollektiv organisation skall den kollektiva organisation som förvaltar rättigheter i samma kategori anses vara bemyndigad att förvalta hans rättigheter. När mer än en kollektiv organisation förvaltar rättigheter i samma kategori skall rättighetsinnehavaren fritt kunna välja vilken av dessa kollektiva organisationer som skall anses ha rätt att förvalta hans rättigheter. En rättsinnehavare som avses till i denna punkt skall ha samma rättigheter och skyldigheter som följer av det avtalet mellan kabeloperatören och den kollektiva organisation som anses bemyndigad att förvalta hans rättigheter som de rättighetsinnehavare som har bemyndigat

den kollektiva organisationen, och han skall kunna göra anspråk på dessa rättigheter inom en period som bestäms av den berörda medlemsstaten och som skall vara minst tre år räknat från dagen för den vidareändring via kabel som innefattar hans verk eller andra skyddade prestationer.

3. En medlemsstat kan föreskriva att när en rättighetsinnehavare ger tillstånd till en ursprunglig sändning inom dess territorium av ett verk eller annat skyddsobjekt skall han bedömas ha samtyckt till att inte utöva sina rättigheter till vidareändring via kabel på en individuell grund utan att utöva dem enligt bestämmelserna i detta direktiv.

Artikel 10

Utövande av rättigheter till vidareändring via kabel för sändarföretag

Medlemsstaterna skall säkerställa att artikel 9 inte tillämpas på de rättigheter som utövas av ett sändarföretag vad avser dess egen utsändning oberoende av om de berörda rättigheterna är dess egna eller har överförts till det av andra upphovsrättsinnehavare och/eller innehavare av närstående rättigheter.

Artikel 11

Medlare

1. När något avtal angående tillstånd till vidareändring via kabel av en sändning inte har kommit tillstånd skall medlemsstaterna säkerställa att vardera parten kan begära bistånd av en eller flera medlare.

2. Uppgiften för medlarna skall vara att bistå vid förhandlingar. De får också lägga fram förslag till parterna.

3. Samtliga parter skall antas godta ett förslag enligt punkt 2 om inte någon av dem uttryckligen invänder mot detta inom tre månader. Delgivning av förslaget och invändningar mot det skall ske till de berörda parterna enligt de tillämpliga reglerna angående delgivning av rättsliga handlingar.

4. Medlarna skall väljas så att deras oberoende och opartiskhet står utom rimligt tvivel.

Artikel 12

Förhindrande av missbruk av förhandlingspositioner

1. Medlemsstaterna skall genom civilrättslig eller administrativ lagstiftning säkerställa att parterna påbörjar och genomför allvarligt menade förhandlingar angående tillstånd till vidareändring via kabel och att sådana förhandlingar inte hindras eller uppehålls utan giltiga skäl.

2. En medlemsstat som inom sitt territorium den dag som anges i artikel 14.1 har ett organ med behörighet i fall där rätten att vidareända ett program via kabel till allmänheten i den medlemsstaten har vägrats utan rimliga skäl eller erbjudits på oskäliga villkor av ett sändarföretag får behålla detta organ.

3. Punkt 2 skall gälla för en övergångsperiod av åtta år från den dag som anges i artikel 14.1.

KAPITEL 4

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 13

Kollektiv förvaltning av rättigheter

Detta direktiv påverkar inte medlemsstaternas reglering av kollektiva organisationers verksamhet.

Artikel 14

Slutbestämmelser

1. Medlemsstaterna skall sätta i kraft de lagar eller andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv före den 1 januari 1995. De skall genast underrätta kommissionen om detta.

När medlemsstaterna antar dessa bestämmelser skall de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen skall göras skall varje medlemsstat själv utfärda.

2. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texterna till de bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

3. Senast den 1 januari 2000 skall kommissionen till Europaparlamentet, rådet och Ekonomiska och sociala kommittén överlämna en rapport om tillämpningen av detta direktiv samt vid behov ytterligare förslag för att anpassa detta till utvecklingen inom den audiovisuella sektorn.

Artikel 15

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 27 september 1993.

På rådets vägnar

R. URBAIN
Ordförande

I promemorian läggs fram förslag till lagändringar i syfte att införliva två EG-direktiv med svensk rätt.

Det ena direktivet handlar om uthyrnings- och utlåningsrättigheter avseende upphovsrättsligt skyddade verk och upphovsrätten närstående rättigheter. Följande lagändringar föreslås.

Det skall krävas tillstånd av upphovsmannen vid uthyrning av exemplar av konstverk till allmänheten. Det skydd som en producent av en filmupptagning har mot kopiering skall även omfatta film som inte är ett verk. Det skall införas en ny grundbefogenhet (s.k. spridningsrätt) för närstående rättighetshavare. Regler om konsumtion av denna spridningsrätt skall införas och konsumtionen skall vara EES-vid. Utövande konstnärer, fonogramframställare och producenter skall ha ensamrätt att bestämma över uthyrning av exemplar av sina prestationer. Spridningsrättens konsumtionspunkt skall vara första överlåtelsen. Presumptionsregeln i 39 § upphovsrättslagen skall gälla också på utövande konstnärers prestationer.

Det andra direktivet handlar om samordning av vissa regler om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellit- och kabelsändningar. Följande lagändringar föreslås.

Det införs en regel i upphovsrättslagen som slår fast var den upphovsrättsligt relevanta handlingen vid satellitsändningar äger rum samt en regel om att en avtalslicens för radio- och TV-företag gäller vid utsändning genom satellit endast om sändarföretaget samtidigt verkställer utsändning genom en marksändare. Avtalslicensbestämmelsen i 26 f § upphovsrättslagen om vidareändning av ljudradio- eller televisionsutsändningar skall inte gälla verk till vilka rättigheterna till vidareändning innehas av det radio- eller TV-företag som sänder ut den ursprungliga sändningen. Lagen om medling i vissa upphovsrättstvister skall gälla också på tvister om vidareändning genom kabel. En särskild bestämmelse införs i upphovsrättslagen om rätt till förhandling för den som vill ha tillstånd till en sådan vidareändning men inte får detta på erbjudna villkor.

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovs rätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

dels att 19, 26 d, 26 f, 45 - 48, 49 a, 57 och 61 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det närmast före 45, 46, 47, 48 och 49 a §§ skall införas nya rubriker av följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 52 a och 61 a §§, av följande lydelse,

dels att det närmast före 49 § skall införas en ny rubrik som skall lyda "Framställare av kataloger m.m.".

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §

När ett litterärt eller musikaliskt verk eller ett konstverk har utgivits, får de exemplar som omfattas av utgivningen spridas vidare. Motsvarande gäller när upphovsmannen har överlåtits exemplar av ett konstverk. För exemplar av datorprogram gäller i stället att spridningen är tillåten sedan exemplaret med upphovsmannens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Exemplar av litterära och musikaliska verk får dock inte utan upphovsmannens samtycke tillhandahållas allmänheten genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar. Exemplar av datorprogram i maskinläsbar

När ett exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke har överlåtits, får exemplaret spridas vidare. För ljudupptagningar av litterära och musikaliska verk samt exemplar av datorprogram och filmverk gäller i stället att spridningen är tillåten sedan exemplaret med upphovsmannens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Första stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av verk, utom byggnader och brukskonst, genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller

2. exemplar av filmverk och datorprogram i maskinläsbar

form får inte heller lånas ut till allmänheten utan sådant samtycke.

form.

Prop. 1994/95:58
Bilaga 4

26 d §

De radio- och televisionsföretag som regeringen i enskilda fall beslutar får sända ut utgivna litterära och musikaliska verk, om avtalslicens gäller enligt 26 i §.

Första stycket gäller inte sceniska verk och inte heller andra verk om upphovsmannen har förbjudit företaget att sända ut verket eller det av andra skäl finns särskild anledning att anta att han motsätter sig sändningen. Första stycket gäller inte sådan vidareändning som avses i 26 f §.

Vid utsändning över satellit gäller avtalslicensen endast om sändarföretaget samtidigt verkställer utsändning genom en marksändare.

26 f §

Var och en har rätt att till allmänheten trådlöst eller genom kabel samtidigt och oförändrat återutsända (vidaresända) verk som ingår i en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning, om avtalslicens gäller enligt 26 i §.

Första stycket gäller inte verk till vilka rättigheterna till vidareändning innehas av det radio- eller televisionsföretag som sänder ut den ursprungliga sändningen.

Utövande konstnärer

45 §

En utövande konstnärs framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk får inte utan hans samtycke tas upp på en grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges, och inte heller sändas ut i ljudradio eller television eller ge-

En utövande konstnärs framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk får inte utan hans samtycke

1. tas upp på en grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges, eller

2. sändas ut i ljudradio eller

nom direkt överföring göras tillgängligt för allmänheten.

Ett framförande som har tagits upp på en anordning som avses i första stycket får inte utan konstnäreans samtycke överföras från en sådan anordning till en annan förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes.

Beträffande upptagningar, utsändningar och överföringar som avses i denna paragraf skall 3, 6-9, 11-13, 15, 16, 21, 22, 25-26 b, 26 e, 26 f, 27, 28, 41 och 42 §§ tillämpas.

46 §

En grammofonskiva, en film eller en annan anordning på vilken ljud eller *filmverk* har tagits upp får inte utan framställarens samtycke eftergöras förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Som eftergörande anses även att upptagningen överförs från en sådan anordning till en annan.

television eller genom direkt överföring göras tillgängligt för allmänheten.

Ett framförande som har tagits upp på en anordning som avses i första stycket 1 får inte utan konstnäreans samtycke överföras från en sådan anordning till en annan *eller göras tillgängligt för allmänheten* förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes.

I fråga om användning av ljudupptagningar för offentligt framförande gäller 47 §.

Bestämmelserna i 3, 6-9, 11-13, 15 och 16 §§, 19 § första stycket andra meningen och andra stycket, 21, 22, 25-26 b, 26 e, 26 f, 27 och 28 §§, 39 § första meningen, 41 och 42 §§ skall tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

Framställare av ljud- eller bildupptagningar

En grammofonskiva, en film eller en annan anordning på vilken ljud eller *rörliga bilder* har tagits upp får inte utan framställarens samtycke eftergöras *eller göras tillgänglig för allmänheten* förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Som eftergörande anses även att upptagningen överförs från en sådan anordning till en annan.

I fråga om användning av

Beträffande förfarande som enligt denna paragraf är beroende av framställarens samtycke skall 6-9 §§, 11 § andra stycket, 12, 13, 15, 16, 22, 25-26 b och 26 e §§ tillämpas.

47 §

Om en grammofonskiva eller en annan anordning på vilken ljud har tagits upp används vid en ljudradio- eller televisionutsändning eller vid ett annat offentligt framförande i förvärvssyfte och utsändningen eller framförandet äger rum inom femtio år efter det år då ljudupptagningen gjordes, skall ersättning betalas till framställaren och till utövande konstnärer vilkas framförande har tagits upp på anordningen. Om två eller flera konstnärer har samverkat vid framförandet, kan den rätt som tillkommer dem göras gällande endast av dem gemensamt. Gentemot den som har använt anordningen skall konstnärer och framställare göra gällande sina krav samtidigt.

Vad som sägs i första stycket om ljudradio- och televisionutsänd-

ljudupptagningar för offentligt framförande gäller 47 §. Prop. 1994/95:58
Bilaga 4

Bestämmelserna i 6-9 §§, 11 § andra stycket, 12, 13, 15 och 16 §§, 19 § första stycket andra meningen och andra stycket, 21, 22, 25-26 b och 26 e §§ skall tillämpas i fråga om upptagningar som avses i denna paragraf. Dessutom skall 26 f § tillämpas i fråga om andra upptagningar än som avses i 47 §.

Användning av ljudupptagningar för offentligt framförande

Oavsett bestämmelserna i 45 § andra stycket och 46 § första stycket får ljudupptagningar användas vid en ljudradio- eller televisionutsändning eller vid ett annat offentligt framförande. När så sker innan skyddstiden enligt dessa bestämmelser har löpt ut, har framställaren samt utövande konstnärer, vilkas framförande finns på upptagningen, rätt till ersättning. Om två eller flera konstnärer har samverkat vid framförandet, kan den rätt som tillkommer dem göras gällande endast av dem gemensamt. Gentemot den som har använt anordningen skall konstnärer och framställare göra gällande sina krav samtidigt.

ning gäller också när en trådlös sådan utsändning samtidigt och oförändrat återutsänds (vidaresänds) till allmänheten trådlöst eller genom kabel. Gentemot den som vidaresänder får krav på ersättning göras gällande endast genom sådana organisationer som företräder ett flertal svenska utövande konstnärer eller framställare. Organisationerna skall framställa kraven samtidigt med de krav som avses i 26 i § femte stycket.

Bestämmelserna i 8 och 9 §§, 11 § andra stycket, 21, 22 och 25-26 a §§ skall tillämpas i de fall som avses i denna paragraf. Beträffande utövande konstnärers rätt skall också 27, 28, 41 och 42 §§ tillämpas.

Denna paragraf gäller inte ljudfilm.

Radio- och televisionsföretag

48 §

En ljudradio- eller televisionsutsändning får inte utan radio- eller televisionsföretagets samtycke återutsändas eller tas upp på en anordning, genom vilken den kan återges. *Utan sådant samtycke får en televisionsutsändning inte heller återges för allmänheten i biografier eller jämförliga lokaler.*

En utsändning som har tagits upp på en anordning som avses i första stycket får inte utan radio- eller televisionsföretagets samtycke överföras från en sådan anordning till en annan förrän femtio år har förflutit efter det år då utsändningen ägde rum.

Bestämmelserna i 6-9 §§, 11 § andra stycket, 12, 15, 16, 21, 22, 25-26 b och 26 e §§ skall tillämpas i de fall som avses i denna paragraf.

En ljudradio- eller televisionsutsändning får inte utan radio- eller televisionsföretagets samtycke

1. tas upp på en anordning, genom vilken den kan återges, eller

2. återutsändas eller återges för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot erläggande av inträdesavgift.

En utsändning som har tagits upp på en anordning som avses i första stycket 1 får inte utan radio- eller televisionsföretagets samtycke överföras från en sådan anordning till en annan förrän femtio år har förflutit efter det år då utsändningen ägde rum. *Anordningarna får inte heller utan företagets samtycke spridas till allmänheten förrän samma tid har förflutit.*

Bestämmelserna i 6-9 §§, 11 § andra stycket, 12, 15 och 16 §§, 19 § första stycket andra meningen, 21, 22, 25-26 b

och 26 e §§ skall tillämpas i Prop. 1994/95:58
fråga om ljudradio- och tele- Bilaga 4
visionsutsändningar som avses
i denna paragraf.

Om ett radio- eller televisionsföretag har krav på ersättning för en sådan vidareändring som avses i 26 f § och som har skett med företagets samtycke, skall företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i 26 i § femte stycket.

Fotografer

49 a §¹

Den som har framställt en fotografisk bild har uteslutande rätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänheten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.

Med fotografisk bild avses även en bild som har framställts genom ett förfarande som är jämförligt med fotografi.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då bilden framställdes.

Bestämmelserna i 2 § andra och tredje styckena, 3, 7 - 9 och 11 §§, 12 § första stycket, 13, 15, 16, 18 - 20 och 23 §§, 24 § första stycket, 25 - 26 b, 26 d - 26 f, 26 i - 28, 31 - 38, 41, 42 och 50 - 52 §§ skall tillämpas beträffande bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Bestämmelserna i 2 § andra och tredje styckena, 3, 7 - 9 och 11 §§, 12 § första stycket, 13, 15, 16 och 18 §§, 19 § första stycket första meningen och andra stycket 1, 20 och 23 §§, 24 § första stycket, 25 - 26 b, 26 d - 26 f, 26 i - 28, 31 - 38, 41, 42 och 50 - 52 §§ skall tillämpas beträffande bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

52 a §

Om någon vill företa en vidareändring genom kabel av verk som ingår i en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning och begär avtal

härom hos en organisation som företräder svenska rättighetshavare eller hos ett radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet men inte får det på erbjudna villkor, har han rätt till förhandling med organisationen respektive företaget.

Förhandlingskyldig part skall själv eller genom ombud inställa sig vid förhandlings-sammanträde och, om det behövs, lägga fram motiverat förslag till lösning av den fråga som förhandlingen avser. Parterna kan gemensamt välja annan form för förhandling än sammanträde.

Den som bryter mot bestämmelsen i andra stycket skall ersätta uppkommen skada. Vid bedömande av och i vad mån skada har uppkommit för någon skall hänsyn tas även till dennes intresse av att bestämmelsen iaktas och till övriga omständigheter av annat än rent ekonomisk betydelse.

57 §²

Vad som sägs i 53 - 56 §§ skall också tillämpas på rättighet som skyddas genom föreskrift i 5 kap.

Till ansvar som föreskrivs i 53 § första stycket skall också den dömas som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet till försäljning bjuder ut eller i övrigt till allmänheten sprider grammofonskivor, filmer eller andra anordningar som avses

i 45, 46 eller 48 § och som har framställts i strid mot någon av dessa bestämmelser eller framställts utomlands under sådana omständigheter att en motsvarande framställning här skulle ha varit straffbar enligt denna lag. Den som har överträtt ett vitesförbud enligt 53 a § får inte dömas till ansvar för intrång som omfattas av förbudet.

För försök eller förberedelse till brott som avses i andra stycket döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Bestämmelserna i 53 a - 56 §§ tillämpas också när någon till allmänheten sprider anordningar som avses i andra stycket. Ersättning enligt 54 § första stycket skall dock betalas endast om spridningen har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.

61 §³

Föreskrifterna i 45, 47 och 48 §§ är tillämpliga på framförande, ljudupptagning samt ljudradio- och televisionsutsändning som äger rum i Sverige. Dessutom tillämpas föreskrifterna i 45 § på framföranden av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige. föreskrifterna i 47 § på ljudupptagningar vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige och föreskrifterna i 48 § på utsändningar av radio-

Föreskrifterna i 45, 47 och 48 §§ är tillämpliga på framförande, ljudupptagning samt ljudradio- och televisionsutsändning som äger rum i Sverige. Dessutom tillämpas föreskrifterna i 45 § på framföranden av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige. föreskrifterna i 47 § på ljudupptagningar vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige och föreskrifterna i 48 § på utsändningar av radio-

eller televisionsföretag som har sitt säte här i landet. Föreskrifterna i 46 § tillämpas på alla ljudupptagningar och på sådana upptagningar av *filmverk* vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige liksom på sådana upptagningar av *filmverk* som äger rum i Sverige.

Föreskrifterna i 49 § tillämpas på arbeten vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige liksom på arbeten som först utgivits i Sverige.

Av föreskrifterna i 49 a § tillämpas hänvisningen till 50 och 51 §§ på alla fotografiska bilder och övriga föreskrifter på fotografiska bilder

1. vars framställare är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige eller

2. som först har utgivits i Sverige eller samtidigt i Sverige och utomlands eller

3. som har infogats i en byggnad eller annan inredning som är fast förenad med marken, om byggnaden eller anordningen är belägen i Sverige.

Vid tillämpning av tredje stycket 2 anses utgivningen ha skett samtidigt, om bilden har utgivits i Sverige inom trettio dagar efter utgivningen utomlands.

61 a §

*När verk eller andra prestationer som skyddas enligt denna lag sänds ut till allmänheten över satellit, sker den upphovsrättsligt relevanta åtgärden i den stat där sändarföretaget under sin kontroll och på sitt ansvar för in-
 prestationerna i en oavbruten överföring till satelliten och därifrån till marken.*

Första stycket gäller inte, om införandet äger rum i en stat som inte ingår i det Euro-

peiska ekonomiska samarbetsområdet och som inte heller tillhandahåller den skyddsnivå som föreskrivs i kapitel 2 i EG-rådets direktiv 93/83/EEG av den 27 september 1993.

I fall som avses i andra stycket och i vilka uppsändningen till satelliten äger rum i en stat inom samarbetsområdet eller, om sådan uppsändning inte äger rum, det radio- eller televisionsföretag som har beslutat om utsändningen har sitt säte i en stat inom samarbetsområdet, sker den upphovsrättsligt relevanta åtgärden i den stat där uppsändningen äger rum respektive där radio- eller televisionsföretaget har sitt säte.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.
 2. Bestämmelserna i 26 d § tredje stycket och 61 a § skall i fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet inte tillämpas förrän den 1 januari 2000.
 3. Bestämmelsen i 45 § fjärde stycket såvitt gäller hänvisningen till 39 § första meningen skall inte tillämpas i fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.
 4. Med de undantag som anges i punkterna 5 och 6 skall de nya föreskrifterna tillämpas även på verk och prestationer som har kommit till före ikraftträdandet.
 5. De nya föreskrifterna skall inte tillämpas när det gäller åtgärder som har gjorts eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet. Bestämmelserna i 19 § andra stycket samt 45 och 46 §§ såvitt gäller hänvisningen till 19 § andra stycket skall dock alltid tillämpas från tiden för ikraftträdandet.
 6. I fråga om framföranden, ljudupptagningar och utsändningar för

vilka skyddstiden enligt äldre bestämmelser löpte ut före den 1 juli 1986, skall fjärde och femte punkterna i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1986:367) om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk gälla.

Prop. 1994/95:58
Bilaga 4

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister

dels att 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas två nya paragrafer, 5 a och 10 §§, av följande lydelse.

1 §¹

Denna lag tillämpas när det uppstår en tvist om ingående av ett avtal vilket utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 13 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Lagen tillämpas även vid motsvarande tvister vilka kan föreligga dels till följd av hänvisningarna till 13 § i 45, 46, 49 och 49 a §§ lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dels när avtal om *den aktuella exemplarframställningen* skall ingås med svenska radio- eller televisionsföretag till följd av företagens rätt enligt 48 § nämnda lag.

Denna lag tillämpas när det uppkommer en tvist om ingående av ett avtal vilket utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 13 § *eller, såvitt gäller vidaresändning genom kabel, 26 f §* lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Lagen tillämpas även vid motsvarande tvister vilka kan föreligga dels till följd av hänvisningarna till 13 § i 45, 46, 49 och 49 a §§ *och till 26 f § i 45, 46 och 49 a §§* lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dels när avtal om *exemplarframställning* skall ingås med svenska radio- eller televisionsföretag *eller avtal om vidaresändning genom kabel skall ingås med radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.*

Vid tvist om vidareändning genom kabel skall ett av förlikningsmannen framlagt förslag till lösning anses antaget, om ingen av parterna gör någon invändning mot det inom tre månader från den dag då parten fick del av förslaget.

10 §

Förlikningsmannen har rätt till skälig ersättning för arbete och kostnader. Om inte annat har avtalats, skall ersättningen betalas av den part som har påkallat medlingen eller, om flera parter har påkallat den, av dessa parter med lika delar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

Efter remiss har yttranden avgetts av Svea hovrätt, Stockholms tingsrätt, Riksåklagaren, Konkurrensverket, Kabelnämnden, Närradionämnden, Stockholms universitet (juridiska fakultetsnämnden), Statens kulturråd, Konstnärnämnden, Copyswede, Föreningen Bildkonst Upphovsrätt i Sverige, Föreningen Sveriges Filmproducenter, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS), Svenska Bokförläggareföreningen, Svenska gruppen av International Federation of the Phonographic Industry, Svenska kommunförbundet, Svenska Musikförläggareföreningen, Svenska Teaterförbundet, Svenska Tidningsutgivareföreningen, Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM), Sveriges Advokatsamfund, Sveriges Författareförbund, Sveriges Industriförbund och Sveriges Videodistributörers förening. Ett gemensamt yttrande har avgetts av Svenska musikerförbundet, Svenska Teaterförbundet, Sveriges Yrkesmusikerförbund, Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation och Svenska scen- och mediaområdets utövar- och upphovsmannafederation.

Handelshögskolan i Stockholm och Sveriges Författarefond har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig.

Yttranden har även kommit in från Svenska Kabel-TV-föreningen och Sveriges Dramatikerförbund.

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

dels att 19, 26 d, 26 f, 45 - 48, 49 a, 57 och 61 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det närmast före 45, 46, 47, 48 och 49 a §§ skall införas nya rubriker av följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 52 a och 61 a §§, av följande lydelse,

dels att det närmast före 49 § skall införas en ny rubrik som skall lyda "Framställare av kataloger m.m.".

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §

När ett litterärt eller musikaliskt verk eller ett konstverk har utgivits, får de exemplar som omfattas av utgivningen spridas vidare. Motsvarande gäller när upphovsmannen har överlåtit exemplar av ett konstverk. För exemplar av datorprogram gäller i stället att spridningen är tillåten sedan exemplaret med upphovsmannens samtycke har överlåtit inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Exemplar av litterära och musikaliska verk får dock inte utan upphovsmannens samtycke tillhandahållas allmänheten genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar. Exemplar av

När ett exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke har överlåtit, får exemplaret spridas vidare. För ljudupptagningar av litterära och musikaliska verk samt exemplar av datorprogram och filmverk gäller i stället att spridningen är tillåten sedan exemplaret med upphovsmannens samtycke har överlåtit inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Första stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av verk, utom byggnader och brukskonst, genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller

2. exemplar av datorprogram

datorprogram i maskinläsbar form får inte heller lånas ut till allmänheten utan sådant samtycke.

i maskinläsbar form och filmverk genom utlåning.

Prop. 1994/95:58
Bilaga 6

26 d §

De radio- och televisionsföretag som regeringen i enskilda fall beslutar får sända ut utgivna litterära och musikaliska verk samt offentliggjorda konstverk, om avtalslicens gäller enligt 26 i §.

Första stycket gäller inte sceniska verk och inte heller andra verk om upphovsmannen har förbjudit företaget att sända ut verket eller det av andra skäl finns särskild anledning att anta att han motsätter sig sändningen. Första stycket gäller inte sådan vidareändning som avses i 26 f §.

Vid utsändning över satellit gäller avtalslicensen endast om sändarföretaget samtidigt verkställer utsändning genom en marksändare.

26 f §

Var och en har rätt att till allmänheten trådlöst eller genom kabel samtidigt och oförändrat återutsända (vidaresända) verk som ingår i en trådlös ljudradio- eller televisionsutskickning, om avtalslicens gäller enligt 26 i §.

Första stycket gäller inte verk till vilka rättigheterna till vidareändning innehas av det radio- eller televisionsföretag som sänder ut den ursprungliga sändningen.

Utövande konstnärer

45 §

En utövande konstnärs framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk får inte utan hans samtycke tas upp på en

En utövande konstnärs framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk får inte utan hans samtycke

grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges, och inte heller sändas ut i ljudradio eller television eller genom direkt överföring göras tillgängligt för allmänheten.

Ett framförande som har tagits upp på en anordning som avses i första stycket får inte utan konstnärens samtycke överföras från en sådan anordning till en annan förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes.

Beträffande upptagningar, utsändningar och överföringar som avses i denna paragraf skall 3, 6-9, 11-13, 15, 16, 21, 22, 25-26 b, 26 e, 26 f, 27, 28, 41 och 42 §§ tillämpas.

1. tas upp på en grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges, eller

2. sändas ut i ljudradio eller television eller genom direkt överföring göras tillgängligt för allmänheten.

Ett framförande som har tagits upp på en anordning som avses i första stycket 1 får inte utan konstnärens samtycke föras över från en sådan anordning till en annan eller göras tillgängligt för allmänheten förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes.

Bestämmelserna i 3, 6-9, 11-13, 15 och 16 §§, 19 § första stycket andra meningen och andra stycket, 21, 22, 25-26 b, 26 e, 26 f, 27, 28 §§, 39 § första meningen samt 41 och 42 §§ skall tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

Framställare av ljud- eller bildupptagningar

46 §

En grammofonskiva, en film eller en annan anordning på vilken ljud eller filmverk har tagits upp får inte utan framställarens samtycke eftergöras förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Som eftergörande anses även att upptagningen överförs från en sådan anord-

En grammofonskiva, en film eller en annan anordning på vilken ljud eller rörliga bilder har tagits upp får inte utan framställarens samtycke eftergöras eller göras tillgänglig för allmänheten förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Som eftergörande anses även att

ning till en annan.

Beträffande förfarande som enligt denna paragraf är beroende av framställarens samtycke skall 6-9 §§, 11 § andra stycket, 12, 13, 15 och 16 §§, 22, 25-26 b och 26 e §§ tillämpas.

upptagningen förs över från en sådan anordning till en annan.

Bestämmelserna i 6-9 §§, 11 § andra stycket, 12, 13, 15 och 16 §§, 19 § första stycket andra meningen och andra stycket, 21, 22, 25-26 b och 26 e §§ skall tillämpas i fråga om upptagningar som avses i denna paragraf. Dessutom skall 26 f § tillämpas i fråga om andra upptagningar än sådana som avses i 47 §.

Prop. 1994/95:58
Bilaga 6

Användning av ljudupptagningar för offentligt framförande

47 §

Om en gramfonskiva eller en annan anordning på vilken ljud har tagits upp används vid en ljudradio- eller televisionutsändning eller vid ett annat offentligt framförande i förvärvssyfte och utsändningen eller framförandet äger rum inom femtio år efter det år då ljudupptagningen gjordes, skall ersättning betalas till framställaren och till utövande konstnärer vilkas framförande har tagits upp på anordningen. Om två eller flera konstnärer har samverkat vid framförandet, kan den rätt som tillkommer dem göras gällande endast av dem gemensamt. Gentemot den som har använt anordningen skall konstnärer och framställare göra gällande sina krav samtidigt.

Oavsett bestämmelserna i 45 § andra stycket och 46 § första stycket får ljudupptagningar användas vid en ljudradio- eller televisionutsändning eller vid ett annat offentligt framförande. När så sker har framställaren samt de utövande konstnärer vars framförande finns på upptagningen rätt till ersättning. Om två eller flera konstnärer har samverkat vid framförandet, kan den rätt som tillkommer dem göras gällande endast av dem gemensamt. Mot den som har använt anordningen skall konstnärer och framställare göra gällande sina krav samtidigt.

Vad som sägs i första stycket om ljudradio- och televisionsutsändning gäller också när en trådlös sådan utsändning samtidigt och oförändrat återutsänds (vidaresänds) till allmänheten trådlöst eller genom kabel. Gentemot den som vidaresänder får krav på ersättning göras gällande endast genom sådana organisationer som företräder ett flertal svenska utövande konstnärer eller framställare. Organisationerna skall framställa kraven samtidigt med de krav som avses i 26 i § femte stycket.

Bestämmelserna i 8 och 9 §§, 11 § andra stycket, 21, 22 och 25-26 a §§ skall tillämpas i de fall som avses i denna paragraf. Beträffande utövande konstnärers rätt skall också 27, 28, 41 och 42 §§ tillämpas.

Denna paragraf gäller inte ljudfilm.

Radio- och televisionsföretag

48 §

En ljudradio- eller televisionsutsändning får inte utan radio- eller televisionsföretagets samtycke återutsändas eller tas upp på en anordning, genom vilken den kan återges. *Utan sådant samtycke får en televisionsutsändning inte heller återges för allmänheten i biografier eller jämförliga lokaler.*

En utsändning som har tagits upp på en anordning som avses i första stycket får inte utan radio- eller televisionsföretagets samtycke överföras från en sådan anordning till en annan förrän femtio år har förflutit efter det år då utsändningen ägde rum.

Bestämmelserna i 6-9 §§, 11 § andra stycket, 12, 15, 16, 21, 22, 25-26 b och 26 e §§ skall tillämpas i *de fall som*

En ljudradio- eller televisionsutsändning får inte utan radio- eller televisionsföretagets samtycke

1. tas upp på en anordning, genom vilken den kan återges, eller

2. återutsändas eller återges för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift.

En utsändning som har tagits upp på en anordning som avses i första stycket *1* får inte utan radio- eller televisionsföretagets samtycke *föras över* från en sådan anordning till en annan förrän femtio år har förflutit efter det år då utsändningen ägde rum. *Anordningarna får inte heller utan företagets samtycke spridas till allmänheten förrän samma tid har förflutit.*

Bestämmelserna i 6-9 §§, 11 § andra stycket, 12, 15 och 16 §§, *19 § första stycket andra*

avses i denna paragraf.

meningen, 21, 22, 25-26 b och 26 e §§ skall tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsutsändningar som avses i denna paragraf.

Prop. 1994/95:58
Bilaga 6

Om ett radio- eller televisionsföretag har krav på ersättning för en sådan vidareändring som avses i 26 f § och som har skett med företagets samtycke, skall företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i 26 i § femte stycket.

Fotografer

49 a §

Den som har framställt en fotografisk bild har uteslutande rätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänheten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.

Med fotografisk bild avses även en bild som har framställts genom ett förfarande som är jämförligt med fotografi.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då bilden framställdes.

Bestämmelserna i 2 § andra och tredje styckena, 3, 7 - 9 och 11 §§, 12 § första stycket, 13, 15, 16, 18 - 20 och 23 §§, 24 § första stycket, 25 - 26 b, 26 d - 26 f, 26 i - 28, 31 - 38, 41, 42 och 50 - 52 §§ skall tillämpas *beträffande* bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Bestämmelserna i 2 § andra och tredje stycket, 3, 7 - 9 och 11 §§, 12 § första stycket, 13, 15, 16 och 18 §§, 19 § första stycket första meningen och andra stycket 1, 20 och 23 §§, 24 § första stycket, 25 - 26 b, 26 d - 26 f, 26 i - 28, 31 - 38, 41, 42 och 50 - 52 §§ skall tillämpas *på* bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

52 a §

Om någon vill företa en vidareändring genom kabel av verk som ingår i en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning och begär men inte

på önskade villkor får avtal om detta hos en organisation som företräder svenska rättighetshavare eller hos ett radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, har han rätt till förhandling med organisationen respektive företaget.

Förhandlingsskyldiga parter skall själva eller genom ombud inställa sig vid förhandlingssammanträde och, om det behövs, lägga fram ett motiverat förslag till lösning av den fråga som förhandlingen avser. Parterna kan gemensamt välja en annan form för förhandling än sammanträde.

Den som bryter mot bestämmelsen i andra stycket skall ersätta uppkommen skada. Vid bedömande av om och i vilken utsträckning skada har uppkommit för någon skall hänsyn tas även till dennes intresse av att bestämmelsen iakttas och till övriga omständigheter av annat än rent ekonomisk betydelse.

57 §

Vad som sägs i 53 - 56 §§ skall också tillämpas på rättighet som skyddas genom föreskrift i 5 kap.

Till ansvar som föreskrivs i 53 § första stycket skall också den dömas som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet till försäljning bjuder ut eller i övrigt till allmänheten sprider grammofonskivor, filmer eller andra anordningar som avses i 45, 46 eller 48 § och som

har framställts i strid mot någon av dessa bestämmelser eller framställts utomlands under sådana omständigheter att en motsvarande framställning här skulle ha varit straffbar enligt denna lag. Den som har överträtt ett vitesförbud enligt 53 a § får inte dömas till ansvar för intrång som omfattas av förbudet.

För försök eller förberedelse till brott som avses i andra stycket döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Bestämmelserna i 53 a - 56 §§ tillämpas också när någon till allmänheten sprider anordningar som avses i andra stycket. Ersättning enligt 54 § första stycket skall dock betalas endast om spridningen har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.

61 §

Föreskrifterna i 45, 47 och 48 §§ är tillämpliga på framförande, ljudupptagning samt ljudradio- och televisionsut-sändning som äger rum i Sverige. Dessutom tillämpas föreskrifterna i 45 § på framföranden av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige. föreskrifterna i 47 § på ljudupptagningar vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige och föreskrifterna i 48 § på utsändningar av radio- eller televisionsföretag som

Föreskrifterna i 45, 47 och 48 §§ är tillämpliga på framförande, ljudupptagning samt ljudradio- och televisionsut-sändning som äger rum i Sverige. Dessutom tillämpas föreskrifterna i 45 § på framföranden av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige, föreskrifterna i 47 § på ljudupptagningar vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige och föreskrifterna i 48 § på utsändningar av radio- eller televisionsföretag som

har sitt säte här i landet. Föreskrifterna i 46 § tillämpas på alla ljudupptagningar och på sådana upptagningar av *filmverk* vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige liksom på sådana upptagningar av *filmverk* som äger rum i Sverige.

Föreskrifterna i 49 § tillämpas på arbeten vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige liksom på arbeten som först utgivits i Sverige.

Av föreskrifterna i 49 a § tillämpas hänvisningen till 50 och 51 §§ på alla fotografiska bilder och övriga föreskrifter på fotografiska bilder

1. vars framställare är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige eller
2. som först har utgivits i Sverige eller samtidigt i Sverige och utomlands eller
3. som har infogats i en byggnad eller annan inredning som är fast förenad med marken, om byggnaden eller anordningen är belägen i Sverige.

Vid tillämpning av tredje stycket 2 anses utgivningen ha skett samtidigt, om bilden har utgivits i Sverige inom trettio dagar efter utgivningen utomlands.

61 a §

har sitt säte här i landet. Föreskrifterna i 46 § tillämpas på alla ljudupptagningar och på sådana upptagningar av *rörliga bilder* vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige liksom på sådana upptagningar av *rörliga bilder* som äger rum i Sverige.

När verk eller andra prestationer som skyddas enligt denna lag sänds ut till allmänheten över satellit, skall den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det land där sändarföretaget under sin kontroll och på sitt ansvar för in prestationerna i en oavbruten överföring till satelliten och därifrån till marken.

Detta gäller inte, om införandet äger rum i ett land som inte ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

(EES) och som inte heller tillhandahåller den skyddsnivå som föreskrivs i kapitel 2 i Europeiska gemenskapernas råds direktiv 93/83/EEG av den 27 september 1993.

Om i fall som avses i andra stycket uppsändningen till satelliten äger rum i ett EES-land, skall den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det land där uppsändningen äger rum. Om uppsändningen till satelliten inte äger rum i ett EES-land men det radio- eller televisionsföretag som har beslutat om utsändningen har sitt säte i ett EES-land, skall den upphovsrättsligt relevanta åtgärden anses ske i det land där radio- eller televisionsföretaget har sitt säte.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

2. Bestämmelserna i 26 d § tredje stycket och 61 a § skall i fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet inte tillämpas förrän den 1 januari 2000.

3. Bestämmelsen i 45 § fjärde stycket såvitt gäller hänvisningen till 39 § första meningen skall inte tillämpas i fråga om avtal om filminspelning som har ingåtts före ikraftträdandet. I fråga om sådana avtal gäller dock att en utövande konstnär genom avtalet skall anses ha överlåtit rätt att genom filmen göra framförandet tillgängligt för allmänheten.

4. Med de undantag som anges i punkterna 5 och 6 skall de nya föreskrifterna tillämpas även på verk och prestationer som har kommit till före ikraftträdandet.

5. De nya föreskrifterna skall inte tillämpas när det gäller åtgärder som har gjorts eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet. Bestämmelserna i 19 § andra stycket samt 45 och 46 §§ såvitt gäller hänvisningen till 19 § andra stycket skall dock alltid tillämpas från tiden för ikraftträdandet.

6. I fråga om framföranden, ljudupptagningar och utsändningar för vilka skyddstiden enligt äldre bestämmelser löpte ut före den 1 juli 1986 skall fjärde och femte punkterna i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1986:367) om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk gälla.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister

dels att 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas två nya paragrafer, 5 a och 10 §§, av följande lydelse.

1 §

Denna lag tillämpas när det uppstår en tvist om *ingående* av ett avtal *vilket* utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 13 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Lagen tillämpas även vid motsvarande tvister *vilka* kan *föreligga* dels till följd av hänvisningarna till 13 § i 45, 46, 49 och 49 a §§ lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dels när avtal om *den aktuella exemplarframställningen* skall ingås med svenska radio- eller televisionsföretag *till följd av företagens rätt enligt 48 § nämnda lag.*

Denna lag tillämpas när det uppkommer en tvist om *ingäendet* av ett avtal *som* utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 13 § *eller, såvitt gäller vidaresändning genom kabel, 26 f §* lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Lagen tillämpas även vid motsvarande tvister *som* kan *uppkomma* dels till följd av hänvisningarna till 13 § i 45, 46, 49 och 49 a §§ *och till 26 f § i 45, 46 och 49 a §§* lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dels när avtal om *exemplarframställning* skall ingås med svenska radio- eller televisionsföretag *eller avtal om vidaresändning genom kabel skall ingås med radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska sam-*

5 a §

Vid tvist om vidareändning genom kabel skall ett av förlikningsmannen framlagt förslag till lösning anses antaget, om ingen av parterna gör någon invändning mot det inom tre månader från den dag då parten fick del av förslaget.

10 §

Förlikningsmannen har rätt till skälig ersättning för arbete och kostnader. Om inte annat har avtalats, skall ersättningen betalas av den part som har begärt medlingen eller, om flera parter har begärt den, av dessa parter med lika delar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde den 5 oktober 1994

Närvarande: f.d. regeringsrådet Magnus Sjöberg, justitierådet Johan Munck, regeringsrådet Leif Lindstam.

Enligt en lagrådsremiss den 15 september 1994 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, m.m.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Dag Mattsson.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Författnings- rubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivnings- bemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk		392L0100 393L0083
Lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrätts- tvister		393L0083

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 13 oktober 1994

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Sahlin, Hjelm-Wallén, Peterson, Hellström, Thalén, Freivalds, Wallström, Persson, Tham, Schori, Blomberg, Heckscher, Hedborg, Andersson, Winberg, Uusmann, Nygren, Ulvskog, Sundström, Lindh, Johansson

Föredragande: statsrådet Freivalds

Regeringen beslutar proposition 1994/95:58 Uthyrning och utlåning av upphovsrättsligt skyddade verk, m.m.